

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

SAĞIR KÖYÜ MONOGRAFİSİ (YALVAÇ-İSPARTA)

**Arife ÇELİK
1430205076**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Halil Altay GÖDE**

İSPARTA- 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Tez Savunma Sınav Tutanağı 2

Öğrencinin Adı Soyadı	Arife Çelik	
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı	
Tez Başlığı	Sağır Köyü Monografisi (Yalvaç/Isparta)	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)		
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 21/10/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ³ kararlaştırılmıştır.</p>		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof. Dr. Halil Altay Göde SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üy. Mehmet Özçelik SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. M. Sürur Çelepi Pamukkale Ün. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	
Jüri Üyesi		
Jüri Üyesi		

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrenci, yeni tez konusu belirler.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sağır Köyü Monografisi (Yalvaç-Isparta)” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakça kısmında gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Arife ÇELİK
21/10 /2019

(ÇELİK, Arife). (Isparta İli Yalvaç İlçesi Sağır Köyü Monografisi), (Yüksek Lisans Tezi), Isparta, (2019)

ÖZET

İçinde bulunduğumuz coğrafya yüzyıllar boyunca farklı medeniyetlerin ve kültürlerin barındığı yer olmuştur ve bu medeniyetlerden kalma maddi, manevi değerlerle örülüdür. Millet olarak bu coğrafyada yaşamamız ve burada yurt kurmamız sebebiyle hem geçmiş medeniyetlerin bıraktığı mirası alarak hem de bunun üzerine yenilerini ekleyerek bu değerlerimizi daha da zenginleştirmeliyiz. Günümüzde ise bu zengin mirasımız yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Millet olarak çok uzun süreden beri zenginleşerek gelişen değerlerimizi bu tehlikeden kurtarmalıyız. Bize atalarımızdan kalma bu miras emanettir ve bizim görevimiz bu mirası daha da zenginleştirerek geleceğe aktarmak olmalıdır. Gelişen teknoloji ve yeni uygulamalara fazla dalarak değerlerimizi unutmamalıyız ve bu yenilikleri sadece hayatımızı kolaylaştıracak kadar almamız. Oysa şimdilerde bu yenilikleri gereğinden fazla almaya çalışan, içekapanık ve sahip olduğu bu zengin mirası unutmaya başlayan bir toplumla karşı karşıyayız. Bu noktada bize düşen üniversitelerimizde yapılan derleme çalışmaları, saha araştırmalarıyla alana inerek yerinde derleme yapmak ve bu değerleri kayıt altına alarak unutulmaktan kurtarmaya çalışmak olmalıdır. Bu sayede ise bize verilen kutsal görevi yerine getirmeli yani değerlerimizi koruyarak ve zenginleştirerek gelecek kuşaklara aktarmalıyız.

Yaptığımız çalışmamızda Sağır köyüne ait uygulanan ve unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerleri, gelenekleri, örf ve adetleri derleyip kayıt altına almaya çalıştık. Yapılan ön araştırmaların sonrasında sahaya inilmiş ve belirlenen kaynak şahıslarla görüşülerek onlara sorular sorularak derleme yapılmıştır.

Yaptığımız derleme sonunda elde edilen veriler dinlenerek ve yazılarak çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmamız ağırlıklı olarak alan araştırmasıyla ve derlemeyle ilgili bir köy monografisidir.

Anahtar Kelimeler

Sağır köyü, Monografi, Isparta, Halkbilgisi, Halk kültür

(ÇELİK, Arife, Monograph of Sağır village in Yalvaç, Isparta, Master's Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

The geography where we live in has been a place of different cultures and civilizations for years and it is covered with material and spiritual values from that ancient civilizations. As a nation, we must enrich these values both by taking the legacy of ancient civilizations and adding new ones as we live in this geography and establish a country here. Today, our rich heritage is in danger of extinction. As a nation, we must protect our values that have been enriched and developed for a long time from this danger. We inherit this legacy from our ancestors and our duty is to transfer this legacy to the future by enriching it. We mustn't forget our values because of developing technology and new applications. We must get enough innovation only to make our lives easier. However now we are faced with a society that is trying to take these innovations more than necessary introvert and has started to forget this rich heritage that they have. At this point, it is our duty to compile in place by going down to the field with compilation studies and field resources at our universities also, try to save these values from oblivion. In this way, we should fulfil the sacred duty given to us in a Word; we should transfer our values to future generations by preserving and enriching them.

In our study, we try to compile and record the cultural values, customs and traditions of Sağır village which are practiced and forgotten. After the preliminary investigation, the compile was made by going down to the field and the identified resource persons were interviewed and ask questions.

At the end of the compile the data we obtained were transferred to the study by listening and writing. Our study is mainly a village monograph about field research and compilation.

Keywords

Sağır village, Monographs, Isparta, Folklore, Folk Culture

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖN SÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GEÇİŞ DÖNEMLERİ.....	7
A. Doğum	7
1. Doğum Öncesi.....	7
a. Kısırlığı giderme ve gebe kalma	7
b. Aşerme	8
c. Gebelik	9
d. Çocuğun cinsiyeti.....	9
e. Gebe kadının kaçınmaları / uygulamaları	10
2. Doğum sırası	11
3. Doğum Sonrası.....	12
a. Çocuğun göbeği ve eşi	12
b. Lohusalık.....	12
c. Alkarısı tasarımı	13
d. Kırk Basması Tasarımı.....	14
e. Kırklama İşlemi	14
B. Çocuk	15
1. Ad.....	15
a. Ad koyma	15
b. Adı belirleyen etmenler.....	16
c. Göbek Adı	16
d. Takma Ad.....	17
2. Çocuk görme	18
3. Diş hediği (Buğdayı).....	19
4. Geleneksel sağaltma pratikleri ve işlemleri	19
5. Çocuğu nazardan koruma.....	20
6. Sünnet.....	21
a. Sünnet çocuğunun yaşı, sünnetin zamanı.....	21
b. Tören ya da düğün hazırlığı	21
c. Çocuğun hazırlanması	22
d. Sünnet işlemi ve sünnetçi.....	22
e. Hediye – armağan.....	23
f. Kirvelik	23
C. Evlenme	24
1. Evlenme Biçimleri	24
2. Evlilik çağı / yaşı.....	25
3. Evlenme aşamaları	26
a. Görücülük, dünürçülük / kız bakma, kız isteme.....	26
b. Söz Kesimi	27

c. Nişan.....	28
4. Düğün.....	28
a. Kına Gecesi	28
b. Düğün.....	35
c. Nikah – gerdek	38
5. Hediye, bağış ve ödemeye ilgili adetler	38
6. Evlenmeye ilgili ritüel ve büyüsel içerikli işlemler	39
D. Ölüm.....	39
1. Ölüm öncesi	39
a. Ölümü düşündüren önbelirtiler	39
b. Kaçınmalar	40
2. Ölüm sırası	41
a. Ölüm olayının duyurulması.....	41
b. Ölümden hemen sonra yapılan işlemler	41
c. Ölüünün gömülmeye hazırlanışı	41
3. Ölüm sonrası	42
a. Belli günler	42
b. Ölü yemeği.....	43
c. Yas.....	43
d. Başsağlığı ve avutucu sözler	43
e. Destanlar ve ağıtlar.....	44
f. Mezarlık, mezar taşlarına yazılanlar, simgeler	45
II. HALK BİLGİSİ	45
A. Sülale İsimleri	45
B. Seslenme-Hitap	46
C. Halk İnanışları.....	46
D. Yağmur Duası.....	48
E. Ziyaret Yerleri	49
1. Sağrışik dedesi	49
2. Çomaklı dedesi.....	50
3. Selman dedesi.....	51
4. Satık Dede	51
5. Satı Gelin dedesi	51
F. Bayramlar ve Törenler	52
1. Ramazan Bayramı	52
2. Kurban Bayramı	52
3. Nevruz töreni.....	54
4. Hıdırellez töreni	55
G. Yöreye Ait Yer İsimleri	56
H. Yörede Yetişen Bitkiler	59
İ. Halk Hekimliği.....	60
J. Halk Veterinerliği.....	63
III. HALK MUTFAĞI.....	63
A. Hamur işi ürünler	65
1. Katmer.....	65
2. Bükme	65
3. Yufka.....	66
4. Gaygana.....	66

B. Yöresel Yemekler ve Çorbalar	67
1. Dutmaç Yemeği	67
2. Tovga yemeği.....	67
3. Topalak yemeği.....	67
4. Bulgurlu un çorbası.....	68
5. Kuşburnu ezmesi.....	68
6. Boranı.....	69
7. Yaprak sarması.....	69
8. Lahana sarması.....	70
9. Pirinç çorbası.....	70
C. Köyde Yetişen Meyveler	71
D. Köyde Yetişen Sebzeler	71
E. Köyde Yetişen Hayvansal Ürünler	71
F. Tatlılar	72
1. Baklava.....	72
2. Un helvası	72
3. İrmik helvası.....	72
İKİNCİ BÖLÜM	
I. MANZUM TÜRLER	74
A. Maniler	74
B. Ninniler	80
C. Türküler	81
D. Yaşname	94
II. MENSUR TÜRLER	94
A. Masallar	94
1. Kambur.....	96
2. Yılanla Çiftçi.....	96
3. Fatmacık.....	97
4. Mıddık	98
5. Yaseminin gülü	99
6. Şah İsmail.....	102
7. İki kardeş.....	103
8. Dev	104
9. Altın mercanla sırma saç	106
10. Kabristan yanıyor	108
11. Nohut adam	109
12. Nardane	109
13. Üşenir	111
14. Minik serçe.....	112
15. Tozlu bey.....	113
16. Ebran gübran	114
17. Deli oğlan.....	115
18. Canavar ile tilki	116
19. Tilki ile yılan	117
20. Ağa kızıyla çoban.....	117
21. Sırtlan	118
22. Şahmeran.....	119
23. Üç cüce.....	121

24. Tilki ile kirpi	122
25. Gelin	122
26. Uçar kuş döner taş	123
27. Bakır diş	124
28. Altın saçlı kız	125
29. Keloğlan ile keleynak kuşu	126
30. Bal Arısı	127
31. Üç kız kardeş	127
32. Dünyanın en güzel gülü	128
33. Kurnaz tilki ile koca ayı	128
34. Değirmenci keloğlan ile arap	129
35. Kuş avcısı	129
36. Zalim padişah ve nur yüzlü adam	130
37. Kız kızcağaz	131
38. Şık şık değirmenci	132
39. Alın yazısı	133
40. Kardeş Sevgisi	133
41. Tilki ile tavşan	134
42. Padişah ve oğulları	134
43. Keloğlan ve annesi	135
B. Efsaneler	136
1. Sağır ismi	136
2. Kurt efsanesi	137
3. Gelincik ana efsanesi	137
4. Kanlı dere efsanesi	138
C. Fıkralar	139
1. Çay isteyen adam	139
2. Köylü ile padişah	139
3. Ağa ile yaşlı fakir adam	140
D. Kalıplaşmış Sözler	140
1. Dualar	140
2. Beddua	141
3. Tekerleme	143
4. Bilmeceler	145
III.SAĞIR KÖYÜNÜ TANITICI GÖRSELLER	152
SONUÇ	155
KAYNAK KİŞİ LİSTESİ	157
KAYNAKÇA	159
ÖZ GEÇMİŞ	161

ÖN SÖZ

İçinde yaşadığımız dünya gün geçtikçe değişmekte ve gelişmektedir. Her an yeni bir teknolojik gelişme ve bir yenilik ortaya atılmaktadır. Bunlar insanların hayat standartlarını artırmak için elbette olumlu gelişmeler olarak kabul edilir. Günlük hayatı kolaylaştırıcı ve insanları zorluklardan kurtarıcı etkisi yadsınamaz. Bu teknolojik gelişmeler belli bir noktaya kadar olumludur ve yapılması bunlardan yararlanılması gerekir. Her şeyin gereğinden fazlasını alan insanoğlu ise her yılda ve her çağda yaptığı gibi günümüzde de bu teknolojik gelişmelerin gereğinden fazlasını alma çabası içine girmiştir.

Hayatın her alanında etkili olan bu teknolojik gelişmelerden hep daha fazlasını alan insanlar bu teknoloji sayesinde elbette hayatlarını kolaylaştırmışlardır fakat hep daha fazlasını istediği için hayatını düz bir çizgi halinde sürdürmeye de başlamıştır. Teknoloji, internet, akıllı telefonlarla beraber geçmiş değerler, kültürel ve folklorik malzemeler unutulmaya yüz tutmuştur. İnsanların geçmişlerine ve geçmişte var olan değerlere merak gittikçe azalmış ve bu değerler unutulmanın en derinine gelmiştir. Teknolojiyi ve bu teknolojinin olumsuz tarafını da alıp geçmişini unutmaya başlayan insanoğluna karşı yaptığımız çalışmalar üniversitemizde artırılarak devam etmelidir. Kırsal alanlarda eskiden var olan ama şimdi unutulmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimiz onları bilen yaşlı kaynak şahıslar da hala varken derleme çalışmaları, köy ve kırsal yerleşim monografileri vs. ivedilikle öğrencilere yaptırılmalı ve bir nebze de olsa bu kültürel zenginliğimiz yok olmaktan kurtarılmalıdır. Kültürümüze ait bizi biz yapan değerlerimiz bizim için birer hazine değerindedir. Özümüzü yansıtan ve gerçek benliğimiz olan bu değerler zamanla gelişen ve değişen çağa ayak uyduramamakta ve yavaş yavaş yok olmaya başlamaktadır. Her şeyin yenisi ve gelişmişisi elbette iyidir ama biz eski değerlerimizden de tamamen kopmadan eski ile yeni arasındaki o ince çizgiyi korumalıyız. Yeni değerleri almalı ama eskiyi de tamamen unutmamalıyız. Geçmişini tamamen kaybeden toplumlar yok olmaya mahkumdur. Geleceğimiz için özümüzü kaybetmeden o bilinçle yola devam etmeliyiz.

Biz de çalışmamızda bu bilinçle yola çıktık. Köyümüzün çok değil yakın bir zamanda tamamen kaybolacak değerlerini kaynak şahıslarımızdan derlemeye çalıştık. “Sağır Köyü Monografisi” adı altında kayıt altına aldık. Bu konu hakkında oldukça hassas olan ve öğrencilerine bu ve benzeri yollarla yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan değerlerimizi kurtarmak ve kayıt altına aldırarak için çok çaba gösteren ve köyümüzle ilgili değerlerimizi derleyip bu çalışmada sunarak değerlerimizin yok olmaktan kurtarılması fırsatını bana bu tez konusu sayesinde veren ve her zaman destek, yardımcı olan sayın hocam Prof. Dr. Halil Altay Göde’ye ve çalışmam boyunca bana yardım eden kaynak şahısları bulmam konusunda yardımcı olan aileme ve her konuda bildiklerini aktarmaya çalışan kaynak şahıslara teşekkürlerimi sunarım.

Arife ÇELİK
ISPARTA, 2019

GİRİŞ

Monografik araştırma sınırları belirlenmiş ve daraltılmış tek bir konu, olay, yer üstünde uygulanan bir araştırma tekniğidir. Tek bir konu, kişi, sorun vb. üzerinde yazılı sorularla ya da görüşme yoluyla uygulanır. Kısaca sınırlı bir konunun, derinlemesine incelenmesidir. Monografi genel anlamda ünlü bir kimsenin hayatını, kişiliğini, eserlerini, başarılarını ayrıntılarıyla ele alan veya bilimsel bir alanda özel bir konu ya da sorun üzerine yazılan inceleme yazısına denir. Monografi ya da monograf Türkçeye Fransızca monographie sözcüğünden geçmiş olup bilimsel alanlarda özel bir konu, sorun ya da kişi üzerine yazılmış, kendi başına bir bütün oluşturan kitaplardır. Monografilerde herhangi bir yer, eser, yazar, tarihi bir olay, bilimsel alana ait bir sorun özel bir görüşle veya bakış açısıyla değerlendirilebileceği gibi bir konu üzerinde derinlemesine bir inceleme de yapılabilir. Monografiler olay ve olguları olduğu gibi tanımlamaya yarayan çalışmalardır. Örnek olayların incelenmesinden genel kurallara ulaşmayı sağlarlar. Yani somut olaylardan genel ilkelere ulaşılır. Bu yöntemde görüşme ve anket sık kullanılan araçlardır. (<http://monografi.nedir.org/>)

Genel anlamda monografi terimine değindiğimize göre çalışmamızın temelini teşkil eden esas konumuza yani köy monografilerine gelelim. Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere köy monografileri sadece incelenen yöreye ait bütün ele alınabilecek kültürel değerleri, örfleri, adetleri, inanışları ele alan ve bunu derinlemesine en ince ayrıntısına kadar inceleyen çalışma şeklidir. Görüşme yani mülakat tekniği ve anket yöntemi çok kullanılır. Bir yöreye ait ele alınacak tüm konularda amaç en detaya inerek derinlemesine incelemek ve o yöreye ait uygulanan ve unutulmaya yüz tutmuş değerleri gün yüzüne çıkarmaktır.

Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere bizim çalışmamızda bu amaca hizmet etmektedir. Yöremize ait bütün kültürel değerleri saha çalışması yaparak derlemek ve kayıt altına alarak unutulmasına engel olmaktır. Çalışmamızda Sağır köyüne ait gelenekler, görenekler, örf ve adetler, halk kültürü ve halk edebiyatına ait ürünler derlenmiş ve çalışmaya aktarılmıştır. Önceden köy hakkında inceleme ve araştırma yapılmıştır. Kimlerin kaynak şahıs olabileceği ve neler bildiği köylülerin de yardımıyla tespit edilmiş ve kaynak şahıslar tespit edilmiştir. Önceden hazırlanan sorular kaynak şahıslara yöneltilerek kayıt altına alınmıştır. Ses kaydıyla ya da not alma yöntemiyle bilgiler kaydedilmiştir. Kayıt altına alınan bu bilgiler tasnif edilerek çalışmaya

aktarılmıştır. Elden geldiğince fazla bilgiye ve kültürel öğelere ulaşılmaya çalışmıştır. Değerlerimizin ve geleneklerimizin unutulmamasını ve bu tarz çalışmalarla yaşatılmasını sağlamak bizim en önemli görevimiz olmalıdır. Bu açıdan derleme çalışmaları artırılmalı ve öğrencilere de teşvik edilmelidir.

Sağır köyü monografisi ilk önce köy hakkında genel bilgiler içermektedir. Köy hakkında bilgilerle başlayıp halk bilgisi yani geçiş dönemi(doğum, ölüm, evlenme), halk inanışları, sülale isimleri, bayramlar, ziyaret yerleri, yöreye ait yer isimleri, yörede yetişen bitkiler, halk hekimliği, halk veterinerliği hakkında bilgi verilmiştir. Yöreye ait eskiden yapılan ve halen yapılmaya devam eden yemekler, tatlılar, hamur işi ürünler tanıtılmaya çalışılmıştır. Halk edebiyatı yani manzum, mensur ve manzum-mensur türler ile devam etmiştir. Görsellerle bu zenginlik desteklenmeye ve canlandırılmaya çalışılmıştır. Derlenebilen bütün değerlere ve geleneklere yer verilmiştir.

0.1 Amaçlar

Yapılan halkbilimi çalışmaları her alanda gün geçtikçe artmaktadır. Bu gerek üniversitelerimizde yapılan alan araştırmaları ve derleme çalışmalarıyla gerekse bu alanda yapılan teşviklerle gelişmekte ve Anadolu'nun zengin mirasına yenileri de eklenerek devam etmektedir. Halkbilimi çalışmalarında da hedef kültürümüzü unutulmaktan kurtarmak ve çeşitlendirerek yeni nesillere aktarmaktır.

Biz de bu amaçla yola çıkarak çalışmamızda gelişen teknoloji ve imkanlarla beraber eskiye olan ilginin azaldığı, kültürel değerlerimizin kaybolmaya yüz tuttuğu günümüzde yöremize yani Sağır köyüne ait kültürel değerlerimizi ve geleneklerimizi derleyerek kayıt altına almaya ve unutulmasına engel olmaya çalıştık.

0.2 Çalışmanın Önemi

Biz bu çalışmalarla yeniliklere karşı güçsüz kalan ve direnemeyen değerlerimizi koruma ve kayıt altına almaya çalıştık. Günden güne bu alanda yetişen öğrenciler artmalı ve bu tarz çalışmalar daha da fazlalaştırılarak yapılmaya çalışılmalıdır. Bu sayede unutilan ve yaşlı nesil ile beraber kaybolma tehlikesi geçiren bu değerlerimizi korumalı ve unutulmaktan kurtarmalıyız.

0.3 Varsayımlar

Araştırmamız ile Sağır köyüne ait giderek unutilan ve artık uygulanmamaya başlayan değerler, kültürel öğeler ve maddi manevi mirasımız derlenmeye çalışılmıştır. Eskiden uygulanan ve şimdilerde yavaş yavaş uygulayan kişilerin de ölmesiyle bu

değerler can kaybetmektedir. Hayatımızda birçok yeniliğin olduğu şu zamanlarda eski değerlerimizin kaybolmaya başladığı görülmektedir. Bu değerleri gelecek nesillere aktarmak için ve kültürümüzü tamamen unutmamak adına bu ve buna benzer çalışmalarla geçmiş mirasımızı korumalı ve ölümsüzleştirmeliyiz.

0.4 Araştırma Çeşidi

Araştırmamız sahaya yani alana inilerek yapılmış bir saha çalışmasıdır. Saha çalışmasında derleyici önceden hazırladığı sorularla bizzat kendi sahaya iner ve belirlediği kaynak şahıslardan ses kaydı, anket gibi yöntemlerle derlemesini tamamlar. Bizim çalışmamızda bu şekilde yapılmaya çalışılmıştır.

0.5 Verilerin ve Bulguların Elde Edilmesi

Yapılacak derleme çalışmasında belirlenen saha önceden incelenmelidir. Yöreye hakim kişilerden yardım alınarak kaynak şahıslar önceden belirlenmelidir. Derleme sırasında işimize yarayacak, bize yön verecek kaynaklar belirlenmeli ve bu kaynaklar araştırılmalıdır. Kaynak şahıslara hangi konuda soru sorulacaksa o sorular önceden hazır hale getirilmelidir. Sahaya çıkmadan gerekli her türlü kaynak ve araçlar hazırlanmalıdır. Derleme çalışması sırasında olumsuzluklarla karşılaşmamak, verileri ve bulguları sağlıklı şekilde kayıt altına almak için bu planlamalar yapılmalıdır.

Sağır köyü monografisi adlı çalışmamız için bir yıl gibi bir süre zarfında derleme çalışmaları yapılmıştır. Sahaya inmeden ön hazırlıklar tamamlanmış ve köyün ileri gelenlerinden yardımlar alınarak kaynak şahıslar belirlenmiştir. Bu şahıslara sorulacak sorular hazırlanmıştır. Bazen ses kaydı bazen de not alma yöntemiyle kültürel değerlerimiz derlenmeye çalışılmıştır.

Bu hazırlık ve çalışmalardan sonra derleme aşaması bitmiştir. Derlenen ürünler tek tek dinlenerek yazıya geçirilmiştir ve çalışmaya aktarılarak hazır hale getirilmiştir. Sonrasında çalışmamız yazıya aktarılarak Sağır köyünde derlenen malzemeler bu çalışma ile bir çatı altında toplanmaya çalışılmıştır.

0.6 Sağır Köyü Hakkında Bilgiler

Sağır köyü Isparta ili Yalvaç ilçesine bağlı bir köyümüzdür. Yazları serin yaşamaya elverişlidir. Kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. Yüksek dağlık bir köydür. Günümüzde eskiye oranla fazla göç vermiştir. Kışları genelde nüfus az ve yaşlı kesim mevcuttur. Yazları ise tatillerde memleketine gelenler ile nüfus biraz artar. Köyde yaşayanlar geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlar. Genelde küçükbaş hayvancılık

gelişmiştir. Yazları çobanlar sürüleri dağlara, tarlalara götürerek otlatır. Kışın ise ağıllarda bakımları yapılır. Sağır köyünde bağ bahçe çok gelişmemiştir. Dağlık olduğu için yeterli bağ bahçe için verimli arazisi yoktur. Arazinin yanında sulama için baraj, kanal vs. gibi şeyleri de mevcut değildir. Halk arpa, buğday tarımı yapar. Geçimlerini bu şekilde sağlarlar. Büyükbaş hayvancılık da gelişmemiştir.

Sağır köyünde eski yapılar fazladır. Kırk elli yılı aşan evler halen mevcuttur. Bunlardan sağlam olan yapılarda oturanlar vardır. Bir kısmı da göçen evlerin yerine yapılan yeni yapılardır. Köyün suyu dağın tepelerinden geldiği için kaynak suya eş değerdir. Temiz ve soğuk olarak akar. Köyün iki tane çeşmesi vardır. Bu sular o çeşmelerden akmaktadır. Köy halkı da içmek için bu iki çeşmeyi kullanmaktadır. Köyün suyu kendi çapında ünlenmiş gibidir. Civar köylerden arabalarla ya da motorlarla su doldurmak için gelenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bilimsel işlemlerden geçen su temiz, doğal ve içilebilir çıkmıştır. Evlerdeki çeşmelerden ise genelde ihtiyaçlar için yararlanılır. Köydeki eski evler topraktan yapılmıştır. Yapı malzemesi taş ve topraktır. Eski yapılı evlerde tuğla, kiremit yoktur. Kerpiç vardır.

Yöremizin isminin niçin Sağır olduğuna dair rivayet şöyledir:

Karamık beli savaşı yani Miryokefalon savaşı Yalvaç yakınlarında geçmiştir. Bu savaş köyümüze de yakın yerde gerçekleşmiştir. Bizi yurdumuzdan atmaya çalışan düşman birlikleri saldırıya geçerek ordumuza saldırmış. Hem askerlerimiz hem de askerlere yardım eden köyümüzden gençler ile düşman askerleri arasında kıran kırana bir savaş yapılmış. Türk askerleri yurdunu düşmana teslim eder mi hiç. Birçok kayıplar vererek canı ve kanı pahasına savunmuşlar yurtlarını. Bu savaş bizim buralarda köyümüze yakın belki de köyümüz topraklarında geçmiştir. Savaş devam ettiği sıralarda askerlerimizin desteğe ihtiyacı olmuş. Gönüllü iki genç ateş çemberi etrafında köye gelip yardım istemek için yola çıkmışlar. Bu iki genç yolda gelirlerken vurulmuşlar. Yaralı halde bile olsa köye ulaşip yardım çağırmaya ve askerlerimizin imdadına koşmaya çabalamışlar. Bağırarak dağlarda köylüye seslerini duyurmaya çalışmışlar. Vuruldukları için daha fazla gelemeyerek köyün dağlarında şehit olmuşlar. Bunlardan biri Baba Sultan diğeri ise Sağır aşıkmiş. Şehit oldukları yere türbeleri yapılmış. Oralar artık köylünün gidip dualar ettikleri, kurbanlar kestikleri yerlerdir. Onca sese ve çabaya rağmen hem yardıma gelen fedakar gençleri hem de savaşı duymayan ve hiçbir şeyden

haberi olmayan öyle kendi halinde yaşamaya devam eden bu köye de bu sebeple Sağır köyü adı verilmiştir. (KK3)

Bu söylenti yaşlılardan aktarıla gelerek günümüze ulaşmıştır. Köyün adının niye Sağır olduğuna dair bir söylentidir.

0.7 Sağır köyünün ekonomisi

Köyümüz dağlık bir köydür. Bu nedenle çok çeşitli ekonomik faaliyetler görülmez. Nüfus sürekli göç verdiği için azalmıştır. Yaşlı nüfus çoğunluktadır. Bu sebeple de fazla iş imkanı ve ekonomik çeşitlilik yoktur. Sulu tarım yapılamaz. Dağlık olduğu için çok fazla meyve ve sebze yetiştirecek alan da yoktur. Şu an da köy okulu kapalıdır. Öğrenciler civar köylere eğitim için gitmektedir. Sağlık ocağı yoktur. Haftada bir doktor gelmektedir. İmkansızlıklar sebebiyle de köy çok fazla göç vermiştir. Bunun dışında köyde kalanların uğraştığı ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılıktır. Küçükbaş hayvancılık fazla yapılır. Arpa, buğday, yulaf gibi tarım ürünleri üretilir. Onların samanıyla da hayvanlar beslenir. Aşağıdaki görseller köyümüzün ekonomik faaliyetlerini özetler mahiyettedir.

Resim 1 : Küçükbaş hayvancılık

Resim 2 : Sağır köyünde tarım

0.8 Sağır köyünün nüfusu

Gç vermeden yani öncelerden köyümüzde nüfus çoktu. Dışarıya gitme gibi bir faaliyet yoktu fakat işsizlik, ekonomik kaygılar, geçim sıkıntısı, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersizliği vb. sebeplerden dolayı ilerleyen süreçlerde köy şehirlere çok fazla gç vermiştir. Nüfus fazlasıyla azalmıştır. Yaşlı nüfus fazlalaşmış ama genç nüfus azalmıştır. 2018 TIK verilerine göre köyümüzde 115 erkek ve 103 kadın nüfus bulunmaktadır. (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>)

0.9 Sağır köyünün coğrafi konumu:

Sağır köyü Isparta ili Yalvaç İlçesine bağlı bir köydür. Dağlık ve engebelidir. Etrafı Sultan dağları ile örülüdür. Krkler, Ayvalı, Kırkbaş, Mısırlı köyleriyle komşudur. Afyon - ay yolu arasında bulunmaktadır.

Resim 3 : Sağır köyünden bir kare

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Çalışmamızın ilk bölümünde diğer başlıklarla köyümüze ait geçiş dönemleri de aktarılmaya çalışılmıştır. Bu dönemleri anlatırken Sedat Veyis Örnek'in "Türk Halk Bilimi" isimli çalışmasındaki geçiş dönemleri tasnifinden yararlanılmıştır.

A. Doğum

Doğum olayı köyümüzde sevindirici gelişmelerden bir tanesidir. Kültürümüzde de doğum mutluluğun ve bereketin habercisidir. Özellikle ataerkil aile yapısından dolayı tarihimizde erkek çocuk olduğunda daha da sevinçle kutlanırdı. Günümüzde ise artık cinsiyet ayrımları en aza inmiştir. Köyümüzde de doğum olayı hem aileyi hem de akrabaları ve komşuları sevindiren hayırlı bir olay olarak kutlanır. Eskiden bahsettiğimiz gibi erkek evlat olduğunda ekstra bir sevinç mutluluk yaşanmış ama günümüzde çocuk demek rızık demek yeni bir birey demek olarak algılanmakta ve doğum olayı erkek ya da kız fark etmeksizin büyük sevinçlerle kutlanmaktadır.

1. Doğum Öncesi

a. Kısırlığı giderme ve gebe kalma

Evlilikten belli bir süre geçtikten sonra kadından bir bebek beklenir. Kadının doğum yapması neslin devamlılığı için önemlidir. Köyümüzde aile büyükleri gelinin bir çocuk sahibi olmasını ister ve bu isteklerini belli etmeye başlarlar.

Belli bir zaman geçtikten sonra çocuğu olmuyorsa kadının kısır olduğu düşünölmeye başlanır ve bunun için uygulamalar, inanışlar doğrultusunda birtakım uygulamalar yapılır.

Bu uygulamalar şöyledir:

*Köyde bulunan yatır ve türbelere gidilerek dualar edilir. (KK3)

*Yatır ve türbelere adaklar adanır ve çocuk olunca orada kurbanlar kesilir, kan akıtılır. (KK3)

*Eskiden ağzı dualı olarak adlandırılan kadın hocalara gidilir ve onlardan muska alınır, onların okuduğu su içilirdi. (KK3)

*Halk hekimliğine ait yöntemlerle kadınların kasıkları çekilirdi. Köydeki otlardan ak ellik, kara ellik, çebiş otu karıştırarak bir merhem yapılır ve temiz beze konulup rahime konurdu. (KK3)

*Hastane ve doktorlara başvurulurdu. (KK3)

*Türbelere giderek çocuğu olmayan kadın satılırdı ve eğer çocuğu olursa ismini cinsiyete göre Satı, Satık, Satılmış vs. koyardı. (KK3)

Bu yöntemlerle çocuğu olmayan kadınların çocuğu olacağına inanılır ve uygulamalar eksiksiz yerine getirilmeye çalışılırdı. Çocuk olması istenirdi. Geçmişten beri süregelen bir düşünce olarak bebeği olmayan kadın horlanır ve değer görmezdi. Bu ve bu gibi sebeplerle hem çocuğu olmayan kadın hem de ailesi her türlü uygulamayı yapmaya çalışırdı.

b.Aşerme

“Aşerme gebeliğin belli bir dönemine gebe kadında görülen bir haldir. (Boratav, 2016: 168)

Evlilikten belli bir süre sonra hamile olan kadın aşermeye başlar. Aşeren kadın hem kendisi hem ailesinin uyarılarıyla çeşitli davranışlardan kaçınmaya çalışırdı. Bu dönem bebeğin erkek ya da kız olması adına çeşitli inanışlar yerine getirilirdi.

Köyümüzde uygulanan ve inanılan uygulamalar şunlardır:

*Hamile kadının çingene, kötü ve çirkinlere bakması yasaklanır ve bu kişilerden uzak anne uzak tutulurdu.” (KK4)

*Çocuğun kız olması istenirse bolca ekşi şeyler yedirilirdi. (KK4)

*Erkek olması ise tatlı şeyler yedirilirdi. (KK4)

*Hamile kadın aşerdiği dönemde kime sinirli ve öfkeli bakarsa çocuğun ona benzeyeceğine inanılırdı ve buna göre istenmeyen kişi ise aşeren kadından uzaklaştırılırdı. Çocuğun benzemesi istenen kişiye kadının o kişiye bakması sağlanırdı. (KK4)

*Aşeren kadın neye aşeriyorsa onu mutlaka yemelidir. Yoksa çocuğun sakat doğacağına inanılır. (KK4)

“Gebeliğin bu döneminde gebe kadına her canının istediğini ne kadar münasebetsiz de olsa vermeye çok dikkat edilir. Bu kural gözetilmezse anada veya doğacak çocukta zararlı etkilerin meydana geleceğine inanılır; çocuğun düşmesi, sakat, kusurlu doğması gibi.” (Boratav, 2016: 168)

Uygulamalardan da anlaşılacağı üzere aşeren kadın bebeğinin zarar görmesinden korkarak bu tür uygulamaları yapmaya özen gösterirdi. Kadının ailesi de bunların önemli olduğunu düşünerek kadına aşerme sırasında dikkatli davranması konusunda uyarılarda bulunurdu.

c. Gebelik

“Gebelik dönemi kadınların hassas dönemlerinden biridir. Bu dönemlerde gerek eşler gerekse aile büyükleri gebe kadının üzerine titrerler. Kadına zayıf, güçsüz düşmesin diye bol vitaminli yiyecekler yedirilir. Tabiri caizse kuş sütüyle beslenir.” (KK1)

“Gebe kadın hasta, hassas olarak algılanır ve ağır işler yaptırılmaz. Dinlenmesi ve kendini yormaması konusunda nasihatler verilir. Köyümüzde gebe kadın her türlü rahat ettirmeye çalışılır.” (KK1)

“Gebe kadın belli bir süre dışarı çıkarılmazdı. Özellikle iki hamile kadının ilk aylar karşılaşmaması istenirdi. Karşılaşırlarsa bebeklerinin düşeceğine inanılırdı.” (KK1)

Hamile kadın doğuma kadar bu şekilde özenle bakılır ve aile fertleri tarafından her türlü eksik ve ihtiyaçları giderilirdi. Ağır kaldırmaması istenir ve belli süre istirahat etmesi sağlanırdı. Bunun için yukarıda belirtilen yöntemler kullanılırdı.

d.Çocuğun cinsiyeti

Çocuğun cinsiyeti konusu hem toplumuzda hem de köyümüzde önemli konuların başındadır. Geçmiş kültürümüzden gelen erkek evlat düşüncesi köyümüzde de baskındır. Doğacak çocuğun erkek olması istenir. Bu konu hamile kadının üzerinde de baskıya yol açabilir. Hem aile hem eş tarafından çocuğun erkek olması istenirse kadın kendini psikolojik olarak kısıtlanmış ve baskı altında hissedebilir. Bu gibi sebeplerle hem gebe kadın hem aile büyükleri pek çok yerde de benzer olan çeşitli uygulamalar yapar.

Bu uygulama ve inanışlar şöyledir:

*Köyde olan yatır ve türbelere gidilerek dua edilir ve kurban adanır. (KK6)

*Çocuğun erkek olması için gebe kadına bolca tatlı yedirilir. (KK6)

*Düğünün son günü gelinin kucağına erkek çocuk verilir ve onunla fotoğrafı çekilir. (KK6)

*Köyümüzde eskiden yaşamış nefesi kuvvetli diye tabir edilen kadınlara gidilir ve gebe kadın okutulup üfletilirmiş. Bu uygulama günümüzde hocalarla devam etmektedir. Hocalara gidilip dualar ettirilip muskalar yaptırılmaktadır. (KK6)

“Bir de ananın canı çektiği şeylerle doğacak çocuğun cinsiyeti arasında bir ilişki bulunduğu düşüncesi vardır: ekşiye aşerenlerin kıza, tatlıya aşerenlerin oğlana gebe oldukları yorumlanır. Gebe kadının yediği şeylerin, sık sık baktığı insanların, hayvanların da çocuğun huyuna, vücut yapısına, yüz özelliklerine etkide bulunacakları sanılır.” (Boratav, 2016:68)

Köyümüzde de bu ve buna benzer inanışlar vardır. Yapılan uygulamalardan da anlaşılacağı üzere çocuğun cinsiyeti için yapılan davranışlar vardır. Anneye kız istenirse ekşi yedirilir. Erkek istenirse tatlı yedirilmeye çalışılırdı. Yukarıda bahsedilen uygulamalar da yine yapılmaya devam etmiştir.

e.Gebe kadının kaçınmaları / uygulamaları

Hamile kadın artık yüklü olarak algılanmaktadır. Her yerde yaygın görüldüğü gibi köyümüzde de gebe olan kadına iş yaptırılmaz. Onu yoracak ve zorlayacak her türlü davranış ve uygulamalardan kaçınılır. Anne ile çocuk arasında güçlü bir bağın henüz anne karnındayken oluşmaya başladığı düşünülür ve anne ne yaparsa neyden etkilenirse annenin yapacağı her türlü davranıştan bebeğin de etkileneceğine inanılır. Bu sebeple anne birçok davranıştan kaçınır.

Bu kaçınmaları şöyle sıralayabiliriz:

*Hamile kadının çirkin ve kötü her türlü şeye bakması kesinlikle yasaklanır. (KK7)

*Çocuk kime benzeyecekse annenin o kişiye sürekli bakması sağlanır. (KK7)

*Annenin güzel olarak düşünülen ve tasavvur edilen şeylere bakması sağlanır. (KK7)

“Hele kusurlu, sakat kimselerle alay etmesi son derece tehlikeli bir davranış sayılır; bunun sonucu olarak çocukta aynı kusurun, sakatlığın olacağına inanılır.” (Boratav, 2016: 169)

Köyümüzde de kadın bebeğinin zarar görmemesi adına bu ve bu tarz uygulamalar yapılarak hem aile hem anne çocuğunu korumaya sağlıklı bir hamilelik geçirmeye özen gösterirler.

2. Doğum sırası

Doğum sırası doğum olayının en kritik ve zor sürecidir. Doğum yapacak kadının doğum sırasında güçlüklerini, sıkıntılarını ve zorluklarını gidermek, anneye yardım için birçok uygulama, inanç uygulanmaya çalışılır. Bu uygulamalar ise doğum sırası uygulamalarına örnek teşkil eder.

Köyümüzde yapılan uygulamalardan bazıları şöyledir:

*Doğuma az kala ebe kadınlar anneye çeşitli hareketler yaptırarak doğumun kolay geçmesini amaçlarlar. (KK8)

*Sağrışik, Çomaklı ve Selman dedeye gidilerek adak adanır ve anne kolay doğum yapsın diye bu dedelerin tepesine yağ sürülür. Çocuk yağ gibi aksın gelsin diyerek bolca sürülürdü.” (KK8)

*Annenin kolay doğum yapması için önceden dualar edilir. (KK8)

*Türbelere kurbanlar adanır. (KK8)

*Hocalara muskalar yaptırılır. (KK8)

*Kolay doğum için doğum yapan kadının yanına doğumu kolay yapan kadınlar getirilir.

*Düğümlü, kilitli ve kapalı her şey açık hale getirilir. (KK8)

“Doğum yaklaşınca, hele doğum sancıları başlayınca ilk hatıra gelen şey doğumun kolay ve başarılı olmasını sağlamaktır. Anadolu Türklerinin geleneklerinde belli başlı doğurma teknikleri şunlar: oturarak, diz çökerek veya çömelerek, yatarak, elleriyle ipe asılarak.” (Boratav, 2016: 170)

Köyümüzde yapılan bu ve bu gibi uygulamalar ağırlıklı olarak dinsel ve büyüsel nitelikli uygulamalardır. Halk inanışlarından kaynağını alarak geçmişten günümüze aktarılıp gelmiştir. Doğumun kolay geçmesi için bu tarz uygulamalar yapılmıştır. Eskiden ebeler tarafından yapılan doğumlarda doğumun kolay geçmesi için anneye öğretilen uygulamalarla kolay doğum yapması sağlanmaya çalışılmıştır.

3. Doğum Sonrası

a.Çocuğun göbeği ve eşi

Hamile kadın doğum yaptıktan sonraki süreçte de yapılan uygulamalar ve inançlar devam etmektedir. Doğum süreci bittikten sonra önemli bir konu da çocuğun göbeği ve eşidir. Köyümüzde buna kadının sonu da denir..

Birçok yerde de bilindiği gibi köyümüzde de çocuğun göbeği:

*Doktor olsun diye hastane bahçesine gömülür. (KK5)

*Öğretmen olsun diye okul bahçesine gömülür ya da kaleme sarılarak saklanır. (KK5)

*Ekonomik uğraşların etkisiyle de hayvancılık yapsın çoban olsun diyerek ahıra gömülür. (KK5)

*Çocuğun evde kalmasını ve evden uzaklaşmasını istemeyen anneler evde bir yerlere saklarlar. (KK5)

*Çocuğun göbeği bu tarz uygulamalarla önem kazanır ve inanış ve isteklere göre gömülür ya da saklanır. (KK5)

*Çocuğun göbeği ileşber olsun diye öğendere yani değneğe bağlanır. (KK8)

Çocuğun göbeğinin ilerde onun uğraşını, gelecekteki işini belirlediği düşünülür ve göbek çöpe ya da öyle ortalık yere atılmaz. Çocuğun bir bakıma geleceğini ve hayatını temsil ettiğine inanılan göbek bağı yukarıda bahsedilen uygulamalar doğrultusunda muhafaza edilir.

b.Lohusalık

Doğumu yeni yapmış ve belli süre bitmediği için hala yatakta olan kadına lohusa ismi verilir. Yeni doğum yapan kadın doğumdan sonra belli bir süre dinlenme ihtiyacı duyar. Kadının eski gücüne ve sağlığına kavuşması için bu şarttır. Doğum yapan kadın hem kendi hem bebeği için dinlenmeli ve enerji toplamalıdır. Doğumdan sonra kadınlar en az bir hafta yatarlar.

“Köyümüzde yeni doğum yapan annenin belli bir süre yataktan çıkmasına izin verilmez. Annenin gücünü toparlaması bunun gerekli olduğu düşünülür. Yeni doğum yapan anneye ailenin diğer fertleri ve komşu kadınlar yardımcı olurlar. Komşular yemek ve tatlılar yaparak lohusa anneye getirirler. Bunlardan anneye yedirirler. Köyümüzde lohusa kadına gereken özen gösterilmeye çalışılır.” (KK5)

“Yeni doğum yapan kadının mezarı açık derler. Bu nedenle kırk gün lohusa kadına su içirilmezmiş.” (KK20)

“Yeni doğum yapan kadın güçsüzdür ve her türlü nazar ve büyüye açıktır. Bu nedenle lohusa kadının bulunduğu odanın tavanına pirinç ve buğday asarlar. Yatağına iğde ve nazarlık ilerler. Her türlü nazar ve büyüden anneyi korur düşüncesiyle aile büyükleri bunu yapmalıdır.” (KK20)

Bu ve bu gibi uygulamalarla lohusa kadın korunmaya çalışılır ve bu dönemi sorunsuz atlatması için hem komşular hem aile büyükleri annenin her daim yanında ve yardımcısıdır.

c.Alkarısı tasarımı

“Anadolu’nun kimi bölgelerinde yeni doğum yapmış lohusa kadınlara görünen, onların korkmasına, hasta olmasına hatta ölmelerine neden olan kötü bir cin vardır. Bu cin yeni doğmuş bebeklere de zarar verir. Bu cinin değişik adları olmasına rağmen alkarısı ve albasması adı en yaygın olanlarıdır.” (Çevirme, Sayan : 68)

“Alkarısı yeni doğum yapmış lohusa kadına ve bebeğine musallat olduğuna inanılan kötü ruh, cin ya da şeytan olarak tasvir edilir. Saçları yıpranmış ve darmadağın, yaşlı, çirkin ve her zaman kötü niyetli olan bu alkarısı her an anne ve bebeğe zarar verme ve onları öldürme peşindedir.” (KK4)

“Genelde yıkık, viran, terk edilmiş ev, göçük, ahır ya da samanlıkta yaşadığına inanılır ve önlem alınmazsa anne ve bebeği öldüreceği düşünülür.” (KK4)

Köyümüzde de bu düşünce yaygındır. Yeni doğum yapan anneye bu kötü ruhun musallat olacağından endişe edilir. Anneyi korumak için çeşitli tedbirler alınır. Bu yapılan uygulamalar şöyledir:

*Yeni doğum yapan kadının olduğu odaya sarımsak, nazarlık gibi şeyler asılır. (KK4)

*Yeni doğum yapan kadın asla tek başına evde bırakılmaz. (KK4)

*Yastığın altına muska koyulur. (KK4)

*Kadının yastığının altına ekmek kırıntısı, bıçak, iğne gibi şeyler konulur. (KK4)

Köyümüzde bu uygulamalar eskiden beri süregelmiştir. Bunlar yeni doğum yapan anneyi koruyacağı düşünülerek devam etmektedir. Bu tarz uygulamaların çoğu

dinsel ve büyüsel nitelikteki uygulamalardandır. Bunları yapmazsa annenin kesinlikle zarar göreceğine inanılır ve bu düşünceyle eskiden de günümüzde de uygulanmaktadır.

d.Kırk Basması Tasarımı

Kırk basması yeni doğum yapan lohusa anne ve bebeğinin doğumdan sonraki kırk gün içinde hastalanmaları olayına halk arasında verilen bir isimdir.

Köyümüzde anne ve bebeğin bu hastalıktan korunması için gerek aile büyükleri gerekse komşular ellerinden geleni yaparlar. Eskiden beri devam eden uygulamalar uygulamaya devam etmektedir.

Bu uygulamalar şöyledir:

*Kırk gün boyunca anne ve bebek evden çıkarılmaz. (KK7)

*Eve çok fazla yabancı alınmamaya çalışılır. (KK7)

*Annenin beslenmesine dikkat edilir. (KK7)

*Anne ve bebek tek başına bırakılmaz. (KK7)

*Yeni doğum yapan kadın özellikle gece dışarı çıkarılmaz. (KK7)

*Aynı zaman aralığında doğum yapmış kırklı kadınlar ve bebekler birbirinden uzak tutulur ve birbirlerini kardeş olsalar bile görmelerine izin verilmez. (KK7)

Köyümüzde de bu inançlar doğrultusunda anne ve çocuk uygulamalardan da anlaşılacağı üzere kırk gün boyunca tehlike altındadır ve korunması gerekmektedir. Kırk gün boyunca bu uygulamalarla anne ve bebeğin bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatması için çaba harcanır.

e..Kırklama İşlemi

Doğumdan kırk gün geçtikten sonra kırklama işlemi yapılır. Bu süre bittiğinde hemen yapılması gereken bir işlem olduğuna inanılır. Bu işlemle beraber artık kırk gün boyunca tehlikede olan lohusanın rahatlayacağına ve artık kırk basmasına uğramayacağına inanılır.

Köyümüzde kırkı dolan kadına yaşlı kadınlar tarafından kırklama işlemi yapılır. Bu kırklama işleminin birkaç yolu vardır.

Köyümüzde yapılan kırklama yöntemleri şöyledir:

*Pınar önünden kırk taş toplayıp gelinir. Bir iğne ve bir gümüş atılır. O su ile önce anne sonra da çocuk kırklanır. (KK10)

*Ocağa bir kazan su koyulur ve her çeşmenin başından toplanan kırk tane farklı küçük büyük taş içine atılır ve ihlas suresi okunur. Sonra bu suyla lohusa iyice yıkanır. (KK8)

*Lohusanın yıkanacağı suya iğde yaprağı, nazarlık atılır ve bir süre bekletilir ve bu suyla anne ve bebeği yıkanır. (KK3)

*Lohusayı yıkayacak bir lohusa annesi seçilir ve kırk tane taş, bir altın ve bir bozuk para suya atılır. Su kaynadıktan sonra lohusa annesi lohusayı ve bebeği yıkar. Sonrasında dualar okunarak bebek ve anne kurulanır. Böylece anne ve bebeğe kırklama işlemi yapılmış olup artık hastalıklardan kurtulduğuna inanılır. (KK3)

“Lohusaya ve çocuğuna kırk basmaması için kırk gün içinde yapılan pek yaygın bir işlem vardır ki bunun adına “kırklama” denir. Bu yaygın adın dışında bu işleme “kırk dökme”, “kırk çıkarma” dendiği de olur. Kırklama işlemi için en yaygın süre kırk günlük süredir.” (Örnek, 2000:146)

Köyümüzde de bu sürenin kırk günlük süre olduğuna inanılır ve yapılan işlemlerde yine uygulamalardan da görüldüğü gibi bu sayıyla bağlantılıdır.

B.Çocuk

Çocuk doğduktan sonra onunla ilgili birçok uygulama, adet, gelenek ve görenek karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa isim verme, büyümesi ve gelişmesi ile ilgili her türlü inanışlar, adet ve gelenekler karşımıza çıkmaktadır.

1. Ad

Yeni doğan çocuğa ilk yapılması gereken bir ad vermektir. Ad her türlü zorunlu bir eylemdir. Köyümüzde de ad verme ilk yapılması gereken işlemlerden biridir. Ad karmaşıklığı ve kargaşayı önler. Ad verilmeyen çocuk belirsiz ve bilinmeyen kargaşa ortamında olur. Her açıdan ad insanı tamamlayan bir bütündür. Ona ait tüm özellikleri, kişiliği ve tanınmasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir.

a.Ad koyma

“Çocuğa ad koyma töreni eskilerden gelme önemli bir gelenektir. Aile içinde ya da komşularla birlikte küçük bir ad koyma töreni yapılır.” (KK3)

“Çocuğun ismi ne konulacaksa hoca çağrılır. Eğer hoca yoksa ailenin ileri gelen büyüğü çocuğun ismini kulağına üç kez söyler ve ezan okur. Sonrasında mevlit okunur.

Dualar edilir. Aile ve komşular hep beraber hazırlanan yemeklerden yerler. Çocuğun ismi bu küçük törenle verilmiş olur.” (KK3)

“Köyümüzde bebek doğunca hemen isminin kulağına okunması gerekir. Hoca hazır olur ve bebek doğduktan sonra kulağına adına üç kere tekrar eder. Ardından çocuğa ad verme yemeği yedirilir.” (KK5)

Köyümüzde yapılan bu gibi uygulamalar bebek doğduktan hemen sonra yapılır. Yapılmazsa adının çocuğa uğursuzluk getireceğine inanılır. Bu nedenle yukarıda bahsedilen işlemler ivedilikle yapılmaya çalışılır.

b.Adı belirleyen etmenler

Köyümüzde çocuğa isim verilirken birtakım etmenler göz önünde bulundurulur. İsim verilirken aile büyükleri de araya girer ve genelde aile büyüklerinin istediği isimler konulur.

İsmi belirleyen etmenler şöyledir:

*Çocuğa genelde aile büyüklerinin ve erkek tarafının isimleri verilir. (KK3)

*Çocuk erkekse dedesinin kızsa babaannesinin ismi verilir. (KK3)

*Çocuk mübarek günlerde doğmuşsa o günler isim olarak verilir. (Şaban, Ramazan, Bayram gibi) (KK3)

“Çocuğun doğduğu gün, zaman, ay ve mevsim; doğum yapılan yer; doğduğu sıradaki olaylar, kimi kişilere karşı duyulan hayranlık, şükran ve minnet duyguları; gelenekler; ailenin varıllığı, yoksulluğu; daha önce kardeşlerinin yaşayıp yaşamadıkları; moda; kültür değişimleri vb. etmenler adın seçilmesinde birinci derecede rol oynarlar.” (Örnek,2000: 149)

Köyümüzde de bu etkenlere bağlı ve ailenin istek ve tercihlerine göre yeni doğan bebeklere ad verme işlemi devam etmektedir. Aileler büyüklerinin isimleri verilir. Doğum zamanına göre isimler verilir. Bu ve buna benzer etkenler isim verilmesinde önemli etkiye sahiptir.

c.Göbek Adı

“Çocuğa göbek adı koyma uygulaması çok yaygın olmasa da görülmektedir. Göbek bağı kesilirken konur. İkinci isim olarak kullanılır.” (KK8)

“Aile büyükleri tek ismin uğursuz olacağı düşüncesiyle göbek ismi koyulmasını da isterlerdi.” (KK8)

“Köyümüzde göbek adı verme geleneği de önemlidir. Göbek ismi olmalıdır. İkinci ismi gibi düşünülür. Göbek adı verilmesi dinimize göre olur ve buna bağlı isimler de verilir. Çocuk doğduktan sonra hemen konması uygun olanıdır.” (KK4)

“Müslüman Türklerin geleneğinde çocuğa ilkin bir göbek adı koyma kuralı vardır. Bu adın verilmesi ufak bir törenle olur; göbek adları, genel olarak, Müslüman geleneğinden geçerek Kitabı Mukaddes’e çıkan ya da doğrudan doğruya İslam geleneğine çıkan adlardır.” (Boratav, 2016: 101)

Köyümüzde göbek ismi verenlerin sayısı fazladır. Göbek adı dinimize göre ve ona uygun olarak verilmeye çalışılır. İkinci isim olarak kullanılır ve bu ismin çocuğa uğur getireceğine inanılır.

d.Takma Ad

Takma ad köyümüzde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Özellikle eskilerde yaşamış kişilerin hemen hemen hepsinin bir takma ismi vardır. Kendi isimleri dışında bu takma isimlerle çağrıldıkları sıkça görülen bir durumdur. Takma isim günümüzde de devam etmektedir. Bu takma isimler genelde kişilerin vücut uzuvlarındaki herhangi bir özürden, yaşadığı bir olaydan ya da mesleğinden kaynaklı çevresi tarafından verilmektedir.

Köyümüzde görülen takma isim örnekleri şöyledir: (KK2)

Basıra

Bambıl

Cabı

Caynaklı

Cımı

Cırık

Cüce

Çavuş

Dıngıdık

Dilik

Dombala

Gagalı

Gede

Gıpıldak

Guytak
Güzel
Hacı
Hoca
Kara
Karaoğlan
Karakız
Keçeli
Kıtırna
Kılçıklı
Küçük
Löklü
Maliguli
Molla
Sıngır
Söbü
Şapşap
Toşur
Vıgıvıgı
Yayla çiçeği
Yalaka (KK2)

Yukarıda örnekleri verilen takma adlardan da anlaşılacağı üzere kişilere genel olarak fiziksel özelliklere ve içsel özelliklerine, herkes tarafından kabul görmüş durumlarına bağlı olarak bu isimler verilmiştir.

2.Çocuk görme

“Köyümüzde anne doğum yaptıktan sonra komşular ve akrabalar çocuk görmeye giderler. Çocuk görmeye gitme hem aile arasında hem de komşular arasında dayanışmayı artırır. İlişkileri rayına oturtur. Küs olan varsa yeni doğan bebek vesilesiyle barıştırılır.” (KK2)

“Doğum gerçekleştikten bir hafta sonra çocuk görmeye gitmeler başlar. Akrabalar altın takar ve çocuğa hayırlı, ömürlü olması için dua ederler. Bir haftadan sonra ziyaretler sıklaşır ama bebeği öyle çok uzun süre göstermezler.” (KK2)

“Çocuk görmeye gelen komşular yanlarında hediyeleriyle gelirler. Kimisi bebeğe para takar. Kimisi bebek kıyafetleri, bebek eşyaları hediye olarak getirirler. Gelen misafirler anneye ve bebeğe bol bol dua eder. Annenin tez zamanda güç kuvvet toplaması için gelenler yanlarında yiyecek getirip anneye yedirirler.” (KK2)

Örneklerden de anlaşılacağı üzere hem bebeğin yakın akrabaları hem de komşular bebek görmeye eli boş gitmezler. Köyümüzde bebeğin işine yarayacak akla gelen her türlü hediye yeni doğum yapan anneye götürülür.

3. Diş hediği (Buğdayı)

Diş buğdayı Anadolu’da çok eskiden uygulanagelen bir gelenektir. Bu uygulama köyümüzde de eskiden beri süregelen bir uygulamadır. Günümüzde de devam eden bir uygulamadır.

“Diş buğdayı bebek ilk dişini çıkardığı zaman yapılır.” (KK2)

“Bir nevi kutlama olarak adlandırılabilir. Çocuk artık diş çıkarmaya da başlamıştır. Büyüme aşamalarına geçmiştir. Aile büyükleri de bunu kutlamak için bebeğin ilk dişi çıktığı zaman diş buğdayı yaparlar.” (KK2)

“Bebek ilk dişini çıkardığında hemen diş buğdayını yapmak gerekir. Eğer yapılmazsa bu uğursuzluk sayılır. O yüzden bir gün öncesinde ıslanan buğday ertesi gün bir kazanda pişirilir. Buğday pişince kazandan alınır. Gelen komşulara dağıtılır. Diş buğdayına tüm komşular hayırlı olsun demeye gelirler. Buğday kazanla yapıldığı için tüm köylüye de hemen hemen yeterli gelir. Çocuğun diş buğdayı hep birlikte dualarla yenir ve kutlanır. Buğday tepsilerle dağıtılır. Evlere gönderilir. Bereketle çocuğun ilk diş çıkarması kutlanmış olur.” (KK2)

“Hedik, buğdayın suda kaynatılmışına verilen addır. Ayrıca bunun “diş bulguru”, “diş buğdayı” adları da verilmektedir.” (Örnek, 2000: 163)

Köyümüzde diş buğdayı için özel olarak buğday hazırlanır ve bebek dişini çıkardığında suda pişirilerek tüm köye dağıtılır. Diş buğdayı yapılan bebeğin dişlerinin daha keskin ve sağlam olacağına inanılır.

4. Geleneksel sağaltma pratikleri ve işlemleri

Sağaltma yönteminin temeli halk hekimliğine dayanmaktadır. Anadolu’da eskilerden beri çok çeşitli sağaltma yöntemleri uygulanmıştır ve uygulanmaya devam

etmektedir. Sağaltma iyileştirme yani bir hastalığı, görülen bir zr tedavi etmektir ve o amaçla yapılır. Bu sağaltma yöntemleri şunlardır:

*ığlığa yakalanan yani sürekli ağlayan çocuğu iyileşsin sussun diye bacadan, kllkten geirirlermiş. (KK4)

*Geç yürüyen ocuk için hocalara götürülüp dua ettirilir. (KK4)

*Konuşamayan ya da geç konuşan çocuklar için Cuma günleri pilav yapılıp türbeye götürülüp orada çocuklara yedirilirmiş. (KK4)

Köyümüzde de hasta doğan, sonradan hastalanan, zr olan ya da başka sebeplerle kötüleşen çocuğa yukarıda örneklerden de anlaşılacağı üzere çeşitli sağaltma yöntemleri uygulanır. Bunlar genel olarak dinsel ve büyüsel nitelikte olan işlemlerdir.

5.ocuğu nazardan koruma

Nazar her yerde kötü bir şey olarak karşımıza çıkar. Nazarın kötü hatta öldürücü etkisi olduğuna inanılır. Hemen hemen her yerde nazardan korkulur ve korunmak için çeşitli yollar aranır. Köyümüzde de nazar inancı vardır. Kötü gzly olanların nazarının değdiğine inanılır ve o kişilerden uzak durulur. Nazardan korunmak için de çeşitli uygulamalar ve inanışlar geçmişten günümüze süregelmiştir.

Bu uygulamalar şoyledir:

*Çocukları nazardan korumak için omuzlarına nazarlık ve iğde takarlar. (KK1)

*Nazardan koruması için tavuk dışkısı çocuğun sırtına sürülür. (KK1)

*Hocalara muska yaptırılıp çocuğun yastığının içine dikilir. (KK1)

*Kötü gzly nazarı değen kişilerden uzak durulur. (KK1)

“Bakiş anlamında Arapça nazar kelimesi, kimi insanların bakışlarındaki zararlı g ve bu nitelikleriyle, bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla canlı üzerinde hastalık, sakatlık, ölüm, nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi adını almıştır Türkçede.” (Boratav, 2016: 119)

Gözünün kötü baktığına inanılan kişilerden çocuklar uzak tutulmaya çalışılmıştır. Köyümüzde de bunlar gibi gözü değen kişiler olduğuna inanılır. Onlarla karşılaşmamak için gerekirse yollarını değiştirirler. Karşılaştıklarında muhakkak bir şeylerin zarar göreceğine inanılır.

6.Sünnet

Ülkemizde geleneksel olarak aksatılmadan yapılan işlemlerden biri de sünnettir. Sünnet uygulanması kesin olan katı geleneklerimizdendir. Her aile çocuğunu sünnet ettirir. Eğer olmazsa her şey yarım kalmış olur ve bunun helal olmadığına inanılır. Sünnet işlemi dinin de bir gereğidir. Vakti gelince her erkek çocuğuna yapılması şarttır. Sünnet olayının gecikmesi bile halk arasında ayıplamaya ve kınamaya kadar gider ve bu durum çocuğun üzerinde psikolojik baskıya ve rahatsızlığa sebep olur. Bu nedenle sünnet vakti gelince yapılmalıdır.

a.Sünnet çocuğunun yaşı, sünnetin zamanı

Sünnet çocuğunun yaşı hemen hemen her yerde farklılık gösterir.

“Köyümüzde sünnet çocuk 4-5 yaşına geldiğinde fazla geciktirmeden yapılmaya çalışılır ama bu yaş 12-14 yaş aralığına kadar da çıkabilmektedir.” (KK5)

“Aileler çocuklarını güzel bir sünnet düğünüyle sünnet ettirmek isterler. Ekonomik durum el verdiği ölçüde eğlenceli, neşeli bir kutlama yapmak isterler.” (KK5)

“Köyümüzde sünnet düğünleri genelde okulların tatile girdiği yaz dönemlerinde yapılır. Yazın hazırlıklar yapılarak eğlencelerle bir sünnet düğünü yapılır.” (KK5)

Köyde sünnet çağına gelen her çocuk sünnet ettirilir. Durumu iyi olan aileler eğlenceli bir sünnet düğünü yaparlar. Durumu olmayan sünnet zamanı gelmiş çocuklar ise hayırseverler tarafından sünnet ettirilir. Sünnetin zamanını geçirmemeye çalışılır.

b.Tören ya da düğün hazırlığı

“Köyde sünnet olacak çocuğun ailesi sünnet tarihini kararlaştırdıktan sonra hazırlıklara başlarlar. Hazırlıklar bir hafta öncesinden başlar. Düğün komşulara duyurulur.” (KK5)

“Köyümüzde davetiye geleneği pek yoktur. Sünnet düğünü hoparlörle tüm köy halkına ilan edilerek herkes davet edilir. Sünnet evde yapılacaksa çocuğun odası, yatağı süslenerek hazırlanır. Komşuların gelip oturacağı yer ayarlanır. Düğün öncesi ön hazırlıklar yapılır.” (KK5)

“Köyümüzde sünnet düğünleri tüm köylünün katılımıyla hep birlikte yapılır. Komşular da hazırlıklarda aileye yardım ederler. Çocuk sünnet olduktan sonra sünnet yemeği yedirilir. Akşamı da sünnet eğlencesi yapılır.” (KK5)

Sünnet tüm yörelerde olduğu gibi köyümüzde de önemli gelişmelerden bir tanesidir. Sünnet olacak çocuğun yaşı geldiğinde bekletmen sünnet olması sağlanır. Bundan sonra da yemekler, hediyeler ve çeşitli eğlencelerle bu olay kutlanır. Sünnet töreni hem çocuğun erkeklığe geçişini simgelediği hem de dinimizin bir gereği olduğu için özenle yerine getirilir.

c.Çocuğun hazırlanması

Sünnet öncesi çocuk bu olaya hem psikolojik hem de fiziksel olarak hazırlanmalıdır. Çocuk bu olaydan endişe duymaya başlar ve korku duygusunu atlatamayabilir. Bu sebeple çocuğun psikolojisini ve korkusunu dindirmek için çabalanmalıdır.

“Köyümüzde sünnet çocuğu psikolojik olarak bu olaya hazırlanırken bir taraftan da çocuk sünnete hazırlanır. Çocuk için bir sünnet kıyafeti alınır. Bu kıyafet beyaz pantolon, beyaz ve mavi karışımı bir ceket, başa kıyafete uygun taç ve eline de asa şeklindedir.”(KK4)

“Köyde durumu uygun olmayan aileler normal kıyafet olarak çocuğu sünnete hazırlarlar. Sünnetten sonra giyilmesi için bol beyaz gecelik alınır.”(KK4)

“Çocuk köyde sünnet olduktan sonra gezdirilir. Arkada da sünnet arabasını takip eden diğer araçlarla şamlığa doğru tur atılıp gelinir.” (KK5)

Köyümüzde sünnet çocuğu tören öncesi hazırlanmaya başlanır. Hem gelenek ve göreneklere uygun hem de genel hazırlıklarla sünnet töreni başlar. Sonrasında da devam eden yemek ve eğlencelerle çocuğun erkeklığe geçişini kutlanır.

d. Sünnet işlemi ve sünnetçi

“Sünnet işlemi daha önce de belirttiğimiz gibi cinsel organın uç kısmındaki derinin çepeçevre kesilmesinden ibarettir.” (Örnek, 2000: 179)

“Sünnetin yapılacağı gün ev halkı erkenden kalkar. Her yer temizlenir ve sünnet için gerekli her şey temin edilir.”(KK2)

“Sünnet yapacak sünnetçi geldiğinde sünnet işlemi başlar. Çocuk temiz bir sandalyeye oturtulur. Yanına kirvesi yoksa ailesinden sevdiği insanlar gelir ve ona destek olurlar. Çocuğa güç vermek ve cesaretlendirmek için uğraşırlar.”(KK2)

“Sünnet işlemini eskiden köyde sağlık işlerinden anlayan yaşlılar yaparmış. Günümüzde ise ilçeden gelen doktor ya da sağlıkçılar sünnet işlemini yaparlar. Kesme işlemi bitince “oldu da bitti bir daha gelmemek üzere gitti” diyerek kutlamalar yapılır.” (KK2)

Sünnet işlemi günümüzde ilçede doktorlar tarafından hastanelerde yapılmaktadır. Eskiden bu işlem köyde bu işten anlayan ebe ya da bu işi bilen yaşlı erkekler tarafından yapılmış. Sonrasında ise geleneksel yemeklerle konuklar doyurulur ve eğlenceye geçilirdi. Günümüzde ilçeden gelen hazır yemek yedirilip akşamı eğlence düzenlenir. Tüm konuklar doyusuya eğlenirdi.

e.Hediye – armağan

“Sünnet işlemi tamamlandıktan sonra sıra hediye merasimine gelir. Sünnet çocuğu yatağa yatırılır. Gelen köylüler çocuğa altın ya da para takarlar. Hediyeler genellikle sünnet çocuğuna takılır.”(KK6)

“Sünnet düğününe gelen misafirler getirdikleri hediyeleri çocuğun ailesine verirler. Altın ve para dışında hediye olarak züccaciye eşyaları ya da gömlek, çorap, kazak gibi kıyafetler getirilir.”(KK6)

“Sünnet çocuğunun ailesi ekonomik durumu iyiye kirveye para ve bir takım elbise alıp hediye olarak verir.” (KK6)

Köyümüzde hediyeleşmek önemli ve güzel bir gelenek olarak devam etmektedir. Sünnet için gelen misafirler aileye hediyeler getirir. Aynı zamanda ailenin durumu iyiye sünnet düğününde çocuğun ailesi hem yakın akrabalara hem de komşulara çeşitli hediyeler olarak dağıtır.

f.Kirvelik

Sünnet olacak çocuğa maddi ve manevi destek veren bir nevi çocuğun can dostu ve yoldaşı mahiyetinde olan kişiye “kirve” denir. Kirvelik çok eskiden beri uygulanan bir gelenektir. Sünnet düğünü yapılacağı zaman çocuğa her türlü yardım eden ve sünnet yapılırken ellerinden tutan bir kirvesi vardır.

“Kirve düğün boyunca maddi ve manevi sorumluluklarda hem aileye hem çocuğa yardım eder. Düğünlerdeki sağdıçlık olayına benzetebiliriz. Köyümüzde de

yapılan sünnet düğünlerinde yardımcı kirve belirlenir. Bu kirve aileye düğün boyunca yardım eder.”(KK2)

“Çocuğun yol arkadaşı ve destekçisidir kirveler. Her sünnet çocuğunun kirvesi vardır. Kirveler her türlü maddi ve manevi desteği sağlamak için ellerinden geleni yaparlar.” (KK2)

“Köyde kirve olanlar hem sünnet çocuğunun hem ailenin yardımcısıdır. Elinden geldiği kadar çocuğun yanında olur ve onu sünnete alıştıırır. Sünnet esnasında çocuğu tutar ve bu noktada sünnetçiye de yardım eder.” (KK2)

“Toplumdaki inançsal örgütlenme biçimlerinden biri de kirveliktir. Musahiplik kadar toplumda önemli bir yere sahiptir. Sünnet, daha çok kirvelik ya da günlük tabirle kirvalık olarak ifade edilir. Kirvelik daha çok peygamber dostluğu olarak manalandırılır. Hz. İbrahim’den kaldığına inanılır.” (<https://www.kulturportali.gov.tr>)

Kirvelik köyümüzde de uygulanan bir gelenektir. Kirve sünnetten önce belirlenir ve sünnet boyunca hem aileye hem de özellikle çocuğa yardım eder.

C. Evlenme

Geçiş dönemlerinden ikincisini oluşturan evlenme hem toplumsal hem de bireysel yönden yapılması gerekli ve zorunlu olgulardan biridir. Birey hayatında bir düzen oluşturmak için ve artık hayatını o yönde sürdürmek için evliliğe ihtiyaç duyar. Toplumun da belli yaşlardan sonra olmasını zorunlu tuttuğu önemli bir süreçtir. Birey açısından neslinin devamı ve bir aile kurmak için evlilik şarttır. Toplum ise süregelen düzeni korumak için evliliğin olmasını şart koşmuştur.

1.Evlenme Biçimleri

Ülkemizde birçok evlilik çeşidi görülmektedir. Biz bu başlıkta köyümüzde görülen evlilik çeşitleri üzerinde duracağız.

“Bir kızın zorla kaçırılmasına kapma adı verilir. Eğer kız evlenmek istemiyorsa kaçırılarak razı edilmeye çalışılır. Bir defada olmazsa 3-4 defa kaçırılarak evliliğin yapılmasına çalışılır.” (Akman, 2002: 3)

“Yörede eskiden daha fazla olmakla birlikte halen büyük ölçüde geçerliliğini sürdüren başka bir evlenme biçimi de akraba evliliğidir. Akraba evliliği hem ailelerin ve evlenecek gençlerin birbirine yabancılik hissetmemeleri hem de miras açısından en fazla tercih edilen evliliğidir.” (Akman, 2002: 3)

“Gençler birbirlerini tanıdıktan sonra evlenmeye karar vermişlerse ve aileler buna karşı çıkmışsa kaçabilirler.” (Akman, 2002: 3)

“Köyümüzde eskiden görücü usulü evlilik yaygındı. Günümüzde ise gelişen ve değişen fikir ve düşünceler doğrultusunda görücü usulü evlilik devam etmekle beraber gençler kendi aralarında konuşarak ve anlaşarak evlenmeye başlamışlardır. Bu tarz evlilik günümüzde yaygınlaşmıştır. Eskiden miras ve tarlaların bölünmemesi adına görücü usulü ve ailelerin istediği kişilerle evlilik gerçekleştirilirmiş. Yine köyümüzde görülen evlilik türlerinden biri de değiş usulüdür. Yani bir ailenin kızıyla diğer ailenin kızı erkek çocuklara değiş şeklinde verilir ve öyle evlilik yapılmış. Burada yine daha çok ailelerin dediği ağır basmaktadır.”(KK1)

“Köyümüzde yapılan evlilik türlerinden biri de kız kaçırma yoluyla evliliktir. Aileler istenen evliliğe karşı çıkmışsa erkek kızı kaçıtır. Sonrasında düğün yapılır. Aileler barışmayı kabul ederse el öpmeye gidilir ve barış sağlanır ama bazı aileler barışma olayına sıcak bakmamaktadır.” (KK1)

“Köyümüzde görücü usulü, anlaşarak evlilik, kız kaçırma yoluyla ve değiş yoluyla evlilik yapılmaktadır. Eskiden görücü usulü, değiş yolu yaygınken günümüzde anlaşarak evlilik yaygınlaşmıştır. Kız kaçırma şeklinde olan evlilik ise her dönem varlığını sürdürmektedir.” (KK1)

Köyümüzde evlilik türlerinden görücü usulü, kız kaçırma, anlaşarak evlenme gibi birçok evlilik çeşidi görülmektedir. Eskiden görücü usulü çok yaygınken günümüzde bunun yerini anlaşarak evlenmeler almıştır. Kız kaçırma ise ailelerin razı gelmediği noktada hala varlığını sürdürmektedir.

2.Evlilik çağı / yaşı

Evlilik yaşı toplumumuzda yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde evlilikler çok küçük yaşlarda yapılmaktadır. Çocuk gelinler karşımıza çıkmakta ve bu olgudan aileleri vazgeçirme çalışmaları sürmektedir. Yasal olarak da evlilik yaşı belirlenmiştir ve bu yaştan önce istisnalar hariç evlilik kesinlikle yasaklanmıştır. Küçük yaşta evlilik eskilerden daha çok uygulanmakta iken günümüzde alınan önlemlerle biraz daha azalmaya başlamıştır.

“Köyümüzde önceden evlilik yaşı 12-16 yaşlarında yapılmaktaymış. Küçük yaşta evlilik yaygındı.” (KK3)

“Günümüzde ise kızların da okumasıyla birlikte bu yaş yükselmiş ve çocuk yaşta evlilikler ortadan kalkmıştır. Günümüzde köyümüzde evlilik yaşı gençler okumuşsa 25-30 yaşlarına çıkmıştır.”(KK3)

“Köyümüzde gençler okumamışsa 18-23 yaşları arasında evlilikler yapılır. Bu yaş sınırı okul yoksa 13-18 arasına da iner ama eskiden 13-14 yaşlarında evlilik de yapılmış.” (KK3)

Yukarıda kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda da eskiden evlenme yaşı köyümüzde daha küçük yaşlarda oluyormuş. Günümüzde ise gelişen teknoloji ve kızların da erkeklerin de eğitim hayatların sürdürmeleri bu yaş sınırının giderek artmasına sebep olmuştur. Günümüzde 18-28 arasına kadar evlilikler daha sık yapılır olmuştur.

3. Evlenme aşamaları

a.Görücülük, dünürçülük / kız bakma, kız isteme

Görücü usulü evlilik köyümüzde eskiden beri uygulanan ve halen devam eden kökleşmiş geleneksel evliliklerden biridir. Evlilik çağı gelmiş çocuklarını evlendirmek için aileler kız aramaya başlarlar. Kız arama merasimi önce akrabalardan başlar. Eğer akrabalarda yoksa köydeki evlilik çağına gelmiş kızlara bakılır. Eğer köyde de bulunamazsa başka köylerde araştırılır.

“Erkek tarafından bir grup kızı istemeye gider. Kızı istemeye giden erkek tarafı kızın babasına iyi cins bir at götürür. Kız tarafının istediği hediyeler, düğün için alınacaklar ve “kalım/kalın” adı verilen başlık parası hakkında konuşmalar yapılır. Kalım genellikle büyükbaş hayvan olur. Deve, hızlı at, pahalı halı, elmas kılıç, kürk vb. gibi değerli bir eşyayı kalım olarak verebilirler. (Çetindağ, 2007: 220)

“Köyümüzde belirlenen kızı istemeye gitmeden önce aileye sorulur ve rızasının olup olmadığı öğrenilir. Eğer ailenin rızası varsa erkek tarafından büyükler ve köyün sevilen sözü geçen büyükleriyle beraber akşam çiçek ve çikolata ile kız istemeye gidilir.” (KK6)

“Aileler arası giriş sohbetlerinden sonra erkek tarafının büyüğü söze başlar ve “Allah’ın emriyle peygamber kavliyle kızınızı oğlumuz istiyoruz.” diyerek kızı ister. Kız tarafının büyüğü ise “Allah yazmış bize vermek düşer. Hayırlı ve uğurlu olsun. Verdik gitti.” diyerek kızı verir. Sonra kahveler, çaylar içilerek ve tatlılar yenerek

sohbete devam edilir. Bu şekilde d n rc l k yani görücülük, k z isteme faslı tamamlanmış olur.” (KK6)

“Köyümüzde eskiden k z istemeler haber göndermeyle başlardı. Erkek tarafı k z tarafına haber gönderir ve d n r geleceğini haber ederlerdi. K z tarafının müsait olduğu bir zamanda k z istemeye gidilirdi. Eğer k z tarafı verme taraftarı ise tekrar bir akşam daha onlar davet edilirdi. Vermek niyetleri yoksa o gece bu iş sonlandırılırdı.” (KK6)

Köyümüzde örneklerden de anlaşılacağı gibi k z isteme hazırlıkları eskilerden beri devam etmiştir. Birtakım farklılıklar olsa da bu hazırlıklar ve aşamalar günümüzde de eskisine benzer şekilde yapılmaktadır.

b.Söz Kesimi

Evliliğin ikinci aşaması söz kesimi olayıdır. K z isteme merasimini tamamlayan aileler artık işi ciddiye bağlamak için evliliğin ikinci aşaması olan söz kesme işlemine geçerler.

“Köyümüzde k z isteme merasiminden sonra fazla zaman kaybetmeden söz kesme işlemine geçilir. O gün içinde ağırlık, takılar da konuşulup karara bağlanır.” (KK6)

“Burada söz kesiminde hediyeler, altınlar ve k z için eğer istenecekse ağırlık yani başlık parası konuşulur ve iki aile karara varır. Sonrasında söz kesme işlemine geçilir.” (KK6)

“Söz kesme k z tarafında ve aileler arasında yapılır. Erkek tarafının ailesi ve yakın akrabaları hediyelerle k z evine gelir. K z evinde yemekten sonra iki gence yüzükler takılarak dualarla kurdele kesilir ve sözleri aile arasında kesilmiş olur. Sonrasında sohbet ve eğlence ile gece tamamlanır.” (KK6)

“Söz kesimi günü takılar (inci, altın...)  zerinde anlaşma kadınlar arasında olur; ağırlık ile kızın amca çocuklarına ve erkek kardeşlerine “yol parası” da tartışılır ama bunlar üzerinde son karar erkekler arasında kesinleşir.” (Boratav, 2016: 198-199)

Köyde söz kesimi yapılacağında aileler bir araya gelerek gerekli hazırlıkları yaparlar. Aile büyükleri özellikle erkekler ağırlık alınacaksa onu miktarını ve takıları konuşur ve bunlar üzerinde anlaşmaya varırlar. Akşamı da k z evinde yüzükler takılarak söz kesilir.

c.Nişan

“Köyümüzde evliliğin önemli aşamalarından biri de nişandır. Söz kesildikten sonra nişan tarihi belirlenir. Belirlenen tarihte nişan merasimi yapılır. Kız nişanlı elbisesini giyer ve saçlarını yaptırır. Nişan gece kız evinde eğlencelerle kutlanır.” (KK1)

“Akşam kız evine gelen misafirler ağırlanır. Yemek verilir. Sonrasında eğlenceye geçilir. Nişan için çalgıcılar çağrılır ya da teyp ile müzikler çalınır. Gelen misafirler oynar ve hep beraber eğlenilir. Sonrasında takı aşamasına geçilir ve kızın sağ eline nişan yüzüğü takılır. Erkek tarafının kız için aldığı altınlar ve hediyeler takılır. Gelen misafirler de isterlerse takı veya para takarlar. Sonrasında dualarla nişan merasimi sona erer.” (KK1)

“Nişan düğünden önceki önemli aşamalardan bir tanesidir. Nişan gecesini için iki tarafta hazırlığını yapar. Nişan kız evinde yapılır. Gelen misafirlerle hep beraber eğlenilir ve nişan yüzükleri takılır.” (KK1)

Nişan safhası evlilikte önemlidir. Nişan evliliğe bir hazırlıktır. Nişan için gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra belirlenen bir tarihte yapılır. Nişana da düğünde olduğu gibi yakın akrabalar ve komşular davet edilir. Hep birlikte akşam kız evinde ya da köy meydanında çalgılarla bu güzel gün kutlanır.

4. Düğün

a.Kına Gecesi

Kına gecesi önemli düğün geleneklerinden biridir. Düğünden bir gün önce yapılan kına gecesi köyümüzde sevinçle ve tüm köylülerle beraber kutlanır. Kına gecesi hakkında köyümüzde yapılan uygulamalar kaynak şahsımızdan derlenmiştir.

“Köyümüzde perşembe günü öğleye doğru erkek tarafı toplaşarak buldukları düğünlerde tef çalıp türkü söyleyen kadını alarak evlerinden çıkarlar. Kadın önde tef çalarak gider. Arkada ise tüm köylü de eklenerek köyde saygı gösterilen ve dede olarak isimlendirilen “Sağrışik Dedesi” denen yere giderler. Orada dua ederek tekrar aynı şekilde şarkı, türkü eşliğinde kız evine gidilir. Kız evinde geline kına yakılır ve gelin orta yere getirilir. Köylü komşuların getirdiği yazmalar, eşarplar topluca gelinin başına geçirilir ve bu olaya “çevrim çevirme” adı verilir. Sonrasında ise tef eşliğinde kadınlar gelin evinde oynarlar ve kına biter.” (KK3)

Perşembe günü kınada kız evinde tefle yaşlı kadınların söyledikleri yöreye ait geleneksel ürünler aşağıda verilmiştir:

Evlerim evlerim vay anam
Hanay evlerim
Ben onun içinde aman aman
Gönlümü eylerim (KK2)

Bağa girdim yaprağa
Tek tek bastım kara toprağa
Vay sarı kız

Sarı kızı almazsam
Aman girmem kara toprağa
Vay sarı kız

Sarı kızın oğlu olmuş
Aman adını eller koymuş
Vay sarı kız
Bağa girdim üzüme
Aman çubuk değdi gözüme
Vay sarı kız

Bakayım anne kızına
Aman tekme attı dizime
Vay sarı kız (KK3)

Al gel oğlan al gel
Yeleşini bakayım
Elim ile ettim
Ben kimlere küseyim

Ay oğlan ay oğlan
Sen deli misin?
Güzel senelere
Tövbeli misin? (KK4)

İnme turnam inme de susuz çöllere
Zalim ana karlar yağar ellere
Neyleyeyim diyen yârim yabanda
Gülsem oynasam da gönlüm çobanda (KK5)

Yetiş ayvaz yetiş gitti namımız
Kale çayı gibi aktı kanımız
Küçük eşeğim var yerinden kalkmaz
Getirdiğim odun avrada yetmez

Buğdayın iyisi deneden olur
Kızların iyisi anadan olur
Çamlıbel'den aştı kılıcı hoşmer
Al atının sekişinden bilmişler

Hoş Köroğlu hoş Köroğlu hoş Köroğlu

Hey hey Bağdat'ın içine girilmez aslan
Her ana doğurmaz böyle bir aslan
Hoş Köroğlu hoş Köroğlu hoş Köroğlu (KK7)

Halime'min sarp kayalarda yolu var
Halime'min al basmadan donu var

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı (nakarat)

Efelerin gelsin yanına
Vallahi kıyarım canına

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı (nakarat)

Vallahi billahi ben demedim
Emmimgilde bal yemedim

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı (nakarat)

Halime'min yıkık olur bacası
Halime'min çoluk çocuk kocası
Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı (nakarat) (KK7)

Bilal damda yatıyor
Hey yorganın uçuyor
Oğlan sana yandım

Açtım baktım al yorgan
Sana yandım ay oğlan
Sarılmışta yatıyor Bilalim

Bilaldır dedikleri
Oğlan sana yandım
Lokumdur yedikleri
Oğlan sana yandım

Bursa'ya tel vuralım Bilalım
Bursa'dan tel gelmezse
Oğlan sana yandım
Zehir içip ölelim Bilalım (KK7)

Gide gide bir söğüde dayandım
O söğüdün allarına boyandım
Gelin boyandım
Ben o yâre dağlar kadar güvendim

Güvendiğim dallar elime geldi
Öleyim ben öleyim ben
Kurban olayım ağzındaki dile ben
Canım dile ben (KK8)

Kemerin boz dağları
Kırarım parçaları
Eğer yârim gelmezse
Yırtarım sofraları (KK5)
Harman yeri kaytan memeli
Yar geliyor ne dememeli
Yâre bir çift sözüm var
Söyleyip ödemeli

Harman yeri yarıldı
Babam bana darıldı
Ne darılırsın hey baba
Elin oğlu sarıldı

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı (nakarat)

Harman yeri süpürdüm
Bağdaş kurdum oturdum
Ne oturursun hey baba
Delikanlı geldi sıyırttım

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynay oynay (nakarat) (KK8)

Harmana deve geldi
Sevdiğim eve geldi
Kaldırdım yere vurdum
Bacağı göğe geldi (KK8)

Amanın imanın ben demedim
Emmimgilde bal yemedim
Yayla yolu yar yolu
Yayla yolu yar yolu (nakarat)
Testi de kurpun kırılısın
Ağrıdı yârin kolu (KK8)
Sepetimde muşmula
Elim kaydı uşkura
El uşkura varmadan
Ağlamaya başlama (KK8)

Köroğlu dediğin dediğin aştı
Karabaş koyunu kurtlar üleşti
Al aman oğlan sar aman oğlan
Kolların ağrıdı çaresiz oğlan (KK8)

Hele Köroğlu taş Köroğlu
Eyvazın oğlu gel bura doğru (KK8)

Aman elleri
Dudu dilleri
Kaldır kolları
Yaban elleri (KK8)

Sarı kızın saçları
Aman altın ister uçları

Vayyy sarı kız (KK8)

Vayyy sarı kız (KK8)

“Düğünün ikinci günü yani Cuma günü erkek tarafının tuttuğu davulcular gelir ve köy meydanına çalgı aletlerini kurarak çalmaya başlarlar. Cuma akşamı gece yarısına kadar eğlenilir. Geceleri çalınan çalgıya, müziğe ve eğlenmeye köyde “maşala” adı verilir. Eskiden sadece Cuma gecesi çalgı çalınarak oynanmış ama günümüzde Cuma geceleri de kına gecesi olarak değişmiş ve kına gecesine dönüşmüştür. Cuma gecesi gelin bindallı giyer ve tekrar çalgı eşliğinde kına töreni yapılır.” (KK2)

“Eskiden kına Perşembe günleri gündüz yapılırdı. Erkek evinden kadınlar ve komşular köy meydanını dolaşarak kız evine giderler ve orada kıza kinasını yakarlardı. Sonra komşu ve akrabaların gelin için getirdiği yazmalar ve hediyeler çevrim olarak geline çevrilirdi. Yaşlı ve sesi güzel kadınlar tefle türkü söyler gelen misafirler de oyunlar oynayarak kına gününü kutlardı.” (KK8)

Yukarıda örneklerle de anlatıldığı gibi kına gecesi köyümüzde Cuma akşamları köy meydanında kutlanır. Gelen çalgıcıların eşliğinde tüm köylü bu güzel geceyi hep beraber kutlardı. Eskiden bu olay Cuma değil de Perşembe gündüzleri yapılırmış. Günümüzde ise isteğe bağlı olarak hem Perşembe gündüz hem de Cuma gecesi yapılmakla birlikte sadece Cuma akşamları yapanlar da vardır.

Resim 4 : Kına gecesi ve gelin-damat oyunu

b.Düğün

Düğün geçiş dönemlerinden evliliğin en önemli aşamasıdır. Yukarıda belirttiğimiz aşamaların en önemlisi ve evlilik olayının en temel yapı taşıdır.

“Düğün bugün evlenme törenleri dizisinin belli bir kesimini, gelin hamamı, kına, gelin alma, gerdek ve gerdek ertesi gösterilerini içine alan en uzun bir haftalık çoğu kez üç günlük bir süre için kullanılıyor.” (Boratav, 2016: 191)

“Köyümüzde düğün Cuma akşamı yapılan kına gecesinin ardından ertesi gün devam eder. Düğünün üçüncü günü yani cumartesi günü sabah başlanarak gece yarısına kadar yine davullar, zurnalar, çalgılar çalmaya devam eder. Cumartesi günü yani üçüncü gün çeyiz günü olarak kutlanır. Kız bütün çeyizlerini iplere sererek evinin ya da bahçesinin önüne asar. Kız tarafı çeyiz altında o gün tüm köye yemek verir. Davulla zurnayla gelen köy halkı çeyiz altında yemek yer ve yine toplanarak davul ve zurna eşliğinde dede dolanma yapılır. Kınada gidilen “Sağrışik Dedesi” ne varılır. Orada dua edilir. Sonra kız evine çeyiz altına gidilir. Yöresel düğün kıyafetini giyinen köylü kadınlara “geyginli” ismi verilir. Düğün için özel olan kadınlara has yöresel kıyafetleri giyinen kızlar, kadınlar çeyiz altında tef çalarak oynarlar. Geline yine çevrim dedikleri yazmalar, eşarplar çevrilir. Bunlar köylü kadınların hediyesidir. Kimi eşarp, yazma kimi hediyelik eşya kimi de geline para çevirir. Sonra tekrar köy meydanına gelerek eğlenceye devam edilir. O gün de yine akşam maşala devam eder.” (KK2)

“Düğünün dördüncü günü yani Pazar günü düğünün son günüdür. Sabah çalgıcılar köy meydanına gelerek çalmaya başlarlar. Son gün ise erkek tarafı yemek verir. Aynı şekilde çalgılarla erkek evine gidilir ve orada yemek yenirdi ama günümüzde iki gün de yemekler özel olarak yapılan yerde yenmeye başlanmıştır.

Yemek yendikten sonra köy meydanında eğlence devam eder. Gelin Yalvaç'a saçını yaptırmaya gider. Gelin gelene kadar köyde çalgı, eğlence devam eder. Gelin gelince davulla zurnayla kız evine gelin almaya gidilir. Gelin alınır ve köyün yolu olan şama kadar gelin arabası önde diğer araçlar arkada dolaşmaya gidilir. Gelinin çeyizi ise traktöre yüklenerek onla erkek evine getirilir. Şamdan gelen gelin arabası erkek evinde durur ve davullar, zurnalar eşliğinde gelin indirilir. Eskiden düğün burada son bulmuş ama günümüzde gelin indirildikten sonra herkes evine dağılır ve yemeklerini yiyip tekrar köy meydanına eğlence için gelir. Çalgıcılar yine Pazar akşamı da çalarlar. Gelin de gelinlikle erkek evinden düğün meydanına gelir ve eğlence devam eder. Dans, oyun havaları ve pasta kesimi gibi uygulamalarla son gecede gece yarısına kadar düğün devam eder. Pazar gecesini eğlencesinden sonra düğün son bulur. Pazartesi günü "gelin ertesini" denen program yapılır. Geline yöresel kıyafetler giydirilir. Kadınlar, kızlar damat evine geline bakmaya gelir. Gelenler ile gelin ve damadın akrabası olan kadınlar müzik eşliğinde oynarlar. Bu eğlence de birkaç saat sürer ve bu süreçten sonra düğün son bulur." (KK2)

Resim 5: Sağır köyünde düğünden bir kare

Resim 6: Çeyiz altında yöresel kıyafetlerle oynayan kadınlar

Resim 7: Kız evinde serilen gelin çeyizi

Resim 8: Çeyiz altı

c.Nikah – gerdek

Düğünün son aşaması artık gerdektir. Gelin ve damadın evlilik ritüellerinin yerine getirilmesinden sonra ve medeni nikahın da kıyılmasıyla birlikte gerçekleştirdiği bir olaydır. Gerdek olayından önce medeni nikah mutlaka kıyılmış olmalıdır. Bununla birlikte dini nikah da kıyılmış olmalıdır.

“Köyümüzde düğün olayının en son aşaması ve gelinle damadı birleştiren son aşama gerdektir. Pazar gecesini düğün eğlencesi bittikten sonra gelin ile birlikte gelinin akrabasından birkaç kişi de erkek evine gider. Gelin ve akrabalar bir tepsi baklava ve pişmiş tavuk götürür. Bu hediyeler hep birlikte yenir. (KK3)

“Gelin bir odaya alınır. Gelin odaya girerken odanın kapısının üzerine yağ sürülür. Orada damat geline hediyesini takar. Gelin istediği olmadıkça duvağını açmaz. En sonunda istediğini alır ve duvağını açar. Sonra gelin ve damat odadan çıkarlar. Gelinin akrabaları gelini alır ve gerdek odasına götürür. Gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra gelini odada bırakarak evlerine dönerler. Ertesi gün yani gerdek sabahı erkek tarafı çarşaf çıktığında havaya iki el ateş eder. Bu uygulama ile gelinin bakire olduğunu ve çarşafın çıktığını köy halkına haber vermek amacıyla yapılır. Böylece gerdek olayı da son bulmuş olur.” (KK3)

5. Hediye, bağış ve ödemeye ilgili adetler

Düğün olayının her aşamasında hediyeler, takılar önem arz etmektedir. Geline hem erkek tarafı hem de kendi akrabaları sözde, nişanda ve düğünde çeşitli takılar ya da para takar. Erkek tarafı ve gelin tarafı yine damada da bu şekilde hediyeler ve para takarlar. Köyümüzde takı takmak önemli bir gelenektir.

“Köyümüzde ilk kez kız isteme merasiminden sonra hediyeler ve takılar takılmaya başlanır. Nişanda yüzük ve takılar erkek tarafı tarafından kıza takılır. Bunları düğünde takılan takılar takip eder.” (KK3)

“ Kız tarafının erkek tarafından istediği altın ve hediyeler düğün gecesini geline takılır. Ayrıca kız tarafı isterse başlık parası erkek tarafınca ödenir. Nişan sürecinden düğün sürecine kadar geçen sürede iki aile tarafından birbirlerine çeşitli hediyeler gönderilir. Düğünde gelen misafirler düğün süresi boyunca getirdikleri hediyeleri ve takıları da geline ve damada takarlar.” (KK3)

6. Evlenmeyle ilgili ritüel ve büyüsel içerikli işlemler

“Köyümüzde evlenemeyen ya da kısmet bulamayan kızlar birçok büyüsel ve ritüel işlemlere başvurur. Evlenemeyen genç kızlar bahtlarını açmak ve kısmet bulmak için gelinin ayakkabısının altına isimlerini yazarlar.(KK1)

“ Cuma günleri bütün kilitli kapıları açarlar. Üzerinde nazar ve büyü olduğu gerekçesiyle yaşlı kadınlara kurşun döktürürler. Hocaya gidip muska yaptırırlar.”(KK1)

“ Yeni gelinlerin başından aşağıya bereket getirmesi için buğday dökülür. Alnına ve girdiği odasının kapısına yağ sürülür.” (KK1)

“Evde kalmış kızlar kısmetlerini açmak için dedelere gidip adaklar adarlar ve oraya al pullu asarlar. Hemen kısmetimiz açılın da evlenip bu pullu ile gelin olalım düşüncesiyle yapılır.” (KK1)

Yöremizde kısmet bulamayan kişiler için çeşitli geleneksel, büyüsel işlemler yapılmaktadır. Evde kalmış ve yaşı geçmeye başlamış kızlar için çeşitli inanmalar vardır ve bunlar sürekli uygulanmaya çalışılır. Dedelere gidip adaklar adamak, kurşun döktürmek, dilek ağaçlarına eşarplar bağlamak bunlardan bazılarıdır.

D.Ölüm

Geçiş döneminin üçüncü ve son aşaması ölüm olayıdır. Köyümüzde doğum ve evlenme gibi ölüm olayında da çeşitli gelenekler, örf ve adetler yaygındır ve geçmişten günümüze süregelmiştir. Bu uygulamalar hem ölenin yerinde rahat etmesi için hem de geride kalan acılı yakınlarının acılarını hafifletmek ve onlara destek olmak için yapılır.

1. Ölüm öncesi

a.Ölümü düşündüren önbelirtiler

Ölüm olayı herkesin çekindiği ve korkuyla yaklaştığı bir hadisedir. Gerek psikolojik olarak etkilenildiği gerekse halk arasında geçmişten süregelen inanışlar doğrultusunda ölümü düşündüren önbelirtiler yani inanışlar vardır.

“Evde, ev eşyasındaki “gıcırdama”, “çatırdama”, “kütürdeme”, “kırılma”, “çatlama” gibi fiziksel olaylarla, beklenmedik bir zamanda kapı çalınmasına ve pencere vurulmasına bağlanan bu gizli korku sadece ölümün değil aynı zamanda başka yıkımların da (felaketlerin) yaklaştığına yorulur.” (Örnek, 2000: 208)

Köyümüzde ölüm olayını çağrıştıran inanışlar genel olarak şöyledir:

*Köpeklerin uluması uğursuzluk sayılır ve köpek uluduğunda insanın öleceği düşünülür. (KK1)

*Tavandaki lambanın kendiliğinden yere düşmesi (KK1)

*Herhangi bir eşyanın kendiliğinden düşmesi (KK1)

*Rüyalarda dişin çıkması, evin yanması, kara kazan görülmesi yine ölümü düşündüren belirtilerdir. (KK1)

*Gece beyaz renkli poşet, yiyecek ya da eşya taşınmaz. Taşınırsa yine ölümü düşündüren belirtilerdir. (KK1)

*Kimin evinin yakınında karga öterse yine ölümü düşündürücü belirtilerdir. (KK1)

*Rüyada çamurlu su görmek ölümü düşündürür. (KK1)

*Rüyada ölmüş kişinin bir şeyler alıp götürmesi ölümü düşündürür. (KK1)

*Hasta kişinin ayakları şişer ve morarır ya da birden iştahı açılırsa yine ölümü düşündüren belirtilerdir. (KK1)

Yapılan bu ve buna benzer uygulamalarla ve kaçınmalarla ölüm olayından kaçınmaya çalışılır. İnsanlar ölümün soğuk düşüncesinden kendilerini bu tarz uygulamalarla soyutlamaya çalışırlar. Bunları yaparak bir çeşit psikolojik rahatlama sağlarlar.

b.Kaçınmalar

“Köyümüzde yerine getirilmezse uğursuzluk olarak nitelenen ve ölüm getireceğine inanılan uygulama yani kaçınmalar vardır. Ölü çıkan ev boyanır ve ölüye ait eşyalar yoksullara dağıtılır.”(KK5)

“Cenaze kalktıktan sonra evdeki tüm sular dökülür ve yenileri doldurulur.” (KK5)

“Görülen kötü rüyalardan sonra pişi yapıp Cuma günü dağıtılır. Bunlar ölüm ve uğursuzluk gelmemesi için yapılan kaçınmalardır.” (KK5)

“Köydeki dedelere adaklar adanıp orada kan akıtılır. Uğursuzluklardan korunmak amacıyla kan dedenin kapısında akıtılır.” (KK5)

Yapılan bu tarz uygulamalarla uğursuzluk gelmemesi için önlemler alınmaya çalışılır. Kötü olayların gerçekleşmemesi için gerekli tedbirler alınmaya özen gösterilir. Bunları yaparak daha rahat ve felaketlerden uzak bir hayat süreceğine inanılır.

2.Ölüm sırası

a.Ölüm olayının duyurulması

“Köyümüzde ölen olduğunda yakınları ağıtlar yakarak ve bağırarak ağlamaya başlarlar. Çoğu kişi evde cenaze oluşunu bu yolla anlamış olur.”(KK5)

“Haber kişiden kişiye yayılarak tüm köy duymuş olur. Ölenin ailesi akrabalara telefon yoluyla ölüm haberini bildirir.”(KK5)

“Başka yerlere de hoparlörden anons verilerek ve camilerde sela okutulularak cenaze yakınlarla, komşulara ve uzaktakilere haber edilir.” (KK5)

Köyümüzde ölüm olayı bu şekilde yakınlarına ve komşularına bildirilir. Duymaları amaçlanır. Gelmek isterlerse cenazeye katılım sağlamaları için onlara haber verilir. Haber vermemek kötü olarak algılanır ve onu yapan kişiler hoş karşılanmaz.

b.Ölümden hemen sonra yapılan işlemler

“Ölümden hemen sonra cenaze evinde bulunan bilgili kişiler ölüünün elbiselerini çıkartırlar ve ölüyü döşegine yatırırılar.” (KK5)

“Ölüm olayından hemen sonra vücut ısısı düşmeden ölüünün ağzı açıksa çenesi çekilir. Gözleri açıksa gözleri kapatılır”(KK5)

“Ölüünün ellerine, ayaklarına ve saçına kına yakılır. Ölü kimsenin olmadığı odaya alınarak odanın pencereleri açılır ve kapısı kapatılır. Bunlar ölüm olayı olduktan hemen sonra köyümüzde yapılan işlemlerdir.” (KK5)

“Ölümden hemen sonra yapılan işlemler, zaman sırası ile şunlardır: ölüünün gözleri kapatılır, çenesi bağlanır, yatağı değiştirilir, karnına bıçak (ya da makas, maşa, bakır, kayış...) konur, bulunduğu odanın pencereleri açılır, gece ise oda aydınlık tutulur, başucunda Kur'an okunur, yalnız bırakılmaz.” (Boratav, 2016: 222)

Köyümüzde de ölüm olayı gerçekleşikten hemen sonra yakın akrabalar ya da komşular gelir. Kıyafetleri çıkartılır. Elleri ve ayakları kınalanarak rahat döşegine alınır ve Kur'an okunmaya başlanır. Akşam ölmüşse odasında sabahlar ve cenaze gündüz kaldırılır.

c.Ölüünün gömülmeye hazırlanışı

“Ölüünün gömülmeye hazırlanması için hazırlıklar başlar. Ölü evinin bahçesine ölüyü yıkamak için kazanla su koyulur. Ölen kişi kadınsa bayan hoca erkekse erkek

hoca eve getirilir. Su hazır olunca hoca ve yardım için birkaç kişi ölüyü yıkamaya başlarlar. Ölü yıkanırken gül suyu, karanfil gibi güzel kokan kokular da kullanılır. Yıkama işlemi tamamlandıktan sonra kefenleme işlemine geçilir. Hoca ve yardım eden kişiler cenazeyi usulüne uygun olarak kefenler.”(KK4)

“Cenazenin yıkanma ve kefenleme işlemi bittikten sonra cenaze camiye götürülür ve musalla taşına konulur. Cenaze namazı kılınır. En sonunda herkesten helallik istenerek ölü gömülmek için omuzlara alınarak mezarlığa götürülür. İmam gerekli işlemleri yerine getirir ve köylülerin yardımıyla cenaze defnedilir.” (KK4)

Cenaze gömülmeye hazırlanırken bütün köy halkı yardım eder. Mezar bilen biri tarafından kazılır. Cenazenin yıkanması, kefenlenmesi esnasında herkes gerekli hassasiyeti gösterir. Bütün köylü her türlü şey için cenaze sahibinin yanında ve yardımcısıdır.

3.Ölüm sonrası

a.Belli günler

Cenazenin kaldırılmasından sonra belirli günler vardır. Bu günlerde ölen kişinin ailesi tarafından köy halkına yemek verilir ve ölen kişi için dualar edilir. Bu günler genelde cenazenin kaldırılmasının ertesi günü yani ölü yeri, cuması, elli ikisi ve yılıdır.

“Köyümüzde cenaze defnedildikten sonra belirli günlerde belirli uygulamalar yapılmalıdır. Bu uygulamalar geçmişten günümüze süregelmiştir. Bu uygulamaların yapılması zorunludur. Eğer bunlar ölen kişinin ailesi tarafından yapılmazsa köy halkı tarafından ayıplanır.”(KK6)

“ Aynı zamanda bu belirli günlerdeki uygulamalar yapılmazsa ölen kişinin de diğer tarafta huzur bulmayacağına inanılır. Cenaze defnedildikten bir gün sonra ölen kişinin ruhu için yemek yedirilir ve bu yemeğe köyde “ölü yeri” ismi verilir. Ölü yeri yemeği yedirildikten sonra ölünün cuması yapılır yani definden sonraki ilk Cuma günü yemek yedirilir. Bu süreç ölümün üzerinden elli iki gün sonra tekrar olur.”(KK6)

“ Ölünün elli ikinci gününde eti kemikten ayrıldığı gün olarak bilinir ve o gün de “elli ikisi” ismini verdikleri yemek köy halkına yedirilir. Ölümünden bir yıl sonra ise ölünün yılı yapılır ve o zaman da yılı olduğu için yemek yedirilir. Köyde adetlere göre bu işlemler zorunlu yapılmalıdır ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu süreçten sonra ise ölünün ailesi isteğe bağlı olarak yine ölenin ruhu için yemek yedirebilir.” (KK6)

b.Ölü yemeği

Ölü yemeği, ölen kişinin öbür dünyada rahat etmesi için ve ruhuna huzur vermesi için belirli zamanlarda ölen kişinin ailesi tarafından verilir. Ölü yemeği vermek geçmişten günümüze süregelen önemli geleneklerimizdendir.

“Ölü yemeği komşu köylerde olduğu gibi köyümüzde de verilir. Bu yemekleri ölüünün ailesi verir. Cenaze defnedildikten sonra ertesi gün ölen kişinin ailesi tarafından yemek verilir. Eskiden ertesi gün kabir kurbanı kesilir ve kan akıtılırdı. Kesilen kurban etiyle kazanlarda bulgur pilavı yapılırdı. Yanına da un helvası yapılarak pilavla köylüye verilirdi.”(KK3)

“Günümüzde ise hazır yemeklerin çıkmasıyla bu gelenek yavaş yavaş unutulmaya başlamıştır. Artık ölen kişilerin yakınları bu hazır yemekten getirtmeye başlamışlardır. Hazır yemek; pirinç orbası, etli yahni, hoşaf, irmik helvası, pirinç pilavı şeklinde Yalvaç’tan getirtilmektedir. Bu menü cenazenin ölü yerine, cumasına, elli ikisine ve yılına göre getirtilip köylülere verilmektedir.” (KK5)

c. Yas

Ülkemizde ve bütün dünyada evrensel olarak ölenin ardından duyulan üzüntüye, acıya ve bu acının neticesinde belli zaman aralığında davranışlarımızı, düşüncelerimizi, giyimimizi ve buna benzer birçok şeyi değiştirerek yaşamamıza yas denir.

“Köyümüzde ölen kişinin arkasından ailesi, akrabaları belli bir süre yas tutar. Bu süre aileden aileye kişiden kişiye değişir. Bir ay yas tutan da olur. Bir yıl yas tutan da olur. Bu süreçte komşular da ailenin acısını paylaşır.”(KK2)

“İlk bir hafta akrabalar, komşular cenaze evine yemek yapıp getirirler. Cenaze evinde belli bir süre genelde bir hafta ya da on gün televizyon, radyo kapalı tutulur ve kesinlikle açılmaz. Cenaze evindeki akrabalar kesinlikle siyah giyinir. Bir hafta boyunca evde ağıtlar yakılır. Her türlü iş ve faaliyet yapılmaz.” (KK2)

d. Başsağlığı ve avutucu sözler

Acılı aileye başsağlığı ile birlikte avutucu teselli edici sözler de söylenir. Bu sözler birçok yerde hemen hemen benzerdir.

Köyümüzde ölenin ailesine söylenen belli başlı avutucu sözler:

*Allah rahmet eylesin.

*Allah sabır versin.

*Allah geride kalanlara uzun ömür versin.

*Hüküm Allahındır.

*Allah günahlarımı affetsin.

*Allah mekanını cennet eylesin.

*Hepimizin gideceği yer orasıdır. (KK1)

Ölen kişinin ailesine komşular, akrabalar ve köylüler tarafından acısını hafifletmek ve destek olmak adına başsağlığı dilenir. Ölen kişinin evine başsağlığı dilemeye gidilir. Uzakta olanlar ise telefonla arayarak acılı aileye başsağlığı diler. Başsağlığı ölümden sonra en az iki yıla kadar aileye söylenebilir.

e.Destanlar ve ağıtlar

Ölen kişinin ailesi ve akrabaları tarafından ölenin arkasından söyledikleri acıklı ve duygu yüklü sözlere ağıt denir.

“İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığı kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden türkülere Batı Türkçesi’nde umumiyetle “ağıt” adı verilir. Ağıt söyleyen için ağıtçı sözü yaygınlaşmış ve ağıt yakmak deyimini türemiştir.” (Elçin, 2004: 290)

Köyümüzde derlenen ağıt örnekleri:

Çıktım çıktım da şu dağın yücesine oturdum
Dört yanımda lale sümbül bitirdim
Ararım da kahpe dağlar ararım
Alnı kekirli gelini şu Sağırda yitirdim (KK1)

Bir gider de beş ardıma bakardım
Ela gözden kanlı yaşlar dökerdim

Dönülmez yollara gideli ben ayrılık çekerdim
Gelmedin ya ben Sağırdan giderdim (KK1)

Lalelidir Sağırımın dağları
Laleler kurumuş çağlar suları
Ben yitirmişim sevdiceği
Atın üzerime bembeyaz karları (KK1)

Ölen kişinin arkasından yakınları ağıtlar yakarak duygularını, acılarını bu yollarla dışa vururlar. Özellikle yaşlı teyzeler ağıt yakarlar. İçlerindeki kederi, ateş gibi yanan acıyı yaktıkları ağıtlarla dile getirirler.

f. Mezarlık, mezar taşlarına yazılanlar, simgeler

“Köyümüzde mezarlık köyün çıkışında yer alır. Çevresi duvarla örülmüştür. Mezarların bir kısmı taşlarla çevrilmiştir. Kimi mezarlar ise çevrili değildir. Çevrili mezarların taşlarında ölenin adı ve soyadı, ölüm ve doğum tarihi yazılıdır.”(KK1)

“Bazı cenaze yakınları taşlara bu genel bilgilerin dışında acısını dile getiren sözler de eklemiştir. Mezarlık ağaçlarla da çevrilidir. Yazın içerisinde otlar bitmektedir. Köy halkı tarafından ve ölen kişilerin ailesi tarafından mezarlar ve mezarlık temizlenip bakımı yapılmaktadır.” (KK1)

Mezarlıklar genelde şehir ya da köylerin dışında yer alır. Cenaze defnedildikten sonra belli bir zaman geçtikten sonra mezarlar taşlarla çevrilir. Mezar taşlarına ölenin kimliği, cinsiyeti, doğum ve ölüm tarihleri yazılır. İstenirse kalıp sözler ve acıyı dile getiren cümleler de eklenebilir.

II. HALK BİLGİSİ

Halka ait olan bütün her şeyi içine alan halk bilgisi halkın duygularını, düşüncelerini, hayatını yani kısacası halkı içine alan gelenek, görenek ve inanmaların tümü bu ana başlıkta işlenecektir.

A. Sülale İsimleri

Araplar
Dandıllar

Gabakçılar
Gedikler
Halıllar
Hebipler
Hurşutlar
Kediciler
Kel Omarlar
Mollalar
Şabanlar

Bu başlıkta köyümüzde kullanılan ailelerin genel sülalelerine verilen isimler üzerinde durulmuş ve köyde kullanılan ve halen devam eden bu sülale isimleri derlenmiştir.

B. Seslenme-Hitap

Bacım
Çocuk
Gız
Hey
Lan
Len
Kardeş
Küçük
İhtiyar
Herif
Karı
Nine

C. Halk İnanışları

Halk inanışları çok eski zamanlardan beri inanılan ve etkisini günümüzde de devam ettiren uygulamalardandır. Halk etkisine inandığı olayları ve durumları içselleştirir ve bunların doğru olduğuna inanır. Hayatını da bu inandığı ve içselleştirdiği düşünceler doğrultusunda şekillendirmeye ve yaşamaya başlar.

Yöremizde eskiden beri bilinen ve halen de devam eden halk inanışlarını şöyle sıralayabiliriz:

*Ölen kişinin kaldığı ev topraktan ise sıvanmalı değilse de boyanmalıdır yoksa ölü rahat içinde uyuyamaz. (KK1)

*Ölen kişinin elbiseleri fakirlere dağıtılmalıdır. Bu sayede ölen kişinin onu diğer tarafta giyinip kuşanacağına inanılır. (KK1)

*Sağ avuç kaşınırsa para gireceğine, sol avuç kaşınırsa para çıkacağına inanılır. (KK1)

*Kulak çınlamasında birilerinin o kişi hakkında konuştuğuna inanılır. (KK1)

*Elbise kişinin üzerinde ise dikiş dikilmez derler. (KK3)

*Aplak ağacında aplaklar çok olursa kışın uzun ve sert geçeceğine inanılır. (KK3)

*Yufka pişerken şişerse hasatların çok olacak kuyun dolacak derler yani bereket olarak nitelendirilir. (KK3)

*Ekmek yaparken hamur sıçrarsa misafir geleceğine inanılır. (KK3)

*Kara kedi görünce dilini ısır derler çünkü kara kedi uğursuzluk getireceğine inanılır. (KK3)

*Evin tepesinde baykuş ötmesinin uğursuzluk ve ölüm getireceğine inanılır. (KK4)

*Köpek uluyunca birinin öleceğine inanılır. (KK4)

*Sabun direkt elden alınmaz ve elin üstüne koyulması istenir. O şekilde alınır. (KK6)

*Gece tırnak kesilmez. (KK6)

*Akşamüstü saç yıkanmaz. (KK6)

*Gece sakız çiğnenmez. Ölü eti çiğnendiğine inanılır. (KK6)

*Gece aynaya bakılmaz. (KK6)

*Eşikte oturulmaz. Kötü mahlukların oralarda dolandığına inanılır. (KK6)

*Bıçak elde çok tutulmaz. (KK6)

*Mezarlığa parmak uzatmak sakıncalıdır. (KK7)

*Mezarlıktaki meyveler yenmez. (KK7)

*Mezarlara basılmaz ve üzerinden atlanmaz. (KK8)

*Ölen kişinin cenazesinde ne kadar çok kişi varsa o kişinin o kadar iyi olduğuna ve cennete gideceğine inanılır. (KK8)

*Cenaze salda sallanarak giderse hemen birinin daha öleceğine inanılır. (KK8)

*Yeni ev, araba vs. şeyler alındığında kan akıtmanın hayır getireceğine inanılır ve kurban kesilir. (KK8)

*Nazardan korunmak için nazarlık, muska takılır ve kurşun dökülür. (KK8)

*Rüyada diş çıktığında birinin öleceğine inanılır. (KK8)

*Rüyada ev yanması uğursuzluk sayılır ve birinin öleceğine inanılır. (KK8)

*Herhangi bir şeyin raftan ya da tavandan düşmesi uğursuzluk sayılır. (KK8)

Köyümüzde eskiden beri doğru ve gerçek olduğuna inanılan birden çok durum ve inanış vardır. Köylü bunların doğru olduğuna eskilerden beri inanmaktadır ve bu inanışlara göre olayları yorumlar ve değerlendirir. Bu inanışlar tüm köylülerin hayatlarına ve olayları yorumlamalarına yardım eder. Köylüler hayatlarını bu inanışlara göre şekillendirir.

D. Yağmur Duası

Köyümüzde tüm bu inanışlardan sonra bir de yağmur duasına çıkılır. Her sene yapılmamakla beraber genelde kuraklık olursa ve ekin zamanı yağmur yağmazsa tüm köylü yağmur duasına çıkar. Bu olay aslında güzel bir imece örneğidir. Tüm köylü gönlünden koptuğu kadar bulgur, nohut, yağ ve kurbanlık için koyun, koç verir. Ya da verilen paralar birleştirilerek alınır. Yukarı harman denen yeşillikte el birliğiyle kurban kesilir ve onla kazanlarda pilav yapılarak topluca yenir ve dualar edilir.

Geleneksel yağmur duası:

Yağmur gelin yağ ister

Kaşık kaşık bal ister

Gökten rahmet ister

Yerden bereket ister

Ver Allahım ver

Hayırlı harman ver

Kuzulu kurban ver

Bolca bereket ver (KK8)

Diyerek dua edilir. Allaha rahmet, bereket, bolluk istenir. Tüm köylü ortaklaşa yağmur için kurbanı keser ve pilav yaparak hep birlikte yerler. Bu şekilde kurban sunularak yağmurun yağacağına, bolluk ve bereket olacağına inanılır.

Resim 9 : Yağmur duasında kazanla pişirilen pilav

Resim 10 : Yağmur duasına çıkan köylüler ve kesilen kurban

E. Ziyaret Yerleri

Bir şeye inanma ve ona kutsallık atfetme halk arasında geçmişten günümüze kadar süregelmiştir. Köyümüz halkı da bu düşüncelerle kutsal olduğuna inandığı dedelere, türbe ve yatırlara giderek dualar eder ve oralara kurbanlar adar. Kurbanları götürüp orada keserler ve kanını oraya akıtırlar. Bu başlıkta kutsallık atfedilen ve dilekler dilenen ziyaret yerleri derlenerek çalışmamıza aktarılmıştır.

1. Sağrışik dedesi

“Sağır köyünün dedeli olduğuna inanılır. Köyde birden fazla yatır vardır. Bunlardan bazıları Çomaklı dedesi ve Sağrışik dedesidir. Köylü bu yatırlara önem verir.

İncitilirse bu dedelerin çarpacağına inanılır. Türbe olarak yapılmış Sağırsık dedesidir. Yukarı harman denilen yerde türbesi yapılmıştır. Köylü düğünlerde oraya gelir ve dualar eder Dilek tutup yazma ya da başka eşyalar bağlayanlar ve koyanlar olmuştur.” (KK5)

Resim 11 : Sağırsık Dedesi

“Türbesi olan tek dededir. Köylü tarafından kutsallık atfedilmiştir. Çocuğu olmayan, evlenemeyen, şifa isteyen, huzur, bolluk ve bereket isteyen buraya gelir ve dua eder. Değerli bir eşya ya da eşarp bağlar ve dileğinin gerçekleşmesi için kurbanlar adarlar.” (KK5)

“Sağırsık dedesine çocuk için gelenler türbenin içine girerler. İki rekat namaz kılıp satılırlardı. Yeşil yazma bağlarlardı. Gelin yeşerip çocuk sahibi olsun diyerek ve dualar edilir.” (KK5)

2. Çomaklı dedesi

Çomaklı dedesi köyümüze ait ziyaret yerlerinden biridir. Köyün çıkışında ormanlık alanda bulunur. Bu nedenle çomaklıya orman dedesi de denir. Eskilerden beri dua edilen ve kurban kesilen yerlerden biri olmuştur. Çomaklı dedesinin tek başına yaşadığına inanılır. Ömrü boyunca yalnız yaşamış ve darda kalanların imdadına yetişmiştir.

“Çomaklı dedesine çocuğu olmayan kadınlar gider ve dua ederlerdi. Dedenin toprağını avuçlayıp ellerine alırlardı. Eğer avuçlanan toprakta karınca ya da herhangi bir böcek varsa kadının çocuğunun olacağına yorumlanırdı. Eğer toprakta herhangi bir canlı olmazsa çocuğun olmayacağı düşünülürdü.” (KK27)

“Çomaklı dedesine kurban kesilip kan akıtılırdı ve bolluk bereket vermesi için dualar edilirdi.” (KK27)

3. Selman dedesi

Köyümüze ait dedelerden biri de Selman dedesidir. Selman dede köyün tam ortasındadır ve hakkında çeşitli söylentiler vardır.

“Selman dedenin yanında Cuma günleri pişi yapıp dağıtılır ve çocuklar getirilerek onlarla dualar edilir.” (KK28)

“Selman dedeyi rüyasında görenler olmuş. Anlatılana göre kadının biri sürekli oradan geçerken dikkat etmemiş. Selman dede rüyasına girerek her geçişte saçıma basıp geçtin eğer orada kan akıtmazsan tek erkek çocuğunu elinden alacağım diyerek kadını uyarmış. Kadın bunun üzerine orada kurban kesip kan akıtmış ve Selman dede'nin affetmesi için dualar etmiş.” (KK28)

4. Satık Dede

Satık dede de köyümüzde yer alan ve kutsal sayılan yerlerden biridir. Diğer dedelerde olduğu gibi satık dedesi hakkında da çeşitli söylentiler vardır. Satık dedesinin de eskiden savaşta şehit düştüğüne inanılır. Şehit düştüğü yere gömüldüğü ve orada gömülü olduğuna inanılır. Satık dedesi de çocuğu olmayanların uğrak yerlerinden biridir. Satık dede yukarı çeşmenin üstündeki yukarı mahallede yer almaktadır.

“Satık dede'ye çocuğu olmayanlar satılmaya giderlerdi. Çocuk sahibi olmak için al ve yeşil iki eşarp bağlanır ve iki rekat namaz kılınarak dua edilirdi. Eğer çocuk olursa orada kurban kesilip kan akıtılırdı ve şükür namazı kılınırdı.” (KK29)

5.Satı Gelin dedesi

“Satı gelin dedesinin eskiden köyde yaşamış bir gelin olduğuna inanılırdı. Bu gelin köyde yaşanan savaş sırasında askerlere yiyecek ve içecek taşımış. Yaralarını sararmış. Bir gün bir askere yardım ederken düşman kurşununa denk gelmiş ve oracıkta şehit düşmüş. Mezarı da orada o gün bugündür dururmuş. Bu Satı gelinin akşamları köyde beyaz atıyla dolaşmaya çıktığına inanılırdı. Köydeki kadınlar ve köydeki dedeyi bilen civar köylerden çocuğu olmayanlar Satı gelin dedesine gelerek dualar eder ve beyaz atının simgesi olarak oraya beyaz mendil bağlarlarmış.” (KK29)

“Satı gelin dedesi köyümüzde değer verilen yerlerden biridir. Köydeki bir kadın Satı gelini gece yarısı atıyla köyde dolaşırken görmüş. Tabi görünce korkudan bayılacak

gibi olmuş. Satı gelin sana zarar vermeyeceğim var git yoluna diyerek kadının gitmesine izin vermiş. Kadının anlattığına göre Satı gelin beyaz ata binmiş ve al pullu örtülü olarak köyde dolaşmaktaymış.” (KK29)

F. Bayramlar ve Törenler

Bayramlarımız milli ve dini bayramlarımız olarak çeşitlilik gösterir. Milli bayramlar törenler, şiirlerle kutlanır. Burada esas üzerinde duracağımız dini bayramlarımızdır. Gelenekle içli dışlı, yöresel özellikler ağırlıkta olan dini bayramlarımızdır. Dini bayramlarımızla birlikte köyümüzde kutlanan Hıdırellez ve Nevruz törenlerinden de bahsedeceğiz.

1. Ramazan Bayramı

“Ramazan bayramı köyümüzde neşeli, eğlenceli, bir arada geçen bayramlarımızdandır. Özellikle şimdiler yaza denk gelmesi sebebiyle köyden taşınan ve tatile gelen köylüler de olduğu için kalabalık ve cıvıl cıvıl bir bayram geçirilir.”(KK1)

“Arife günü baklavalar yapılır. Sarmalar, çorbalar hazır edilir. İkinci namazından sonra mezarlık ziyareti yapılır. Oraya gidenler şeker, çikolata dağıtır. Bayramın ilk günü öğle namazına kadar her ev yemeklerini hazır eder ve köye ait toplu yemek yeme yeri olan sosyal tesise gönderilir ve orada her haneden gelen yemekler toplanır.” (KK1)

“Önce erkekler sonra kadınlar hep beraber yemeklerini yerler ve bayramlaşırlar. Gelenekler her yıl düzenli olarak uygulanır ve herkesin bir arada kutladığı mutlu, neşeli bir bayram geçirilir.” (KK1)

Köyümüzde bu tarz uygulamalarla bayramlar birlik, beraberlik ve dayanışma içinde renkli ve mutlu yaşanmaktadır. Bu gelenekler geçmişten günümüze devam ederek uygulanmıştır.

2. Kurban Bayramı

“Köyümüzde Kurban bayramı da Ramazan bayramı gibi neşeli, kalabalık, cıvıl cıvıl geçer. Ramazan bayramındaki gibi Arife günü baklavalar, pişiler yapılır ve dağıtılır. Tüm ölmüşlerin canına değsin diyerek bu pişiler köylülerce dağıtılır. İkinci namazından sonra mezarlık ziyareti yapılır.”(KK2)

“Ölmüşlerin ruhuna dualar edilir. Mezarlığa gelenler gofret, şeker, çikolata dağıtırlar. Bayramın birinci günü erkenden kalkılır ve erkekler bayram namazına gider. Sonra kurbanlar kesilir ve yüzülür. Hazır hale getirilir. Sonra tüm köylü kurban etinden kavurma yapar ve diğer yemeklerle köyün yemek yeri olan sosyal tesise tepsilerle gönderir. Önce erkekler sonra kadınlar hep beraber gelen yemekleri yerler. Herkes birbiriyle bayramlaşır.”(KK2)

“Kurban bayramı da tıpkı Ramazan bayramı gibi köyümüzde birlik ve beraberlik, neşe içinde kutlanır. Kurbanların derileri ise deri toplamak için gelenlere verilir. Kesilen kurban bir miktar eve ayrılır. Bir miktar ise köyde kurban kesemeyen ihtiyaç sahiplerine dağıtılır.” (KK1)

Resim 12 : Sağır köyü sosyal tesisi

Eskiden köyümüzde mevlit yemekleri için ya da bayramlarda gelen yemekleri yemek için bir tesisimiz yoktu. Yazın dışarda yenilebilirdi fakat kışın sıkıntılıydı. İl Özel İdare'nin desteği ve köy muhtarımız Aydın Karaca'nın çabaları ve girişimleriyle üç yıl önce yapılmıştır. Böylece köyümüz bir sosyal tesise kavuşmuştur. Kış için köyümüze büyük bir kolaylık sağlamıştır.

Resim 13 : Bayramda toplu yenen yemekler

Bayramın ilk günü tüm evlerden gelen yemekler sosyal tesiste toplanır ve bütün köylülerle hep beraber yenir. Köyümüzün bu geleneği çok eskilerden gelen ve halen devam eden birlik ve beraberliği güçlendiren güzel bir uygulamadır. Bu geleneğimizin unutulmuş diğer bazı geleneklere göre korunması ve halen uygulanması sevindirici ve değerlerimizin korunması noktasında umut vericidir.

3. Nevruz töreni

Nevruz töreninin çok eskilerden beri kültürümüzde büyük etkisi vardır ve eskilerden beri şenliklerle kutlanmaktadır. Türkler Nevruz'u Ergenekon'dan çıkış yani kurtuluş günü olarak görmekte ve büyük coşkularla kutlamaktadır. Nevruz gece ve gündüzün eşitlendiği, karların eriyip doğanın uyanmaya başlayışı olarak kutlandığı için "Yeni gün" olarak kutlanmaktadır.

"Köyümüzde Nevruz eskilerden beri büyük sevinçlerle kutlanmaktadır. Atalarımızdan kalan bu gelenek günümüzde de devam ettirilmiştir. Nevruz bizim için önemli günlerden biridir." (KK8)

Köyümüzde Nevruz günü yapılanlar:

*Köyün çocukları neşeye evlerinden getirdikleri yumurtaları hep beraber renk renk boyalarla boyarlar. (KK8)

*Boyanan yumurtaları yeşilliklerin içinde tokuşturarak kırarlar. (KK8)

*Nevruzda küsler barışır. Yeni elbise ve hediyeler alınır. (KK8)

*Genç kızlar kırmızı eşarp takarlardı. (KK8)

*Evlerde pişi yapıp dağıtılır. (KK8)

*Şeker ve lokum dağıtılır. (KK8)

4. Hıdırellez töreni

Hıdırellez, hazreti Hızır'ın İlyas peygamberle bir araya geldiği gün olarak adlandırılır ve coşkuyla kutlanır. Ülkemizde Hıdırellez kutsal günlerimizdendir. Tüm her yerde şenlik ve törenlerle kutlanır. Hazreti Hızır ve İlyas peygamber bolluk ve bereketin simgesi olarak bilinir ve bu zaman bereket ve huzur için çeşitli etkinlikler ve kültürel uygulamalar yapılır.

“Bu inanışlardan birine göre Hızır ve İlyas birer peygamber olarak kabul edilerek 6 Mayıs günü buluştukları kimin malı çoğalacaksa Hızır'ın, kimin malı eksilecekse İlyas'ın gideceğini kararlaştırdıkları ve insanları ziyaret ettikleridir.” (Santur, 1990: 131)

“Diğer inanışlarda Hızır ve İlyas'dan birbirlerinden ayrı düşen iki kardeş olarak bahsedilir. Buna göre Hızır ve İlyas kardeşleri Allah cezalandırarak ayırmış ve yalnız senede bir defa bir araya getirmiş.” (Santur, 1990: 131)

“Köyümüzde Hıdırellez bahar ayında sevinç ve coşkuyla kutlanır. Hazreti Hızır ve İlyas peygamberin bir araya geldiği gün olan Hıdırellez zamanı köyümüzde bolluk ve bereket olsun diyerek çeşitli uygulamalar yapılır. Bunlar eskiden beri devam etmektedir.” (KK4)

Köyümüzde Hıdırellez zamanı yapılan uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

*Eskiden köy meydanında ateş yakılırdı ve köyün gençleri bu ateşten atlarırdı. Böylece tüm olumsuzlukların onları terk edeceğine inanılırdı.” (KK4)

*Hıdırellez kutlamaları yeşilliğin bol olduğu ve Sağrışik Dedesi'nin bulunduğu yukarı harmanda yapılır. Sağrışik türbesinde dualar edilir ve orada kutlamalar yapılır.” (KK4)

*Hıdırellez günü evlerde temizlik yapılmaz. (KK4)

*Hıdırellez sabahı kağıtlara yazılan dilekler gül ağaçlarının dibine gömülür.” (KK4)

*Hıdırellez günü genç kızlar sabahtan kalkar ve dualarla kapıları, pencereleri açarlar ve buralara yeşillikler koyarlar. Böylece Hızır ve İlyas'ın gelecek kısmetlerini açacağına inanırlar.” (KK4)

*Hıdırellez günü çeşme başlarına buğday serpiştirilir. O yıl bolluk ve bereket olacağına inanılır. (KK4)

*Hıdırellez günü köyümüzde dağlardan kırk çeşit ot toplanır ve bunlar kaynatılarak suyunda banyo yapılır. Böylece gençleşip güzelleşeceğine inanılır.” (KK4)

G. Yöreyle Ait Yer İsimleri

Bu başlık altında köyümüze ait tarla, ova, dağ gibi yerlere verilen isimleri derleyerek çalışmamıza ekledik.

Köyümüzde kullanılan yer isimleri aşağıdaki gibidir:

Ayı öldüğü

Arap pınarı

Ay tepesi

Ala çağıl

Ak yaka

Asarlık

Ayıkaya önu

Ak pınar

Akça pınar

Ayazmana

Ak topraklık

Aksak karga

Bel yakası

Bıtraklı

Boyunduruk geçmez

Boyalık

Büyük dumlu

Canavar deliği

Cevizli dere

Cin deresi

Çatal yol

Çeşli dere

Çeşmecik

Çiğilli

Çiğdem ovası

Çoban tepesi
Çomaklı
Çokum pınarı
Çöplü çukur
Çölmekkıranı
Dağlak pınarı
Dedem yakası
Delikli kaya önü
Dikenli
Eski sağır
Eşek pınarı
Elmalı bahçe
Elmalı
Eşmenin önü
Gavurlar küllüğü
Guz yaka
Gök armut
Gıcık pınarı
Güneynin dere
Gaklık pınarı
Gum gediği
Göllü yayla
Gök çukur
Harman altı
Hamgoz
Kamışlı
Kabagoz
Kale
Kaya önü
Killik
Kayacık
Kır harmanı

Kızıl dağ
Karataş
Kumluk
Kaya boğazi
Kalın harman
Kirazlının pınarı
Kör pınarı
Kör Ahmet taşı
Küçük aplak
Kızlar pınarı
Küçük dumlu
Kırk pınarı
Küşnü deresi
Keklik pınarı
Künklü
Kır
Kocagoyak
Kara in
Kara bayır
Mancarlık
Mezarlık
Milal pınarı
Mal taşı
Osman pınarı
Obruk ağzı
Öte yaka
Öküz öldüğü
Payamlık
Sarı çiçek
Sepetçi
Sorkun
Suluk

Şam
Taşlı tarla
Taşın önü
Tuzlacık
Tulasan
Tekemişli
Uzun pınar önü
Ürkmedin
Yandım yakası
Yassı yayla
Yaylacık
Yayla yolu
Yayla gediği
Yıkılğan
Yumru kaya
Yukarı harman (KK25,28,30)

H. Yörede Yetişen Bitkiler

Bu başlık altında köyümüzde yetişen bitkilerin ve otların isimlerini derleyerek çalışmamıza ekledik. Bitkilerin isimleri eskilerden günümüze kadar aktarılarak gelmiştir. Bu isimler eskiden olduğu gibi günümüzde de kullanılmaktadır.

Sağır köyünde yetişen bitkiler ve isimleri :

Acımık
Ak başlık
Ak ellik
Bıtırak
Bostan otu
Boz ot
Çay otu
Diken
Düğmeli yonca
Ebegümeçi

Efek
Gelincik
Gök başlık
Güneyik
İnek biciği
Karakavrik
Kağrı göbeği
Kadıngız parmağı
Kara ellik
Leylek otu
Nargüz
Su kovası
Tosbağa otu
Toklu başı
Yemlik
Yılcık otu
Yonca (KK28)

Bitkilere verilen bu isimler çok öncelerden verilmiş ve günümüze ulaşmıştır. Bu isimler günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. Yeni isimler de üretilmiş olsa da kabul gören ve kalıplaşmış isimler kullanılmaktadır.

İ. Halk Hekimliği

Halk hekimliği eskilerden doktora gitmenin zor ya da imkansız olduğu zamanlarda insanların kendilerince bulduğu tedavi ve şifa yöntemlerini içeren önemli yollardan bir tanesidir. İnsanlar otlardan, bitkilerden ya da çeşitli araçlardan yararlanarak ağrıları, yaraları, hastalıkları kendilerince yöntemler uygulayarak tedavi etmeye çalışmışlardır.

“Halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve uygulamaların tümüne “halk hekimliği” diyoruz.” (Boratav, 2016: 139)

Köyümüzde derlediğimiz halk hekimliğine dair tedavi yöntemleri şöyledir:

“Bostan otu bağırsaklara ve ishale iyi gelir. Eskiden bostan otunun suyunu kaynatıp içerdik.” (KK17)

“Karnın şişliğine ve bağırsaklara ebegümece otu iyi gelir. Ebegümeceyi haşlar yer ya da suyunu kaynatıp içerdik. Karnımızın şişliği inerdi.” (KK19)

“Basura yılancık otunu toplar gelirdik. Tam basurlu yere sürerdik.” (KK21)

“Bağırsaklara ısırgan otunun suyu iyi gelirdi.” (KK21)

“Yaralar için ardiç gili glisi, şam çırası, şam sorkucu ve katran karıştırılarak merhem yapılır ve tam yara yere sürülür.” (KK22)

“Boğaz ağrısına papatyaları toplar ve kuruturuz. Kuru papatyayı çay olarak içeriz.” (KK22)

“Yanıklara yoğurt sürerdik.” (KK23)

“Başımız ağrıdığında patatesi dilimler başımıza sarardık. Yine baş ağrısı için tuzu bezle başımıza sıkıca sarardık.” (KK23)

“Yaraya, bereye ya da burkulmaya soğanı ezer sarardık. Pilav pişirip tam bere yere sarılırdı. Bunlar bere yere iyi gelir.” (KK24)

“İshal olunca kahve ve limon suyunu karıştırıp yerdik. İshalimiz hemen kesilirdi.” (KK24)

“Elimize dağlarda diken battığında oraya haşhaş sarardık. Haşhaş yağıyla diken hemencecik çıkıverirdi.” (KK25)

“Sıtma hastalığına babam bol bol sarımsa yiyin derdi. Sarımsak iyi gelirmiş.” (KK26)

“Çıban çıkarsa şeker, yoğurt, sabunu karıştırıp oraya sarardık. Çıbanı iyileştirirdi.” (KK27)

“Elde çıkan siğillere Cuma günü temizlik otu sürüp üç ihlas bir fatiha suresi okurduk. Temizlik otu kurudukça siğilde kurur giderdi. Yine siğile koyun dalağı sürüp bacaya asardık. Dalak kurudukça siğil de yok olurdu.” (KK27)

“Karnımız ağrıdığında topalan tutan kadınlara gidip topalan tuttururduk. Kadın kaşığa kül döküp karnımızın üzerinden geçirip benim elim değil selefirlinin eli diye ovarak topalan tutardı.” (KK28)

“İsirik olduğunda yün ve halı kırığına tükürüp onları isiriklerin üzerinde gezdirirdik. Bunun isiriği geçirdiğini söylerler.” (KK29)

“Gözü ya da yüzü şişene bıçak bastırılarak şişliğini indirmeye çalışırlardı.” (KK29)

“Arı soktuğunda şişmesin diye oraya hemen demir bastırırdık.” (KK30)

“Karnı ağrıyana hamuru suda haşlayıp karnına sarardık.” (KK28)

“Ellerimiz yarıldığında katran ve çiçek yağı sürerdik.” (KK15)

“Eskiden derdi babam sıtma tuttu mu katranı ilaç gibi yapıp içerdik diyerek anlatırdı.” (KK17)

“Kulağı ağrıyana yeni doğum yapmış annenin sütü kulağına sağılırdı.” (KK19)

Halk hekimliğine ait bu bilgiler geçmişten günümüze kadar halk arasında öğrenilerek devam etmiştir ve bu bilinen uygulamalar gerekli yerlerde uygulanmaktadır. Özellikle eski nesil yani yaşlılar bu hekimlik yöntemlerini uygulamakta daha öndedir.

J. Halk Veterinerliği

Halk veterinerliği, eskiden köyde hayvancılıkla uğraşan çobanların hayvanlar hastalandığında ya da yaralandığında kendilerince doğal yöntemlerle bu hastalıklarla başa çıkma yollarını anlatır. Önceden hayvan hastalıkları için veteriner ya da baytar ve bunlara bağlı olarak hayvan ilaçları da bilinmediği için doğal yollarla bu hastalıklara çözüm aranmıştır.

Köyümüzde halk veterinerliği kapsamına giren uygulamalar:

“Eskiden koyunun gözüne boz indiğinde gözünü açar oraya şeker ya da tuz ekerdik. Bunlar bozu gözden sıyrır.” (KK15)

“Koyun gabaladığında yani karnı şiştiğinde su ile toz sodayı karıştırıp koyuna iirirdik.” (KK16)

“Hayvanlarımızı yılan soktuğunda aklap dikenini ile sokulan yeri deler ve zehrini akıttırdık. Sonra da aklap prn ezer yaralı yere sarardık.” (KK17)

“Ayağı kırılan koyunu ek ek üstüne getirip seyik derler tahta dzerlerdi onunla ve keeyle sararlardı. Bir süre ayağı öyle sarılı dururdu.” (KK18)

“Koyuna kurt attığında katran ya da dedete dkerdik.” (KK19)

“Koyun uyuz olduğunda kl su ile karıştırılır ve yara yerlere sürülürdü.” (KK20)

III. HALK MUTFAğI

Halk mutfağı oldukça zengin bir konu alanına sahip araştırma konusudur. Türkler geçmişten günümüze kültürel değerleri aktarıırken birbirinden farklı ve zengin halk mutfağını da günümüze ulaştırmıştır. Ülkemizde yöreden yöreye farklılık gösteren lezzetler olduğu gibi her yerde bilinen ve yapılan lezzetler de mevcuttur. Bu lezzetler aynı zamanda bizim kültürümüzü ve değerlerimizi yansıtma noktasında da bize bir işık

tutmuştur. Bütün folklorik, kültürel değerlerimiz, adet, örf ve geleneklerimiz içerisinde halk mutfağımız da mevcuttur ve bunlardan ayrılmaz bir bütündür.

“Köyümüzde eskiden beri yapılan çeşitli lezzetlerimiz mevcuttur. Köyde ekmeğimizi kendimiz yaparız. Bu ekmek yufkadır. Yufkadan sonra katmer ve bükme gibi hamur işi ürünleri yaparız.”(KK9)

“Köyümüzde her hanede ekmek yapmak için ayrı ekmek odaları olur. Kışın bu odalarda ekmek yapılır. Yazları ise bahçelere tandır kazarlar ve orada yaparlar. Bütün komşular birleşerek imece usulü gibi birer gün herkese ekmek yapılır. Ekmekler siyah renkli yuvarlak ekmek sacında pişirilir. Bu sac öncesinde ekmeklerin yanmaması için su ve külle küllenir. Kuruduktan sonra sac ocağa yerleştirilir ve ekmek yapımına başlanır.” (KK9)

Resim 14 : Ekmek pişirilen Sac

A. Hamur işi ürünler

1. Katmer

Resim 15 : Geleneksel katmer

“Köyümüzde yapılan katmer meşhurdur. Sağır köyünde kadınlar ekmeklerini kendi yapar. Yufka yapmayan ve yemeyen ev yok denecek kadar azdır. Katmer de genelde yufka yapıldığı gün yufkanın arkasından sürekli olarak yapılır. Kalan son hamurlar katmer ve bükme için saklanır. Yufkanın hamurundan biraz daha büyük hamur alınır ve tıpkı yufka gibi yuvarlak şekilde açılmaya başlanır. Biraz açıldıktan sonra yağla karıştırılan haşhaş ezmesi hamurun üzerine dökülür. Biraz da dökülen yağ ve ezmeyle açılmaya devam eder. Gerekli büyüklükte açıldıktan sonra ocağa yufka, katmer, bükmeyi pişirmek için konan sacın üzerine katmer konur. Pişerken üzerine yağ damlatılarak üzeri biraz daha kızartılır ve pişince ocaktan alınır.” (KK9)

2. Bükme

Resim 16 : Bükme

“Yufkadan sonra yapılan bir diğer lezzetimiz bükmedir. Çoğu yerde gözleme ismi verilen lezzetimize Sağır köyünde bükme ismi verilmiştir ve tüm halkı o şekilde isimlendirmektedir. Bükmenin birden fazla çeşidi yapılır. Patatesli, peynirli, kabaklı,

ıspanaklı, pırasalı, otlu olmak üzere her çeşidi her evde yapılır ve sevilerek yenir. Hamur yufka büyüklüğüne yakın şekilde açılır ve içerisine neyli yapılmak istenirse ona göre hazırlanan harç eklenir. Yufkanın bir tarafına serilir ve diğer tarafı üzerini tamamen kapatacak şekilde bükülür. Ocağa pişmeye bırakılır. Pişince üzerine tereyağı sürülerek yemeye hazır hale getirilir. Yufka bükülerek yapıldığı için Sağır köyünde bu lezzet “bükme” ismini almıştır.” (KK10)

3. Yufka

Resim 17: Yufka

“Sağır köyünde sürekli yapılan ve sürekli yenen ekmeğdir. Kadınlar belli zamanlarda yaparlar ve kuru şekilde muhafaza ederler. Yumuşak yufka bitince kurusundan bir miktar alınır ve su ile ıslanır. Üzeri örtülür. Az zaman sonra açılıp dürülür. Yumuşayan yufkalar yemeye hazır hale gelir. Diğer ekme çeşitleri olsa ve yense de Sağır köyümüzde en temel tüketilen ve sürekli herkes tarafından yapılan ana ekmeğimiz yufkadır.” (KK10)

4. Gaygana

Resim 18 : Gaygana

“Gaygana köyümüzde sevilerek yapılan lezzetlerden birisidir. Gaygana genelde yaz aylarında yapılır. Koyunların süt verdiği yaz ayında kaymak suyundan yapılır. Koyunlardan sağılan süt ocakta pişirilir ve kaymağı alınır. Kaymak karıştırılarak yağ yapılmaya başlanır. Yağı yaparken kaymaktan çıkan suyla da gaygana yapılır. Gaygana için kaymak suyu, un ve tuz kullanılır. Un ile kaymak suyu karıştırılır. Tuz ilave edilir. Gereken kıvama gelince tavaya yağ dökülür ve kızartılır. Yağ kızarıncaya tavanın her yerini kaplayacak şekilde karışım tavaya dökülür ve kızarmaya bırakılır. Sonra diğer tarafı kızartılır ve tavadan alınır. Genelde tavadan inince sıcakken yenir.” (KK159)

B. Yöresel Yemekler ve Çorbalar

1. Dutmaç Yemeği

“Sağır köyünde yapılan ve herkes tarafından bilinen birden fazla yemek ve lezzetimiz var ancak biz çalışmamızda daha çok yörede yapılan ve çok eskilerden alışlagelme lezzetleri derledik ve çalışmamızda onlara yer verdik. Çok eskilerden gelen bir diğer lezzetimiz dutmaç yemeğidir. Bu yemeğimiz kadınların kendi elleriyle kestiği hamur makarna ve köyde hasat edilen merimekten yapılır. Mercimek suda haşlanır. Sonrasında elde kesilen hamur makarnalar eklenir. İkisi biraz daha pişer ve indirilerek soğumaya bırakılır. Yemek biraz soğuyunca sarımsaklı yoğurt eklenir. Üzerine de kızartılmış tereyağı gezdirilir. Yemeğimiz yemeye hazır hale getirilir.” (KK10)

2. Tovga yemeği

“Bir diğer ismi yoğurtlu buğday çorbasıdır. Yine eskilerden gelme bir lezzetimizdir. Buğday ile yapılır. Önceden ıslanan buğday suda haşlanır. Sonra üzerine yoğurt eklenir ve pişmeye bırakılır. Yoğurtlu buğday çorbası piştikten sonra üzerine yağda kızartılan nane karışımı eklenir ve yemeye hazır hale gelir.” (KK10)

3. Topalak yemeği

“Buğdaya yönelik yapılan yöresel bir lezzetimizdir. Buğday değirmende özel olarak undan biraz daha iri taneli olarak çekilir yani öğütülür. Sonra topalıklık olarak öğütülen una nane fesleğen eklenir ve su ile yoğurur. Kıvama gelince misket büyüklüğünde yuvarlanmaya başlanır. Belli miktarda yapıldıktan sonra su dökülerek pişirmeye bırakılır. Yemek piştikten sonra sarımsaklı yoğurt üzerine dökülür ve tereyağı gezdirilir. İsteğe göre baharat eklenebilir. Topalak yemeği isteğe bağlı yoğurtlu da

salçalı da yapılabilir. Eğer yoğurtlu değil de salçalı yapılacaksa yoğurt yerine yemeğe yağda kavrulmuş salça konur. İsteğe göre pişerken yemeğe nohut da eklenebilir.” (KK11)

4. Bulgurlu un çorbası

“Yöremize ait öncelerden gelmiş lezzetlerimizden biri de un çorbasıdır. Özellikle öncelerden anneler küçük çocuklar için yapıp yedirirlermiş. Un kızarana kadar kavrulur. Sonra ne kadar yapılacaksa ona göre un konur. Üzerine de yeteri kadar suyu eklenir. Pişmeye bırakılır. Kaynayınca isteğe göre bir avuç bulgur eklenir. Biraz da onla pişen çorba hazır olduğunda ocaktan alınır. Tereyağı ve az salça isteğe göre baharatlar eklenerek çorbanın üzerinde gezdirilir. Çorba yemeye hazır hale gelir.” (KK11)

5. Kuşburnu ezmesi

Resim 19 : Kuşburnu ezmesi

“Köyümüzde meşhur olan kuşburnu ezmesi yörede gül ezmesi olarak bilinir çünkü kuşburnuna köyümüzde gül ismi verilir. Kuşburnu çok nadir kullanılır. Gül ezmesi ya da kuşburnu ezmesi doğal vitamin deposudur. Hiçbir katkı malzemesi yoktur. Köyümüzde yetişen kuşburnu ağaçlarından toplanır. Sonra suda haşlanır. Haşlanan kuşburnu elde elekten birçok işleminden geçerek çekirdeği ve kabuğundan ayrılır. Fosası dışta kalır ve suyu çıkarılır. Biraz da su eklenir ve pişmeye bırakılır. İsteğe göre içine az kavrulmuş un atılır. Kuşburnu pişince tatlanması için üzerine yeterli miktarda şeker eklenir ve soğumaya bırakılır. Soğuyunca yemekten sonra kaşıkla ister bardağa katılarak içilir. Sağır köyüne ait doğal, vitamin açısından zengin son derece faydalı bir lezzetimizdir.” (KK12)

6. Boranı

“Köyümüze ait lezzetlerden bir tanesi de boranı yemeğidir. Boranı özellikle yaz aylarında yapılır çünkü yapımında olgunlaşmamış yeşil renkli domatese ihtiyaç vardır. Yazın büyüyen ama daha olgunlaşmayan domates toplanır. Bu domatesler yıkanıp doğranarak yağda kızartılır ve üzerine su dökülür. Yemeğin içine az miktarda da bulgur eklenir. Bulgurla beraber pişmeye başlar. Pişince ocaktan indirilir ve soğumaya bırakılır. Yemek soğuduktan sonra üzerine yoğurt eklenir. Tereyağı ve baharatlar kızartılıp üzerinde gezdirilir. Yemeye hazır hale gelir.” (KK12)

7. Yaprak sarması

Resim 20 : Pişmeye hazır yaprak sarma

“Yaprak sarması köyümüzde hem özel günlerde hem de günlük hayatta bolca yapılan yemeklerdendir. Köyümüzün bağlarında yetişen yapraklar büyüdüğünde toplanır. Yıkanır ve suda haşlanır. Yapraklar sarılmaya hazır hale getirilir. Sonra iç harcı hazırlanır. İsteğe göre pirinç ya da bulgur veya her ikisinden karıştırılır. Üzerine baharatları eklenir. İsteğe bağlı olarak kıyma da eklenebilir. Salça ve yağ da katılarak az su dökülür. Beş dakika pişirilir. Sonra ocaktan alınarak yaprakların içine belirli miktarda koyularak sarılır. Tencereye yerleştirilir. Üzerine su, zeytinyağı ve ekşilik vermesi için limon dilimleri eklenerek pişirmeye bırakılır. Pişince ocaktan indirilir ve isteğe bağlı olarak sade ya da üzerine yoğurt gezdirilerek servis edilir.” (KK12)

8. Lahana sarması

Resim 21 : Lahana sarması

“Yine çok sevilen ve çok yapılan lezzetlerimizden biri lahana sarması ya da yöresel ismiyle kelem sarmasıdır. Bahçede büyüyen lahana yapraklarından ayrılır. Yıkanır ve suda haşlanır. Sonra iç harcı hazırlanır. İsteğe göre pirinç ya da bulgur veya her ikisinden karıştırılır. Üzerine baharatları eklenir. İsteğe bağlı olarak kıyma da eklenebilir. Salça ve yağ da katılarak az su dökülür. Beş dakika pişirilir. Sonra ocaktan alınarak yaprakların içine belirli miktarda koyularak sarılır. Tencereye yerleştirilir. Üzerine su ve yağda kızarmış salça eklenerek pişirilir. Piştikten sonra servis edilir.” (KK13)

9. Pirinç çorbası

Resim 22 : Pirinç çorbası

“Köyümüzde mevlitlerde ve düğünlerde verilen yemeklerin de çorbasıdır. Çoğu yerde yayla çorbası ya da yoğurt çorbası olarak bilinen çorba köyümüzde pirinç çorbası olarak bilinir. Yoğurt, pirinç ve yumurta eklenir. Aldığı kadar su eklenir ve karıştırılır. Sonra pişmesi için ocağa bırakılır. Pişince tereyağı kızartılıp üzerine dökülür. İsteğe bağlı ya nane ya da salça ve karabiber yağda kızartılıp üzerinde gezdirilir ve sunuma hazır hale gelir.” (KK14)

C. Köyde YetiŖen Meyveler

Armut

Alıç

Erik

Elma

Kayısı

Kiraz

Üzüm

ViŖne

Resim 23 : Sarı alıç

Resim 24 : YeŖil erik

D. Köyde YetiŖen Sebzeler

Biber

Domates

Isırgan

Marul

Pırasa

Salatalık

Soğan

YeŖil fasulye

E. Köyde YetiŖen Hayvansal Ürünler

Çökelek

Peynir
Süt
Tereyağı
Yoğurt
Yumurta

F. Tatlılar

1. Baklava

Resim 25 : Ev yapımı baklavalara

“Geleneksel tatlılarımızdan olan baklava yöremizde de sıkça yapılır. Bayramlardan bir gün önce Arife günü yapılır. Normal zamanlarda da ev yapımı baklavalara köyümüzde sıkça yapılır. Hamuru hazırlanınca yufkalar elde incecik açılır. Tepsiye serilir. Aralara ceviz ve yağ eklenir. Sonra fırına sürülür. Kızarıncaya fırından çıkarılır. Üçgen şeklinde kesilir. Üzerine şerbet gezdirilir.” (KK13)

2. Un helvası

“Un helvası köyümüzde kazanlarda yapılır ve tüm köylüye dağıtılır. Evlerde de eskiden beri sevilen ve sürekli yapılan tatlılarımızdan biridir. Un yağda kızarıp esmerleşinceye kadar kavrulur. Sonra ocaktan alınır. Üzerine sıcak şerbet dökülür ve karıştırılır. Dinlenmeye bırakılır. Şerbetini çekince yemeye hazır hale gelir ve servis edilir.” (KK14)

3. İrmik helvası

“İrmik helvası her yörede sevilerek yapıldığı gibi köyümüzde de eskilerden beri yenilmeye ve yapılmaya devam etmektedir. Tereyağı tavada eritilir. İçine badem

atılarak kavrulmaya başlanır. İrmik tencereye eklenir. Sürekli karıştırılarak kısık ateşte kavrulur. İrmik kavrulduktan sonra şerbet tavaya yavaş yavaş katılır. Kısık ateşte biraz daha kavrulur ve üzeri örtülerek dinlenmeye bırakılır. Sonrasında isteğe göre sunum için hazırlanır.” (KK15)

İKİNCİ BÖLÜM

I. MANZUM TÜRLER

A. Maniler

Anonim Halk Edebiyatı ürünlerinden biri olan mani, genelde 7'li ya da az olarak karşımıza çıkan 8'li hece ölçüsünden oluşur. Uyak düzeni genel olarak aaxa şeklinde karşımıza çıkar. İlk iki dizesi bir nevi doldurma mahiyetindedir. Asıl söylenmek istenen son iki dizede verilir. Genelde aşk, ayrılık vs. konular işlenir.

“Anonim Halk Edebiyatı mahsullerinin en yaygın olanlarından biri de manilerdir. Düğünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenen mani umumiyetle hece vezninin 7 veya 8'lisi ile meydana getirilen 4 mısralık manzumelerdir. Dört mısradan az veya çok mısralarla ve hecelerle söylenen maniler de vardır.” (Elçin, 2004 : 281)

“Manilerin ilk iki dizesi uyağı doldurmak ya da temel düşünceye bir giriş yapmak için söylenir. Genellikle asıl söylenmek istenen düşünceyle anlam yönünden ilgisi pek yokmuş gibi görünse de konuya bağlı olarak yorumlanabilir. Üçüncü dizinin serbest olması mani söyleyene kolaylık sağlar. Temel duygu ve düşünce son dizide ortaya çıkar.” (Dilçin, 2016: 279)

“Konularına göre aşk, sevgi, hasretlik, gurbet, ramazan, davulcu, bekçi, bayram, düğün, niyet ve fal, mektup, seyyar satıcı, esnaf, rençper, asker, fotoğraf arkası, bilmece, tekerleme, manileri; gün ve mevsimlerle, doğa olaylarıyla, yörelerle, adlarla ilgili maniler, atışmalı maniler vb. olarak adlandırabileceğimiz maniler Türk halk şiirinin çok yaygın bir türüdür.” (Kıraç, 2013: 69)

Köyümüzde derlenen mani örnekleri:

Aklı sıkma kestirdim

Koltuğuma kıstırdım

Ben ellerin lafıyla

Nazlı yâri küstürdüm (KK6)

Aklı sıkmam var benim
Kollarıma dar benim
Şu gelenler içinde
Suna boylu yar benim (KK5)

Al elma soyulur mu?
Güzele doyulur mu?
Güzel saran yiğidin
Kolları yorulur mu? (KK6)

Al elma kırmızı elma
Rafta çizili elma
Ben alınına yazıldım
İster al ister alma (KK6)

Bahçelerde kestane
Kestane tane tane
Benim sevgili yârim
Sağırda da bir tane (KK5)

Bahçelerde kelem var
Ardımızdan gelen var
Eski yar şöyle dursun
Yeni yardan selam var (KK5)

Bahçelerde bir kuzu
Şın kırmızı boynuzu
Sen koyun ol ben çoban
Aldatalım da şu kızı (KK5)

Bahçelerde pırasa
Yaprağına kar yağsa

Kızlar kocasız kalıp
Oğlanlara yalvarsa (KK5)

Ben bir Sağır kıızıydım
Yaban ellerde kaldım mı ben
Anamın deli kıızıydım
Nasibime vardım mı ben (KK5)

Buğday ektim yerlere
Yoldurmadım ellere
On üçümde yar sevdim
Bildirmedim ellere (KK5)

Çiçeklerden gül başka
İnsanlardan yar başka
Yarım işte gidiyor
Akıl kalır mı başta (KK6)

Gülün dalında tokur
Genç kızlar halı dokur
Benim sevdiğim güzel
Sağır'da kitap okur (KK5)

Güle çıktım gülmedim
Gülden düştüm gitmedim
Sevdiğim ile gezmesi
Mutlulukmuş bilmedim (KK5)

Kekliğim uçar gider
Tüyünü döker gider
Uçma keklik uçma
Yaram da kanar gider (KK6)

Minarede ezan var
Yaylalarda gezen var
Sağır köyü içinde
Yüreğimi ezen var (KK6)

Raflarda kara pekmez
Her güzel kahrır çekmez
Senin kahrın banadır
Çektirmeden yar gitmez (KK5)

Sarma sarar sarma da
Yaprak mevsiminde
Gel yârim sen yanıma
Yayla mevsiminde (KK6)

Sağırın tepeleri kar imiş
Yağmur yağmış erimiş
Benim dilimden anlayan
En sevgili yar imiş (KK6)

Sağırın dereleri
Uçuşur turnaları
Turnalar uçtukça da
Salınır güzelleri (KK6)

Sağırın üstünde
İnek güderim inek
Şu gelinin yüzünden
Yedim yüz elli değnek (KK5)

Sağırın yokuşları
Çıkılmaz tarlaları

Hiç aklımdan çıkmıyor
O yârimin yanaşları (KK5)

Sağıra vardım çayladım
Çayda balık avladım
Balık değil efkarım
Ben o yârla oynadım (KK5)

Sağır'ın kekikleri
Ala çilli keklikleri
Hiç aklımdan çıkmıyor
Yarimin dedikleri (KK5)

Sağır'a gider iken
Dağda davar güder iken
Davarları yitirdim de
Yarime bakar iken (KK5)

Sağır'ın dağlarına
Kıvrım kıvrım yollarına
Yanıp yanıp kül oldum
Sevdiğimin dillerine (KK5)

Sel gelir millendirir
Su gelir güllendirir
Şu Sağırın kızları
Dilsizi dillendirir (KK5)

Sepetimde muşmula
Elim vardı uşkura
Elim uşkura varmadan
Ağlamaya başlama (KK5)

Sıra sıra karpuzlar
Evde kalası kızlar
Beş bin lira ediyor
Şu sağırli kızlar (KK5)

Şu Sağırın yollarına
Varamadım evlerime
On beşinde yar sevdim
Saramadım kollarıma (KK5)

Şu Sağır'ın taşlarına
Kuşlar konar başlarına
Yangın oldum vurgun oldum
Yarimin de kaşlarına (KK5)

Yüce dağın ardındayım
Kara sevda derdindeyim
Yüce dağdan atsan beni
Unutamam Alim seni (KK6)

Yeşil iplik bükerim
Yare delme dikerim
Eğer yârim gelmazse
Oturur da sökerim (KK 24)

Yeşilim suya düştü
Ağladım gözüm şişti
Ağlama da sevdiğim
Ayrılık bize düştü (KK24)

Dağda urgan eklerim
Yar yolunu beklerim
Eğer yârim gelmezse
Oturur da sökerim (KK 25)

Uçtu kekliğim uçtu
O da dağlara düştü
Ağlama da sevdiğim
Ayrılık bize düştü (KK25)

B. Ninniler

“Ninniler, annelerin süt emen çocuklarını uyutmak için ezgi ile söyledikleri manzum veya mensur sözlerdir.” (Elçin, 2004: 271)

“Ninni, çocuk emzirilip kundaklandıktan sonra salıncakta, beşikte veya kucakta sallanıp uyutulmaya çalışılırken tizden pese doğru söylenen bir ezgidir. Çocuğun ağlamasının durması veya uyuması ile nihayet bulur. Muhtelif türkü, mani, ilahi, destan ezgilerinin yardımı veya irticalen meydana getirilen ölçülü, ölçsüz söz ve tekerlemelerle çocuğu oyalayan ninniler, hece vezni ve sade bir dille söylenirler. Umumiyetle dört mısralık bir bütün teşkil eden ninnilerin sonu bir bakıma nakarat gösteren “ninni yavrum ninni”, “uyusun da büyüsün ninni”, “e, e, e, ey” vb. sözlerle biter.” (Elçin, 2004: 271)

Köyümüzde derlenen ninni örnekleri:

Bebeğimin beşiği şamdan
Yuvarlandı düştü damdan
Şimdi gelir baban avdan
Nenni bebeğim nenni nenni (KK1)

Bebek girmiş yaşına
Kasket ister başına
Nenni yavrum
Nenni nenni nenni (KK15)

Nenni desem nihan olur
Güller açar bahar olur
Ben yavruma gül diyemem
Gülün ömrü az olur
Nenni yavrum nenni nenni
Nenni kuzum nenni nenni (KK1)
Nenni desem nennisi var
Gurbet elde emmesi var
Emmisinde emziği var
Nenni yavrum nenni nenni (KK1)

Nenni nenni
Nenni anasının kuzusu nenni
Nenni, nenni
Nenni yavrum nenni (KK1)

Nenni desem uyutamam
Körpe kuzum yürütemem
Nenni yavrum nenni
Nenni kuzum nenni

Gurbet elde emmisi var
Gelecek yolda dayısı var
Nenni yavrum nenni
Nenni kuzum nenni (KK16)

C. Türküler

“Türküler umumiyetle herkesin anlayabileceği ortak, sade ve tabii bir dille ve hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır.” (Elçin, 2004: 195)

Türküler umumiyetle halkın içinden kopup gelmiş türlerdendir. Halkın acılarını, kederlerini, yaşadığı olayları anlatan sade bir dil ve genellikle hece ölçüsüyle yazılan türlerdendir.

Köyümüzde derlediğimiz türkü örnekleri aşağıda verilmiştir:

“Tantır gelin türküsünün hikayesi vardır. Geçmişten söylenegelen hikayeye göre askerlik için haber gelmiş ve eşi Tantır gelini yeni hamileyken bırakıp askere gitmiş. Aradan yıllar geçmiş çocuk büyüyüp delikanlı olmuş. Tantır gelinin eşi yıllar sonra askerden gelmiş ve evin penceresinden bakınca karısının koynunda yatıp uyuyan oğlunu görmüş ama onun oğlu olduğunu bilmemiş. Karısının kendini aldatıp başka biriyle evlendiğini düşünmüş. Tam silahını alıp oğlu ve karısını vuracakken kadın adamı pencereden fark etmiş ve koynunda yatanın emzirdiği yavruları olduğunu söylemiş. Adam vuracağı kişinin oğlu olduğunu son anda anlamış ve bu olay üzerine bu Tantır gelini türküsü yazılmıştır.” (KK16)

Tantır gelin tantır gelin
Kandilini yandır gelin
Kandilimi yandırmışım
Koynumdaki yatan oğlan
Gül memeden emzirmişim

Şu dereden orak biçen
Suyunu nereden içen
Dört yanı sel alırsa
Nasıl eden nere kaçan

Şu dereden orak biçem
Suyumu çeşmeden içem
Dört yanımı sel alırsa
Senin gibi berduşları
Köprü kurar da geçerim

Aşağıdan gelir Tatar
Kamçısını atar tutar
Yolcu isen git yoluna
Yolcu olan handa yatar

Tantır gelin tantır gelin
Aç kapıyı tantır gelin
Gül yüzünü göster gelin
Mahmut çavuş sana kurban (KK16)

“Necip asker türküsünün hikayesi şöyle ki yıllar önce Necip isimli bir kişi askere gitmiş ve uzun yıllar gelmemiş. Herkes onun şehit olduğunu düşünmüş. Karısını Necip askerın babası oğlu gelmeyince almak yani onunla evlenmek istemiş. Gelini ile evlenmiş. Yıllar sonra oğlu gelmiş ve babasının karısını aldığını görünce kahrolmuş ve bu olay üzerine bu türkü söylenegelmiş.” (KK17)

Necip asker diye yola bakmadım
Ak elime al kınalar yakmadım
Necipime de aman aman
Doya doya bakamadım

Döndü gelin gider de Ankara'nın düzüne
İnek sağır da dana bağlar dizine
Bileydim babana da varmazdım
Olan belalara karşı gelmezdim

Necip asker diye yola bakmadım
Ak elime al kınalar yakmadım
Necipime de aman aman
Doya doya bakamadım

Evlerine vardım evleri çamur
Damlarına vardım ak kollar hamur
Ne dedin de aldın babam Döndü gelini
Ne dedin de sardın Döndü gelini (KK 17)

Köroğlu dediğin gediği aştı
Karabaş koyunu kurtlar üleştı
Delikten çıktı bir kara tilki
Silahım olaydı vururdum belki

Al aman oğlan sar aman oğlan
Ağrıdı kollarım aman aman
Sar güzel oğlan aman aman
Sar öksüz oğlan aman aman
Hocamın eşeği taşın başında
Kolanı guşkunu yanı başında
Hocam bir kız sevmiş on beş yaşında
Al aman oğlan sar aman oğlan (KK18)

Allı gelin hergeleni yenile
Ben ölürsem sen yârini tazele
Gelin tazele
Elin ile indir beni mezara
Aman aman gelin mezara
Gelin mezara

Pınarın başına bir gelin yatmış
Gelinin koynuna kuş yuva yapmış
Gelin kuş yuva yapmış
Benim öpmelere kıyamadığım
Elin miskini ile sarılmış yatmış
Gelin sarılmış yatmış

Hele gel hele gel ne vereceğim
Yayladan inerken gül vereceğim
Gelin gül vereceğim
Beni görüp yüzün beri çevirme
Nasılsa koynuna ben gireceğim
Gelin ben gireceğim

Bir çift turna gördüm yolda yorulmuş
Avcı vurmuş kanatları kırılmış
Gelin kırılmış
O da benim gibi yardan ayrılmış
Fazla gitme bizim ele varınca
Gelin varınca

Selam söyle eşe dosta sorunca
Gelin sorunca
Turnamın kanadı al değil yeşil
Sıva kollarını boynumdan aşır
Gelin boynumdan aşır (KK18)

Söğüdün dibine vurdum koyunu
Mor menekşe gibi eğdim boynumu
Aman aman eğdim boynumu
Uyumuşum uyaran olmamış
Cennet sandım yârin koynunu
Aman aman yârin koynunu (KK19)

Evlerinin önü yoldur
Yolun sonu karakoldur
Kurban olam sarı gelin
Gel de suyu bizden doldur

Evlerinin önü arpa
Atlar yerde kırpa kırpa
Kurban olam sarı gelin
Ekmek eder çırpa çırpa

Al Fadimem bal Fadimem
Yanakları gül Fadimem
Uyan uyan sabah oldu
Namazını kıl Fadimem

Evlerinin önü kavak
Kavaklardan düşer ufak
Evlerinin önü mezar
Mezarlıkta gelin gezer

Al Fadimem bal Fadimem
Yanakları gül Fadimem
Uyan uyan sabah oldu
Namazını kıl Fadimem (KK20)

Sarı çiğdem mor menekşe zamanı
Yeni gelmiş ayrılığın zamanı
Sarı çiğdem eğdire koymuş dalını
Solduramamış yeşilini alını

Sarıçiğdem mor menekşe zamanı
Bölük bölük olmuş dağın dumanı
Ayrılık mı olur yayla zamanı
Sarıçiğdem sarılara boyanmış
Ayrılık zordu nasıl dayanmış

Aşağıdan gelen geline benzer
Saçları telefon teline benzer
Boyunu sevdiğim ay allı gelin
Açılmış yaylanın gülüne benzer (KK 21)

Evlerinin önü zerdali dalı
Pencereden gördüm o nazlı yâri
Aman aman nazlı yari
Aman aman güzel anam bal anam
Benim sevdiğim yâri bana al anam
Bana al anam
Yalan çıkmasın da dünür sal anam
Sal güzel anam
Aşağıdan gelir araba yaylı
Ölüyorum sevdiğim yoluna da
Aman aman yoluna
Gavur anan seni bana vermedi
Kız doğur oğluma alayım da
Aman aman alayım (KK 21)

Aşağıdan gelir Rumeliler
Sırma fistan giymiş ince belliler
Anam anam ince belliler
Ak gerdan üstünde tombul memeler
Durmasın oynasın delikanlılar da
Anam anam delikanlılar (KK22)

Yüce dağ başında bir ulu dikme
Dikmenin dibine karanfil ekme
Karanfil ekme
Sen kendi kendine hiç zahmet etme
Ben kendim çözerim ilik düğmemi

İlik düğmemi

Yüce dağ başında bir ulu kavak
Kavağın dibinde gül tabak tabak
Gül tabak tabak
Çirkinin koynunda sökmüyor şafak
Güzelin koynunda tez olur sabah
Tez olur sabah
Ak sıvalı vurgunumun bacası
Ayaz olur zahmerinin gecesi
Gelin gecesi (KK 22)

Emir dağı ne selamet başın var
Yastık koyup yaslanacak taşın var
Ay kız senin bir gececik işin var
Ondan sonra kervan geçer yolun var

Ateşler düşsün de yan Emir dağı
Bir de benim için sar Emir dağı
Emir dağı nere kare gidelim
Ayvadan usandım nara gidelim

Buranın güzeli gönül eylemez
Gönül eyleyecek yere gidelim (KK23)

Köyümüzden İkramiye Göde isimli kaynak şahıstan Halil Altay Göde hocamızın derlediği köyümüze ait kına türkülerinden örnekleri de çalışmamıza almaya uygun bulduk.

Evlerine vardım ağşam
Önüme koydular tavşan
Bugün değil yarın ağşam

Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmetli olsun

Sarı kabak kökeni
Ele batmaz diken
Sen orada ben burada
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmetli olsun

Destilikte delik desti
Deliğinde yeller esti
Kız bu oğlanı seçti
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmetli olsun

Baba bostanın bitti mi
Dalları köken attı mı
Beni yad ellere verdin
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmetli olsun
Büyük evin küçük kızı
O da gelin oluyor
Kahir evine giriyor
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yer hürmetli olsun (Göde, 2010: 169)
Vur kınacı vur kınaları koluma
Üç delikanlı sallanıyor yoluma

Üç tefim var sedef düğme dikili
Üç gülüm var lale sümbül kokulu

Evvelcikten düşünmedim akılı
Şimdi uzaklarda kul oldum gayri

Neyleyem yârim yabandan
Oynasam gülsem de gözüm çobanda

Tavşanları tuttum geldim kümeden
Ağzım yüzüm algan oldu yemeden

Yağmur yağar da herkesler ıslanır
Kocalı da gelinler kocasını kıskanır (Göde, 2010: 169)

Giden ay tutulur mu
Bala tuz katılır mı
Geceler onbir saat
Yalınız yatılır mı
Gidene bak gidene
Boyu dönmüş fidana
Altı gariş boy vermiş
Yedi gariş gerdana
Oyunun kütüğünden
İçilmez köpüğünden
İpek olsam sarılsam
Yârimin topuğundan
Ocak başına durdum
İnce fikire daldım
Kapılar açıldıkça
Yâri geliyor sandım
Ay gidenler gidenler
Yolu duman edenler
Kaymağını ben yedim
Südüne düğün edenler (Göde, 2010: 170)

Bismillah deyin kınasına
Ünlen gelsin anasına
Gel anası gel yanına
Altın bassın kınasına
Ünlen gelsin dayısına
Para bassın kınasına
Ünlen gelsin babasına
Altın bassın kınasına
Biner atın alasına
Gider yolun kıyısına
Ünlen gelsin halasına
Altın bassın kınasına (Göde, 2010: 170)

Kına kariyorum tasta
Kız evi kara yasta
Oğlan evi havasta
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Baba bostan ektin mi
Yollara köken attı mı
Beni de sattın ay baba
Ekmeklerin arttı mı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Çattılar kazan taşını
Vurdular düğün aşını
Bozdular kızın başını
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Biner atın dorusunu
Gider yolun koyusuna
Çağırın kızın dayısına
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Atladı gitti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Kız evlerin yakışığı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Yattığım yukarı evler
Esbab yüdüğüm taşlar
Ekmek yediğim arkadaşlar
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Ak helkeler susuz kaldı
Tuz çanağı tuzsuz kaldı
Kız anası kızsız kaldı
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Gide gide gitmez oldu dizlerim
Ayrılıyom annemden ağlar gözlerim
Seneler geçse de ben yuvamı özlerim
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Kınalar yaktım eline

Sürerler saçın teline
Verirler gurbet eline
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Kimse bilmez şu garibin halinden
Tatlı sözler geliyordu dilinden
Isparta ilinden sağır köyünden
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Köyümüz önü çifte pınarlar
İçerler suyu da beni anarlar
Gördüğü insanı beni sanarlar
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Bizim köyün peyniri var yağı var
Şu gurbetin bize yarar neyi var
Gel de köyümüze gidelim kardaş
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik

Gurbetin yolları olmuş bir diken
Kör olsun bu dikenini diken
Ayrılık değil mi benim belimi büken
Kızımız gidiyor nazımız gidiyor
Bugün akşamlik yarın öğlenlik (Göde, 2010: 170-171-172)

D. Yaşname

İnsanın her yaşta olan özelliklerini şiirsi tarzda söyleyen türlerden bir tanesidir. İnsan her yaşta farklı farklı özelliklere sahiptir. Her yaşa ait özellik insanın nasıl değiştiğinin bir aynası gibidir.

Köyümüzde küçük bir parça yaş name örneği derlenmiştir.

On birinde vah yüzüne bakılır

On ikisinde kızın kahrını çekilir

On üçünde ak gül açılır

On dördünde dört bir yana saçılır

On beşinde deli dolu gidersin

On altıda dört bir yana gidersin

On yedide ak gül gibi saçılır

On sekizde gelin olur gidersin

On dokuzda beşik dibine oturursun

Yirmisinde yaşlar düşer gözüne eşik dibine oturursun (KK20)

II. MENSUR TÜRLER

A. Masallar

“Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı diye tanımlanır.” (Boratav, 1969 : 80)

“Nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırma gibi bir iddiası olamayan tamamıyla hayal mahsulü olan mensur bir türdür.” (Alptekin, 2002: 11)

“Masalların kahramanları : İnsanlar (padişah, tüccar, oduncu, keloğlan, Arap vb.), hayvanlar (aslan, tilki, at, güvercin, papağan vb.), bitkiler (ağaç, çiçek vb.), maddi unsurla alet ve eşya (dağ, taş, mağara, kuyu, su, sofrası, seccade, değirmen, ayna, çalgı vb.), hayali yaratıklar (dev, cin, peri vb.), yalın fikirler (akıl, zeka, iyilik, kötülük, güzellik vb.) gibi akla gelen her şeydir.” (Elçin, 2004: 369)

“Masal, birçok araştırıcının kabul ettiği gibi sadece çocukları eğlendirmek için anlatılan bir edebi tür değil, aynı zamanda okur yazar olmayan halk için okur yazar halkın romanı ve hikayesi olmaktadır. Bugün hala Anadolu’da masal ve halk hikayesi anlatma ve dinlenme geleneği canlı olarak yaşamaktadır. Masal, roman ve hikayenin ilk şekli olarak kabul edilebilir.” (Günay, 1975: 2)

“Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 2002: 4)

Masallar nesirle söylenen ve hayali, olağanüstü konuları işleyen ve kahramanları dev, cin, peri, hayvanlar vs. olan belirli başlangıç ve bitiş formellerinden oluşan önemli mahsullerimizden biridir.

Masallar tanımlarından da anlaşılacağı üzere her türlü olağanüstü özellikleri bünyesinde barındıran sözlü gelenek ürünleridir. Bu bağlamda olağanüstü olaylar bu türde sıkça karşımıza çıkar. Bazı masal kitaplarından aldığımız olağanüstü özelliklere örnek teşkil edecek cümleler verilmiştir. Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere masalarda doğaüstü olaylar daha fazladır ve gerçekte ilgileri yoktur.

“Büyücü padişah ve adamlarını büyü toz ile taşa çevirir.” (Özçelik, 2004: 376)

“Ölümden kurtulmak için çoban, kuşların sırrını açıklayınca taş kesilir.” (Özçelik, 2004: 354)

“Kızın evlendiği adam köpeğe dönüşür.” (Göde, 2010: 249)

“Kız serçe ile konuşunca serçe babayiğit bir delikanlı olur.” (Göde, 2010: 229)

“Şehzadeyi dev kuş kılığına dönüştürür.” (Seyidoğlu, 1975: 180)

“Oradaki havuza kuşlar inip kız olmuşlar.” (Doğramacıoğlu, 2011: 299)

“Kupaya doldurduğu su altın olur.” (Arslan, 2008: 269)

Masal kitaplarındaki masallardan alınan olağanüstü özellikler barındıran bu cümlelerde olduğu gibi yöremizde derlediğimiz masallarımızda da gerçekte ilgisi olmayan tabiatüstü özellikler bolca yer almıştır.

Sağır köyünden derlediğimiz masal metinleri aşağıda verilmiştir:

1.Kambur

Bir varmış bir yokmuş bir kambur varmış. Merkebine buğdayı sarmış ve un öğütmeye gitmiş. Değirmen evvel zamanki değirmenlerdenmiş. Kambur geldiğinde değirmenin sahibi yokmuş. Oraya buğdaylarını koymuş. Değirmene yatmış. Cinler gelmiş. Kimse olmayınca değirmende konuşmaya başlamışlar. Birbirlerine söylemişler: “insanoğlu bilmiyor. Burada bir taşın altında kambur otu var. Onu koparıp sırtına süren doğrulacak.” demişler. “Bir de filan taşın altında bir su var. O suyu bulsalar her ne ekilirse dolup taşacak. İnsanoğlu bunu da bilmiyor” demişler. Kambur sepete yatmış bu konuşulanları dinliyormuş. Yine cinler devam etmiş konuşmaya: “filan yerde bir taşın altında küp var. Onu bulsa insanoğlu zengin olacak” demişler.

Sabah olmuş cinler değirmenden gitmişler. Kambur da ununu öğütmüş. Merkebine sarmış ve köyüne gelmiş. Sonra gitmiş kambur otunu bulmuş. Beline sürmüş ve beli düzelmiş. Aynı dimdik insan olmuş. Sonrada diğer taşların altındaki küple suyu çıkarmış ve dünya zengini olmuş. Bütün köyde ün almış. Başka köyden bir kambur gelmiş ve : “illa ki sen neden iyi oldun? Bana da diyeceksin ben de gidip iyi olacağım.” demiş. Kambur da diğer kambura şöyle söylemiş : “değirmene git. Oraya yat. Orada sen de öğrenirsin. Ben değirmenden iyi oldum.” demiş. Sırrını söylememiş.

Öbür kambur da o değirmene gitmiş ve oraya yatmış. Yine aynı cinler gelmiş ve birbirleriyle konuşmaya başlamışlar: “filan taşların altındaki altını bulmuşlar, suyu çıkarmışlar, kambur oyunu da yolmuşlar. Burada bir insan mı var yoksa?” demişler. Değirmeni aramaya başlamışlar. Sonunda sepetin içinden diğer kamburu bulmuşlar. Ona: “bizi dinleyen sen miydin?. Her şeyi buldun da zengin oldun.” diye merkebinden semerini almışlar, o kamburun sırtına geçirmişler ve köyüne göndermişler. Ölesiye kadar o kambur o sepeti sırtında taşımış. Öbür kambur ise iyi olmuş, kurtulmuş ve zenginliğiyle dünyayı eline almış. (KK1)

2.Yılanla Çiftçi

Bir varmış bir yokmuş bir çiftçi varmış. Bu çiftçi tarlasına çift sürmeye gidermiş. Orada önüne bir yılan çıkmış ve çiftin önüne durmuş. Çiftçiye: “ben açım bana süt getir.” demiş. Çiftçi de bir gün kovaya sütü katıp gitmiş. Sütü yılanın önüne koymuş. Bu çiftçi fakir bir çiftçiymiş. Yılan bu sütü içmiş ve ona bir kova dolusu altın

vermiş. Her gün o çiftçi çift sürmeye gidermiş ve yanında yılanı süt götürürmüş. Yılan da ona altın verirmiş. Bir hafta bu böyle devam etmiş.

Bir gün çiftçi hastalanmış. Onun yerine oğlu gitmiş. Bundan çiftçinin haberi olmamış. Yılanı oğluna söyleyememiş. Oğlu orada yılanı görünce hemen bir taş atmış ve yılanın kuyruğunu koparmış. Yılan da kuyruğu kopunca çiftçinin oğlunu ısırılmış. Yılan ısırınca çiftçinin oğlu ölmüş.

İki üç gün sonra çiftçi: “ben oğluma seni söylememiştim.” diye ağlamış ve yine tarlaya çift sürmeye gitmiş Orada yılanın ağız tarafı çıkmış ve çiftçiye şöyle demiş: “gel çiftçi kardeş gel. Sende ciğer acısı var. Bende kuyruk acısı var. Oğlun benim kuyruğumu kopardı. Ben de onu ısırdım. Sana ciğer acısı koydum.” demiş. Bundan sonra çiftçiyle yılan yeniden arkadaş olmuşlar. Bu masal da burada bitmiş. (KK1)

3.Fatmacık

Bir adamın bir öksüz kızı varmış. Kızın annesi ölmüş. Babası tekrar evlenmiş. Adamın yeni karısı adama: “illa ki bu kızı dağa atıp geleceksin.” demiş. Kızın adı da Fatmacıkmış. Bunun üzerine babası kızına: “hadi kızım odun toplamaya gidelim.” demiş. Kız da babasıyla gitmiş ve bir dağa varmışlar. Babası bir kabağın içini oymuş ve o kabağı bir ağacın dalına asmış. Kızına: “bu tak, tak sesi durunca benim yanıma gel.” demiş. Orada kabak tak, tak edermiş. Kız da babasını odun keser sanırmış ve dağda otururmuş. Derken öyle öyle akşam olmuş. Kız kabağın yanına gitmiş. Bir baksa kabak dalda tak tak edip duruyor. Dağda kimse yok. Babası köye kaçmış gitmiş. O zaman kızı: “tak tak eden kabacık beni koyup giden babacık nerelerdesin?” demiş.

Kız karanlıkta yola düşmüş. Yolda giderken önüne bir yaşlı kadın gelmiş ve kızı: “aman kızım başıma bir bakıver.” demiş. Kız da bakıvermiş. Biraz daha gitmiş ve önüne bir çeşme gelmiş: “gözümü bir temizleyiver.” demiş. Kız çeşmenin gözünü temizleyivermiş ve bir avuç da o çeşmeden su içmiş. Ondandır kurtulmuş. Biraz daha gitmiş. Önüne bir deve gelmiş. Deve: “Semerimi bir doğrultuver.” demiş. Fatmacık onu da doğrultuvermiş. Tekrar o yaşlı kadının yanına varmış ve kadına: “ben bu dağda kaldım.” demiş. O da : “aman kızım madem kalmışsın şimdi şuraya bir dur bakayım. Bir ak su bir dekara su gelir. Ak su geldiğinde bana ebe ebe deyiver.” demiş. O zaman kız ak su geldiğinde: “ebe ebe ak su geldi.” demiş. Kadın ona : “her iki tarafını da o suya batır.” demiş. O zaman o kız iki tarafını da o suya batırmış. Kızın bir tarafı altın bir tarafı da gümüş olmuş. Kız kalkmış ve köylerinin yoluna düşmüş. Evlerine gidecekmiş.

Kızın üvey annesi evde ekmek yapıyormuş. Aradan yıllar geçmiş. Damlarında bir horozları varmış. O horoz ötmeye başlamış: “gıygı gıygı Fatmacık ablam geliyor. Bir tarafı gümüş bir tarafı altın.” demiş. Kadın da: “Fatmacık ablanın kemikleri de kalmadı.” diyerek oklavayı horoza bir fırlatmış. Horozun bir bacağını kırmış. Fatmacık eve gelmiş ve evde bir silkelenmiş evin içi altın ve gümüşle dolmuş taşmış.

Kadın ertesi gün kocasına: “illa ki benim kızımı da oraya atıp geleceksin.” demiş. Kadının kızının adı da Tepegözmüş. Bunun üzerine babası diğer kızı da o dağa koymuş gelmiş. Aynı kadın ona da gelmiş ve kıza: “başına bir bakıver aman kızım.” demiş. O kız da: “ben ana nazlıyım bakamam.” demiş ve geçmiş. Çeşme gelmiş: “gözümü bir temizleyiver.” demiş. Ona da aynı cevabı vermiş. Sonra deve gelmiş: “semerimi doğrultuver” demiş. Ona da : “doğrultamam.” deyip geçmiş. Kız tekrar o kadının yanına gelmiş. O kadın ona da: “bir ak su gelir bir de kara su. Kara su geldiğinde bana ebe ebe deyiver.” demiş. Kara su geldiğinde kızın her iki tarafını da o suya bandırtmış. Kızın bir tarafı yılan bir tarafı da çıyan olmuş. Kız o şekilde evin yolunu tutmuş. Eve gelmiş. Horoz yine ötmeye başlamış: “gıygı gıygı Tepegöz ablam geliyor. Bir tarafı yılan bir tarafı çıyan.” demiş. Kadın horoza bir oklava daha fırlatmış. Horoz ölmüş. Kadın: “sen neden yılan çıyan diyorsun. Tepegöz de altınla gümüşle gelecek.” demiş. Tepegöz eve gelmiş. Bir silkelenmiş evin her tarafı yılanla ve çıyanla dolmuş taşmış. (KK1)

4.Mıddık

Bir varmış bir yokmuş bir öğretmenle bir Mıddık varmış. Bunların odunları bitmiş. Odun toplamak için uzak bir dağa gitmişler. Bu dağda bir ışık yanmaktaymış. Hava da kararmış. Merkeplere odunları sarmışlar; fakat geri dönememişler. O ışığa gitmişler ve odunlarını oraya koymuşlar. O ışık yanan evde bir dev karısı varmış. Evine her geleni yermiş. Mıddık bunu anlamış ve: “bu kadın dev bizi yiyecek.” demiş. Öğretmenine: “yat sen şuraya.” diyerek onu yatırtmış. Kadın gelmiş. Yemek yedirmiş ve : “aman yavrularım nasıl geldiniz?. Siz misafirsiniz.” diyerek onları yatırtmış ve çıkmış gitmiş. Mıddık o kadının dev olduğunu ve onları yiyeceğini bilmiş. O dev kadın da uyusalar hemen onları yiyecekmiş.

Dev oraya her geleni yermiş. Bir süre sonra dev gelmiş. Mıddık uyanıkmiş. Kadın: “her eller uyur da sen neden uyanıksın?” demiş. Mıddık da: “annem bana bir ala dana keser yedirirdi de ben öyle uyurdum.” demiş. Dev kadın hemen ala danayı kesmiş.

Mıddık'a yedirmiş ve tekrar yatırtmış. Biraz zaman sonra tekrar gelmiş. Mıddık oturuyormuş. Uyumamış. Kadın: “ay yavrum neden yine uyumadın?” demiş. Mıddık yine: “annem bana bir kaz keser yedirirdi de öyle uyurdum.” demiş. Dev kadın yine hemen kazı kesmiş ve onu da yedirmiş. Mıddık yine uyumamış. Kadına: “annem bana denizden gözerle su getirirdi. Onu da içer öyle uyurdum.” demiş. Hemen dev karısı gitmiş. Denizden gözerle suyu almış; fakat su bir türlü gözerde durmaz akıp gidermiş. Kadın öyle öyle suyu bir türlü getirememiş. Mıddık hemen öğretmenine: “kalk odunları merkeplere sar. Sen bin git.” demiş. Merkeplere odunları sarmışlar. Öğretmenleri gitmiş. Mıddık bir sıçramış tavana gitmiş. Derken dev karısı gelmiş. Kapıdan girişiyle: “bunlar nereye gitti?” demiş. Hemen dananın, kazın kafasını çuvala doldurmuş. Onları pat pat dövmeye başlamış.

Mıddık da tavandan toprak atmaya başlamış. Dev kadın da onu fare zannetmiş ve : “fare çıkarsam ala danamın kazamın öfkesini senden çıkartırım.” demiş. Onun Mıddık olduğunu bilmemiş. Sonra Mıddık dev karısına: “ben buradayım.” demiş. Kadın da ona: “aman Mıddık’ım sen oraya nasıl çıktın?” demiş. Orada Mıddık’a uzanıp onu yiyecekmış. O da: “sayacakla saban demirini koydum. Zıpladım ve çıktım buraya.” demiş. Dev karısı da saban demiriyle sayacağı koymuş ve zıplayıvermiş. Saban demiri kadının karnına saplanmış. Dev karısı ölmüş. Mıddık oradan inmiş ve dev karısının evini sahiplenmiş. Kadının her malı mülkü Mıddık’a kalmış. (KK1)

5.Yaseminin gülü

Bir varmış bir yokmuş bir koyun çobanıyla bir sığır çobanı varmış. Bir dağ varmış. Bu dağın yanında da bir çeşme varmış. Bu çeşmeye her gün bu iki çoban gelirmiş. Orada yemek yerlermiş. Sohbet ederlermiş. Koyun çobanının adı Hasanmış. Sığır çobanı diğer çobana: “arkadaş ben bir rüya gördüm.” demiş. Diğer de: “ne gördün aman arkadaş?” demiş. Sığır çobanı rüyasını anlatmaya başlamış: “sağ tarafımdan gün doğdu. Sol tarafımdan ay doğdu. Orta yerden yıldız çatallandı.” demiş. Bunun üzerine koyun çobanı: “aman arkadaş bu rüyayı bana sat.” demiş. Bunu için on koyun vermiş olmamış. Yirmi vermiş olmamış. Otuz vermiş yine olmamış. O zaman o da: “hadi sürüsünü vereyim.” demiş. Sürüsünü verince o rüyayı koyun çobanına vermiş.

Bir de padişahın kızı varmış. Vezirin oğluyla birbirlerine aşık olmuşlar. Kaçmaya karar vermişler. Kız vezirin oğluna: “yıkık değirmenin oraya gel. Beni bekle.” demiş. Sonra kız elbiselerini, takımlarını, altını, gümüşü akla gelen her şeyi atlara

yüklemiş ve değirmenin oraya gelmiş. Diğer koyun çobanı da o yıkık değirmene gelmiş. Vezirin oğlunun da aksilik bu ya işi çıkmış. O gün oraya gelememiş. O kız da oraya geldiğinde: “Hasan Hasan hadi bin ata geç kaldık. Şimdi bizi yakalarlar.” demiş. O da gelmiş ve binmiş. Vezirin oğlunu adı da Hasanmış. O sebeple karışıklık olmuş. Koyun çobanı binmiş ve onunla gide gide yedi dağ aşmışlar. Orada bir çeşmenin yanına varmışlar. Koyun çobanına kız bir bakmış: “eyvah bu değil!” demiş. Kız sinirlenmiş ve yatmış. Koyun çobanına: “şu takımları, elbiseleri al. Güzelce temizlen ve giyin gel.” demiş. Koyun çobanı da çeşme de giyinip kuşanıp gelmiş. Kız yine sinirlenmiş ve yatmış. Koyun çobanına dönerek: “git kahve yap gel.” demiş. O da sütü tabağa dökmüş. İçine ekmek kırıntılarını atmış. Sonra kıza: “gel buyur hanımefendi.” demiş. Kız bir bakmış sütün içinde ekmek kırıntıları. Çobana: “bu olmaz.” demiş. Sonra kız kendi yapıp gelmiş. İçmişler ve bir şehre gelmişler. O zamanlarda da padişah seçilecek oldu mu kuş uçururlarmış. O şehirde de yeni padişah seçilecekmiş. Kızla çoban o şehre gelmişler ve bir yere oturmuşlar. Uçurdukları kuş tekrar tekrar o çobanın omzuna konmuş. O zaman bu çobanı padişah yapmışlar. Eski padişah çobanı çağırması ve ona: “bak bir yasemin gülü var. Git onu kopar gel.” demiş. Çoban da düşünerek oraya gitmiş. Peri kızı orada çobana: “neden böyle düşüncelisin?” demiş. Çoban da peri kızına eski padişahın isteklerini bir bir anlatmış. Peri kızı da: “git bakalım.” demiş. Çoban o yasemin gülünün olduğu yere gitmiş. Yasemin gülü ona: “neden geldin?” demiş. Yasemin gülü oraya gelenlerin hepsinin kellesini vura vura her yeri kale yapmış. Sadece tek bir eksik yer kalmış. Yasemin gülü çobana: “bak şu eksik yeri de seninle doldururum.” demiş. Bunu üzerine çoban düşünerek geri gitmiş. Peri kızı çobanı oraya tekrar göndermiş. Çoban yine aynı cevabı almış. Yasemin gülü çobana: “bak üç şartım var.” demiş. Sonra parmağındaki yüzüğü çıkarmış ve denize fırlatmış. Çobana: “ bu yüzüğü bul gel yoksa senin de kelleni alacağım.” demiş. Çoban düşünerek peri kızına gitmiş ve olanları anlatmış. Bunun üzerine peri kızı çobana iki tüy vermiş ve: “bunları birbirlerine sür. Bütün balıklar sana yardım eder.” demiş. Çoban tüyleri birbirine sürmüştü. Bütün balıklar ona yardım için çıkmışlar. Çoban: “burada bir yüzük var. Onu bulun.” demiş. Balıklardan bir tanesi gelmemiş. O yüzüğü yutmuş. Sonra karnından çıkarmış ve yüzüğü çobana vermiş. Bu balıkta yunus balığıymış. Çoban o yüzüğü götürmüştü ve yasemin gülüne vermiş. Bunu üzerine yasemin gülü buğdayı arpayı haşhaşı karıştırmış ve ayrı, ayrı yerlere koymuş. Çobana: “hadi bunları sabaha kadar birbirinden

ayıkla. İkinci şartım bu.” demiş. Çoban da o tüyleri yine birbirine sürmüş. Karıncaların kralı gelmiş. Çoban ona: “askerlerini al gel. Şunları birer, birer ayıklayın.” demiş. O karıncalar sabaha kadar hepsini birbirinden ayıklamış. Ayrı ayrı yerlere yığmışlar. Sonra yasemin gülü gelmiş. Bir baksa hepsi ayrı ayrı ayıklanmış. Bunun üzerine çobana: “bir şartım daha var. Onu da yaparsan kendim geleceğim seninle. “demiş ve üçüncü şartını da söylemiş: “bir dağda ecel suyu vardır. O sudan bana getireceksin yoksa kelleni alacağım.” demiş. Çoban o tüyleri birbirine yine sürmüş. Kuşların padişahı çıkmış ve çobanın dediği suyu bütün kuşlara sormuş. Hepsi de: “biz görmedik.” demişler. Sonra kuşlardan biri : “bir yaşlı kuş var. Yerinden kalkamaz. Gördüyse ecel suyunu bir o görmüştür.” demiş. O kuşa çağırılmışlar. Yaşlı kuş gelmiş ve şöyle demiş: “oğlum ben seni bu halde nasıl bindirip oraya götüreyim. Hem ben o suyu yeni uçmaya başladığımda annemin kanatlarındayken ondan duymuştum: “Yavrularım şu ecel suyudur.” demişti. Bir onu biliyorum.” demiş ve: “ancak beni beslersen gidebilirim.” demiş. Kırk katır et kırk katır da peynir istemiş. Çoban gitmiş. Yasemin gülünden bunları almış gelmiş ve kuşu beslemiş. Sonra kuş onu kanadına bindirmiş. Çok uzun bir yolculuktan sonra bir yere gelmişler. Orada iki dağ varmış. Bu dağlar birbirine yaklaşır ve kapanırmış. O zaman su da kapanırmış. İki dağ birbirinden uzaklaştığında su akmaya başlamış. Çoban hemen su akmaya başladığında suyu almış gelmiş. Yasemin gülüne vermiş. Bunun üzerine yasemin gülü: “hadi seninle gideceğim. Üç şartımı da yaptın.” demiş. Çoban yasemin gülünü götürmüş ve padişaha vermiş.

Padişah çobandan yine bir şey istemiş. Çobana: “annem öleli çok oldu. Hazinenin anahtarını yanında götürmüş. Git onu al gel.” demiş. Çoban peri kızına olanları yine anlatmış. Peri kızı çobana: “padişahın eceli yaklaştı ölecek.” demiş. Çobana mezarın her yerini kazdırmış. İki tarafa da gaz yağını dökmüş. Çobanı padişahın yanına göndermiş. Ona: “git annen seni istiyor de.” demiş. Çobana başka bir anahtar vermiş. Çoban gelmiş ve padişaha: “annen seni özlemiş. Seni çağırıyor.” demiş. Padişahta çobanla oraya gitmiş. Padişah mezarın içine girdiğinde çoban Hasan da önceden gaz yağı dökülen mezarı ateşe vermiş. Eski padişah orada yanarak ölmüş. Çoban da padişah olma hakkına sahip olmuş ve ülkenin yeni padişahı olmuş. (KK7)

6.Şah İsmail

Bir padişahın oğlu varmış. Hiç dışarı çıkmazmış. Tam evlenme çağı geldiğinde dışarı çıkmış. Atına binmiş, tüfeğini almış ve gitmiş: “şöyle bir gezeceğim. Canım sıkılıyor.” demiş. Bir dağa varmış. Orada bir çadır görmüş. Oraya doğru yaklaşmış. Padişah ve yörük çadırlarıymış bunlar. Orada bir kuzu mu bir keçi mi her neyse görmüş ve onu severken kaçırmış. Kaçırıldığı şeyin arkasından giderken attan düşmüş. Orada bir kız onu görmüş ninesine: “nine nine orada bir adam düştü.” demiş. Ninesi de ona: “git göğüslerini bir sürüver iyileşir.” demiş. O da sürüvermiş. Padişahın oğlu iyileşmiş. Sonra kızını görünce ona aşık olmuş ve: “ben bu kızla evleneceğim.” demiş. Kızını istemiş. Kızın babası kızını vermemiş ve: “ben kızımı Hint padişahının oğluna vereceğim.” demiş. Kızın babası bunun üzerine çadırlarını bozmuş ve kaçmış gitmiş. Kız da padişahın oğluna iki satır yazı yazmış. Çadır direğinin dibine o yazıyı gömmüş. Kız kâğıda : “beni arar bulursan Hint’ten bul.” demiş. Padişahın oğlu o yazıyı bulunca: “eyvah kaçmış gitmişler.” demiş. O zaman oğlan hem ağlamış hem de destan söylemiş:

Bilmem Hint’e gitti

Bilmem Yemen’e

Sorayım Güllüzarımı çayır çimene

Çayır çimen: “Güllüzarım nerede?” demiş

Bilmem Karsa gitti

Bilmem kursa

Sorayım Güllüzarımı dağ ile taş

Dağ ile taş: “Güllüzarım nerede?” demiş

Bunun üzerine o nota göre Hint’e kadar gitmiş. Gide gide bir kız görmüş. Bu kız hem ağlar hem de halı dokurmuş. Kıza: “neden ağlıyorsun?” diye sormuş. Kız da : “altı yedi kardeşim var. Devlerle kavga etmeye gittiler. Onun için ağlıyorum.” demiş. Kıza yerini sormuş. Kız da söylemiş. Bunun üzerine padişahın oğlu kalkanını kılıcını almış ve oraya gitmiş. Ortalarına geçmiş. Hem devlere kızın kardeşlerine yani perilere selam vermiş. Selamını devler almamış. Periler almış. Bunun üzerine o da perilerle beraber kavga etmiş. Devleri yenmişler. Sonra kızın kardeşler: “kız kardeşimizi sana vereceğiz.”

demişler. Kızla evlenmiş. Evlendikten birkaç gün sonra adam: “ah ah!” demiş. Bunun üzerine kız: “sen neden ah çekip duruyorsun?” demiş. Adam kıza dönerek: “ben buraya kadar Güllüzar için geldim. Hint’e gideceğim.” demiş ve gitmiş. Hint’e gelmiş. Uzakta yaşlı bir kadın varmış. Ona misafir olmuş. Oğlan o kadına ağlamış. Kadın: “neden ağlıyorsun oğlum?” demiş. Adam: “ah! Nine bir yar için ağlıyorum. Güllüzar’a ağlıyorum.” demiş. Kadın: “ah oğlum Güllüzar’ı Hint padişahının oğluna verdiler. Kırk gün kırk gece düğün oluyor.” demiş. Adam: “nerede?” demiş. Sonra oğlan kadına bir ayna bir de tarak vermiş ve: “bunları Güllüzar’a bir gösteriver teyze.” demiş. Kadın gitmiş ve: “bir de ben Güllüzar’ımı göreyim.” demiş. Oradakiler de: “görüp de ne yapacaksın?” demişler. Kadın da: “ne var bir de ben göreyim. Siz her gün görüyorsunuz.” demiş. Bunun üzerine kadın girip o aynayla tarağı Güllüzar’a vermiş. Güllüzar kadına: “aman nine nerede?” demiş. Sonra pencereden kaçmış ve yaşlı kadının evine gelmiş. Atlara binmişler ve ikisi de kaçmışlar. Giderlerken acıkmışlar. Önlerine bir Arap üzengi denk gelmiş. Arap üzengi sıcak, kanlı yemekler yaparmış. Herkesle kavga edermiş. Hangisi yenerse o onunla evlenecekmiş. Adam o yemeği yemeye başlamış.

Arap üzengi her yendiği kişinin kellesinden kale yapmış. Bu güne kadar onu yenen olmamış. Adama: “sen ne yapıyorsun? Bir kılıçla kelleni alır şu eksik yeri doldururum.” demiş. Sonra Arap üzengi ile adam kavgaya başlamış. Hemen adam Arap üzenginin kellesini kesecekken peçe inivermiş. Nur gibi beyaz, güzel bir kız çıkmış ortaya. Bundan sonra Arap üzengi de sırrı ortaya çıktığı için oracığa yığılmış kalmış. (KK7)

7.İki kardeş

Bir varmış bir yokmuş bir üvey kızla oğlan varmış. Üvey anneleri babalarına: “illa bunları at.” demiş. Adama gün dirlik vermemiş. Bunun üzerine adam: “hadi kızım hadi oğlum oduna gidelim. Siz küçükleri toplayın. Ben de şurada baltayla büyük odunları kırayım. Tak tak sesi kesildi mi hemen gelin.” demiş. Çocuklar küçük odunları toplamışlar; fakat çok da acıkmışlar. Birbirlerine: “hadi bir babamın yanına gidelim.” demişler. Oraya vardıklarında bir su kabağı rüzgârın etkisiyle ağacın dalında pat pat diye dövünmekteymiş. İki kardeş birbirlerine sarılmış ve ağlaşmışlar: “Tak tak eden kabacık, bizi burada koyup giden babacık.” demişler. Sonra bir söğüdün içine girmişler. Sabahı orada etmişler. Vahşi hayvanlardan korkmuşlar. Allah onları korumuş.

Sabah olunca yola koyulmuşlar. Giderlerken bir yerde köpek havlamış bir yerde de duman tütmüş. Kardeşlerden biri diğerine: “duman tüten yere mi köpek havlayan yere mi gidelim?” demiş. Diğer de: “duman tüten yere gidelim. Orada ya ekmek ya da yemek pişiriliyor. Karnımızı doyururuz.” demiş. Gide gide gitmişler. Bir dev karısı varmış. Sağ omzunu sol omzuna sol omzunu da sağ omzuna atmış. Ekmek yaparmış. İki kardeş varmışlar ve dev karısının göğsünü emer gibi etmişler. O zaman dev karısı: “hadi ben sizi yerdim ya göğsümden emdiniz yemem artık.” demiş. Sonra onları yedirmiş, içirmiş ve yola düşürmüş. Bir ayna bir tarak bir de kil vermiş.

Dev karısı çocuklara: “dönüp arkanıza bakmayın. Devler yaklaştığında şu kili denize doğru atıverin.” demiş. Sesler yaklaştığında kili atmışlar. Her yer çamur olmuş. Zorla oradan çıkmışlar. Sonra kaçmaya devam etmişler. Yine devler yaklaştığında aynayı atmışlar. Kocaman bir deniz olmuş. Yüze yüzemeye denizden de kurtulmuşlar. Son olarak devler yaklaştığında tarağı atmışlar. Koca orman olmuş. Devler o ağaçlardan kurtulup gelesiye kadar iki kardeş kaçmış kurtulmuşlar. (KK1)

8.Dev

Bir varmış bir yokmuş üç kardeş varmış. Tarlalarının birine elma dikmişler. Bu ağaçta her yıl üç elma olurmuş; fakat elmaları her yıl bir şey gelip yermiş. Bir türlü elmaları alamazlarmış. Ağacın başında kimin nöbet tutacağı konusunda üç kardeş tartışmışlar. Sonra büyük kardeş beklemeye başlamış. Beklerken bir dev gelmiş. Bir dudağı yer bir dudağı da gök süpürürmüş. Bu dev elmaları almış gitmiş. Büyük kardeş korkmuş. Saklandığı yerden çıkamamış. Eve gelmiş ve: “ben korktum. Bir dev elmaları aldı gitti.” demiş. Bunun üzerine ortanca kardeşler: “ben bekleyip o devi vuracağım.” demiş. Oraya gitmiş. Devi beklerken dev gelmiş. Devi görünce o da korkmuş ve kaçmış. Devi o da vuramamış. Küçük kardeşler: “ben gidip vuracağım.” demiş ve gitmiş. Beklerken dev gelmiş. O korkmamış ve devi parmağından vurmuş. Dev kanını akıta akıta kaçmış gitmiş. Küçük kardeş de onun peşinden gitmiş. Bir baksa dev bir deliğe girmiş gitmiş. Sonra çocuk kardeşlerine: “gelin ben devi vurdum.” demiş. Onlar buna inanmamış. Bunun üzerine küçük kardeş kardeşlerini o kuyuya götürmüş. İlk olarak büyük kardeşlerini o kuyuya sallamışlar; fakat kuyunun yarısında korkmuş ve bağırmaya başlamış. Bunun üzerine kuyudan çıkmış. Ortanca kardeş de korkmuş ve geri çıkmış. Küçük kardeş yine girmiş ve: “yandım desem de dondum desem de beni kuyuya sallayın.” demiş.

Böylece kardeşleri onu ne derse desin dinlememişler ve yandım dese de dondum dese de kuyuya sallamışlar. Sonra küçük kardeş kuyuya inmiş. İner inmez dev görmüş. Dev parmağı sarılı bir şekilde yatmaktaymış. Orası da devlerin eviymiş. Devler üç de kız kaçırmışlar. O kızlar orada halı dokumaktaymışlar. Kızlar küçük kardeşe: “sen nasıl geldin? Şimdi seni dev yer.” demişler. Küçük kardeş de kızlara: “siz ses çıkarmayın.” demiş. Yaralı deve kılıcını vurmuş ve devı öldürmüş. Kızlara: “hadi bakalım dünya yüzüne çıkın.” demiş. Önce büyük kızını sonra ortanca kızını ipe bağlamışlar ve yukarı çıkarmışlar. Büyük ve ortanca kardeşlerine: “bu kızlar sizin. Bunlarla siz evlenin.” demiş. Sonra küçük kızını bağlamış. Küçük kız da dünyalar güzeli bir kızmış. Küçük kız ona: “beni çıkarırsan kardeşlerin seni buradan çıkarmaz. Burada kalırsın.” demiş. O da: “yok olmaz sen çık.” demiş. Bunun üzerine kız ona iki tüy vermiş ve şöyle demiş: “beni çıkarırlar da seni burada bırakırlarsa bu iki tüyü birbirine sürüver. Bir ak koç bir de kara koç gelir. Kara koça niyetlen de ak koça biniver. Dünya yüzüne çıkarsın.” demiş. Küçük kız o kuyudan çıkınca kardeşleri kuyuyu kapatmışlar. Küçük kardeş orada kalmış. O da o tüyleri birbirine sürmüş; fakat kızın dediğinin tam tersini yapmış. Kara koça binmiş. O koçla daha derine yerin en altlarına gitmiş. Orada kalmış. Gide gide bir geçit görmüş. O geçitten gide gide yaşlı bir kadının evine gelmiş. Yaşlı kadın ona: “ah yavrum nereden geldin? İn misin cin misin?” demiş. O da: “in de değilim cin de değilim. Ben de bir yabancıyım. Aman teyzem.” demiş. Sonra kadın ona yemek koymuş yedirmiş içirmiş. Küçük kardeş kadından su istemiş. O kadının da suyu yokmuş. Su bulamayınca idrarını ona su diye vermiş. O da: “bunu ben içmem. Neden böyle suyunuz?” demiş. Bunun üzerine kadın anlatmaya başlamış: “ah yavrum suyumuzun başında bir dev var. Günde bir adam veririz. Dev onu yerken biz de suyu doldururuz.” demiş. O da o zaman: “aman teyze bana orayı bir gösteriver.” demiş. Kadın: “göstereyim. Bugün sıra padişahın biricik kızında. Onu verecekler. Ellerini, aylarını kınaladılar. Onu yerken biz de suyu hemen alacağız.” demiş. Küçük kardeş oraya gitmiş. Çeşmenin arkasından dolanmış. Çeşmenin başında kocaman bir dev yatmaktaymış. Arkadan boynuna kılıcını vurmuş. Devın boynu kopmuş. Bunun üzerine dev: “yiğitsen bir daha vur.” demiş. O da: “vurmam yiğitlik bir bıçak ağzıdır.” demiş. Dev orada can çekişe, çekişe ölmüş. ”hiçbir padişaha haber gitmiş: “bir yabancı devı öldürdü.” demişler. Padişah sevinçten hemen küçük kardeşi yanına çağırmiş ve: “dile dileyceğini her ne istersen vereceğim. İstersen

kızımı istersen mal mülk vereyim.” demiş. O da: “şey istemiyorum. Ben sadece köyüme gideceğim.” demiş.

Küçük kardeş gece uyumayınca uyumak için o çeşmenin başına yatmış. Orada uyurken bir kuşun durmadan öttüğünü fark etmiş. Uyanmış bir baksa kocaman bir yılan ağaca tırmanmaktaymış. Her yıl kuş yavrularını uçuracakken bu yılan yavrularını gelir yermiş. Bunun üzerine o da hemen yılanı öldürmüştü. Kuş yere inmiş ve dil vermiş: “sen yavrularımı kurtardın. Ben de senin ne dileğin varsa yapacağım.” demiş. O da: “benim dileğim köyüme gitmek.” demiş. Kuş bunun üzerine ona şöyle söylemiş: “bana bir tuluk su bir tuluk da et bul. Ben seni köyüne götüreceğim.” demiş. O kuş da Gayzenkara kuşuymuş. Bunun üzerine küçük kardeş padişaha gitmiş. Bir tuluk et bir tuluk da su istemiş. Padişah da hemen bir deve kesmiş. Parça parça parçalamış ve tuluğa basmış. Suyu da doldurmuş ve küçük kardeşe vermiş. O da onları kuşa götürmüştü. Kuş: “kanadımın birine suyu diğerine eti sar. Carık dedikçe suyu curık dedikçe eti ver. Sen de üstüme bin.” demiş. Küçük kardeş kuşun söylediklerini yapmış. Giderlerken köye az bir mesafe kaldığında et bitmiş. Et bitince çocuk bacağından bir parça kesmiş ve kuşa vermiş. O da o eti damağının altına saklamış. Köye gelmişler. Kuş çocuğu indirmiş ve: “hadi git artık köyüne. Ben de yavrularımın yanına gideceğim.” demiş. Çocuk bacağından eti kesince yürüyememiş. Kuş: “neden yürüyemiyorsun?” diye sormuş. O da: “ayağım uyuşmuş. Ondan yürüyemiyorum.” demiş. Bunun üzerine kuş damağındaki eti çıkarmış ve yara yerine koymuş. Tüyünden bir sürmüş. Yara iyileşmiş. Kuş memleketine geri gitmiş. Küçük kardeş de köyüne gelmiş. Kardeşleri o kızlarla evlenmiş. Küçük kız onu beklemiş. Kimseyle evlenmemiş. Sonra ikisine de kırk gün kırk gece düğün etmişler. (KK1)

9.Altın mercanla sırma saç

Bir varmış bir yokmuş üç kız kardeş varmış. Bir de bey oğlu varmış. Beyoğlu atıyla o kızların yanına gitmiş ve kızlara : “marifetiniz nedir sizin?” demiş. Büyük kız : “bir pilav yaparım ağalar beyler yer.” demiş. Onunla evlenmemiş. Ortanca kız: “bir halı dokurum ağalar beyler oturur.” demiş. Onunla da evlenmemiş. Küçük kıza sormuş o da: “altın mercanla sırma saç doğururum.” demiş. O zaman bey oğlu o kızla evlenmiş. Kırk gün kırk gece düğün olmuş. Sonra kız hamile olmuş. Bey oğlunun işi çıkmış ve uzak bir yere gitmiş. Kadının sancısı tutmuş. Hemen bir ebe çağırılmışlar.

Sonra altın mercanla sırma saç doğmuş. Birinin altın gibi yüzü diğerinin ise sırma gibi saçı varmış. Ebe kadının içine bir kötülük düşmüş. Çocukların bu güzelliklerini çekememiş ve çocukları çalmış. İki tane köpek yavrusunu kadının kucağına vermiş. Çocukları almış gitmiş. Bu çocukları benim evimde bulurlar diye bir sandığa çocukları koymuş ve denizin içine atmış. Çocuklar ağlaya ağlaya sandıkta gitmekteymişler. Oraya da hiç çocukları olmamış bir kadınla kocası odun toplamaya gitmiş. Denizin ortasından o çocukları bulmuşlar ve onları büyütmüşler. Çocuklar okula gitmeye başlamışlar. Çocuklar güldüğünde gülücükler saçarlarmış. Ağladıklarında ise inci mercan dökerlermiş. Bir gün okulda çocuklara arkadaşları: “sizin anne ve babanız yok. Sizi buldular.” demişler. O zaman çocuklar ağlaya ağlaya onları büyüten kadının yanına gelmişler ve kadına: “sen bizi nereden buldun?” Bizim anne ve babamız nerede?” demişler. Çocukları kaçıran ebe kadın da çocukların yaşadığını ve yerlerini öğrenmiş. Oraya gitmiş ve onları büyüten kadına: “filan yerde derde derman ot var. Bu otu o çocuklara aldır gel.” demiş. O kadın da hastalanmış ve çocuklara: “aman yavrularım filan yerde derde derman bir ot var. Onu bana alın gelin.” demiş. Bunun üzerine çocuklar yola düşmüş. Bir Hızır çocukların önüne çıkmış ve: “nereye gideceksiniz yavrularım?” demiş. Onlar da: “filan yerde bir derde derman ot varmış. Bizi büyüten ninemiz hastalandı. Ona içireceğiz.” demişler. Hızır çocuklara: “aman yavrularım oraya giden sağ dönmez. Sizi öldürürler. Orada bir at bir it bir de çeşme vardır. Onlar o otun bekçisidir. Sizi tutarlar. Orada atın önünden eti alın itin önüne itin önünden de otu alın atın önüne koyun. O çeşmenin de bir tarafından irin bir tarafından kan akar. Ondandır bir avuç için ve geçin.” demiş. Bunun üzerine çocuklar Hızırın dediğini yapmışlar. O çeşmeden ikisi de birer avuç içmişler. O zaman çeşme: “insanoğlu hiç benden su içmezdi. Bunlar içti.” demiş. Sonra atın önündeki eti itin önüne itin önündeki otu da atın önüne koymuşlar. O otu koparmışlar ve geri dönmüşler. Oranın bekçisi olan dev hemen çıkmış ve ata: “at tut!” demiş. Onlar oraya her geleni tutarlarmış. Bunun üzerine at deve: “yıllardır önümde et vardı. Ot koyuverdi geçtiler tutmam.” demiş. O zaman dev ite : “it tut!” demiş. İt: “yıllardır önümde ot vardı. Et koyuverdi geçtiler tutmam.” demiş. Dev son olarak çeşmeye: “çeşme tut!” demiş. Çeşme deve: “yıllardır akıyorum da bir bardak içmemiştin. Benden bir bardak içti de geçtiler. Ben tutmayacağım onları.” demiş. Dev çocukları tutamamış. Çocuklar otu almış gelmişler. Kötü ebe kadın onları görünce şaşırılmış ve: “nasıl oldu da geriye

dönebildiler?” demiş. Sonra o kadına başka otlar için onları tekrar, tekrar göndertmiş; fakat çocuklar her defasında geri dönmeyi başarmışlar. Çocukların gerçek annesini de bey oğlu: “hani sen bu köpek yavrularını mı doğurdun?” diye belinden altını toprağa gömmüş. Kadın: “yavrularımın kokusu geldi. Beni buradan bir çıkarıverin.” demiş. Sonra çocuklara: “sizin anneniz toprakta gömülü” diye söylemişler. Bunun üzerine çocuklar koşa koşa annelerinin yanına gelmişler. Babaları da gelmiş ve annelerini gömülü yerden çıkarmışlar.

Çocuklarıyla annesi sarılmış ve özlem gidermişler. Babaları da: “aman yavrularım nasıl geldiniz?” demiş. Onlar da babalarına gülmüşler ve gülücükler saçmışlar. Ağlamışlar gözlerinden inci mercan dökmüşler. Bunun üzerine adam karısının dediklerinin gerçek olduğunu anlamış ve ailesine sahip çıkmış. Sonra ebe kadını çağırmışlar ve: “kırk katır mı yoksa kırk satır mı istersin?” diye sormuşlar. Ebe de: “kırk katır isterim.” demiş. Bunun üzerine ebeyi kırk katırın kuyruğuna bağlamışlar ve katırlara da birer çubuk vurmuşlar. Katırlar o ebe kadının her bir parçasını her bir dağa atmışlar. Ebe kadını öldürmüşler. Sonra bey oğlu ve ailesi mutlu mesut yaşamışlar. (KK1)

10.Kabristan yanıyor

Bir varmış bir yokmuş bir kadın geceleri ekmek yaparmış. Ekmeği her gün gece yaparmış. Kimseye yedirmemek için. Bir gün tam ekmek yaparken kapısından kabristandan beyaz çarşafly ölü bir kadın girmiş oturmuş. Hiç ses çıkarmazmış. Kadın ekmeği yapıp saca bırakırmış. Ölü kadın ekmekleri çiğ çiğ pişirip koyarmış. Öyle öyle hamur bitmiş. Kadın sacı alıp dışarı çıkmış ve : “Amanın kabristan yandı!” diye bağırılmış. Hemen ölü kadın çarşafklarını toplamış ve kabristana koşmuş. Gelse baksa kabristan yanmamış. Onun yalan söylediğini anlamış ve o kadının evine geri gitmiş. Kadın o gelmeden tüm eşyalarını kapısının arkasına koymuş ve kapısını kilitlemiş. Ölü kadının çiğ ekmeklerini tekrar pişirmiş. Ölü kadın gelmiş kapıyı aç demiş. Açmamış. Ölü kadın bacaya çıkmış ve : “Sana yapmayacağımın yarısı yok.” demiş. Kadın gece korkarak yatmış. Kadının kedisi üzerinden atlamış. Kadın korkudan ölmüş kalmış. Onunda Ölüsünü kaldırıp kabristana götürmüşler. Orada ikisi yüz yüze gelmiş ve hesaplaşmışlar. Kadın cimriliğinin ve yalancılığının bedelini ödemiş. (KK1)

11.Nohut adam

Bir varmış bir yokmuş bir karı koca varmış. Çocukları olmamış. Hocaya gitmişler ve hoca şöyle demiş: “bir kazan nohut bir kazan da su koyun ben okuyayım siz amin deyin.” demiş. Öyle yapmışlar ve sonunda bir kazan dolusu nohuttan çocuk olmuş. Kadın ekmek yapmaya başlamış. Çocuklar annelerinin etrafına sıralanmışlar. Anneleri ekmeği yaparmış onlar hemen yiyiverirlermiş. Öyle öyle hiç ekmek kalmamış. Kadın bakmış olası değil ocağın içine hepsini de süpürüvermiş. Birisi kaşıklığa sıçramış birisi tavana öteki de süpürgede kalmış. Diğerleri yanmış ölmüş. Kadın yaptığından pişman olmuş ve ağlamaya başlamış. Sonra kalanlar anne biz buradayız diye annelerinin yanlarına gelmişler.

Sonra kadın kalanların karnını doyurmuş Bir torbaya azık katmış ve babanız tarlaya çift sürmeye gitti ona yemek götürün demiş. Yemek vermeye gitmişler. Babasına sorarlarmış: “baba nerden gelelim.” demişler. Babası : “kıyidan gelin oğlum kıyidan.” demiş. O zaman onlar ekmeğin kıyısını yemişler. Yine sormuşlar. Bu sefer ortadan gelin demiş. Bu sefer de ekmeğin ortasını yemişler. Babasının yanına varmışlar ve ekmeği vermişler. Babası ekmeği niye böyle yaptınız diye sormuş. Onlar da sen kıyidan gel dedin kıyısını yedik ortadan gel dedin ortasını yedik demişler. Babası yemek yemeye oturmuş. Nohutlardan biri ben çift süreceğim baba demiş. Birisi de önünden çekmiş ve çift sürmeye başlamışlar. Babası aman çocuklar öküz pisler de altında kalır ölürsünüz demiş. Dediği gibi olmuş. Biri ölmüş. Diğer de ben buradayım baba diyerek öküzün kulağından çıkmış.

O sırada yükleri altın dolu bir kervan geçmekteymiş. Çocuğun çift sürdüğünü görünce bize bu çocuğu sat demişler ama babası satmak istememiş. Çocuk: “sat baba ben sana bir sürü para kazanayım.” demiş. Böylece babası bir heybe altın karşılığında çocuğu satmış. Çocuk bindiği eşekte giderken tüm altınları yola saçmış. Altınlar bitince eşekten atlamış ve kaçmış. Babası da çocuğun saçtığı altınları toplamış. Sonunda zengin olmuşlar. Geriye kalan iki nohut çocuk ve anne babası mutlu mesut yaşamışlar. (KK1)

12.Nardane

Bir varmış bir yokmuş bir ebesiyle kızı varmış. Bunlar oduna gitmişler. Kız: “aman ebem çok susadım.” demiş. Ebesi de: “aman kızım şu hamurluyu al da yuvarlayıver. Nerede durursa orada bir çeşme vardır git oradan içte gel.” demiş. Kız

hamurluyu yuvarlamış ve oradaki çeşmeye gitmiş. Suyu içmiş. Tam doğrulup da dönecekken çeşmenin kapısı kapanmış ve kız içinde kalmış.

Kız korka korka giderken bir göz ev görmüş. O evde de kimse yokmuş. Kanlı gömlekler, kanlı çoraplar, vurulmuş keklükler, tavşanlar varmış. Kız onları yıkamış. Tavşanları ve keklükleri pişirmiş. Evin sahibi üç kardeşmiş. Onlar gelince saklanırmış. Kardeşler kızın pişirdiklerini yerlermiş. Bir gün iki gün öyle geçmiş. Kardeşler bu kızı başta bir türlü bulamamışlar. Kardeşler birimiz saklanıp kızı bulalım demişler. Kardeşlerden biri bacaya saklanmış. Kız onları gitti sanıp çıkmış. Yine işleri yapmış ve gelenler var diye geri saklanmış. O arada saklanan kardeş saklandığı yerden çıkmış. Kıza sormuş : “sen kimsin in misi cin misin” demiş. Kız cevap vermiş: “benim adım Nardane ben de sizin gibi bir insanım.” demiş. Öteki kardeşler gelmiş ve üçü de bu kızla ben evleneceğim diye kavga etmeye başlamış. O zaman kız: “hiç birinizle de evlenmeyeceğim içinüzün de kardeşi olacağım.” demiş. Onlar da tamam demişler ve bundan sonra onlar ava gitmiş kız yemeklerini yapmış. Evleri temizlemiş. Bir gün kızın ateşi sönmüş. Ateşi bir türlü yakamamış. Kardeşleri de geç gelmiş. Çok uzakta bir ışık görmüş ve oraya gitmiş. Orada üç kız halı dokurmuş. Onlardan ateş istemiş. Kızlar: “sen buraya nasıl geldin birazdan annemiz gelir seni yer annemiz devdir.” demişler. Öyle konuşurken anneleri gelmiş: “burada insan eti kokuyor.” demeye başlamış. Kızlar da onu saklamışlar ve halı dokumaya devam etmişler. Sonra kızlar annesine: “ burada insan yok o senin dişinin dibinde kalan etlerin kokusudur.” demişler. Sonra annesini kandırıp tekrar avlanmaya göndermişler. Kıza ateşi vermişler ve: “çabuk koş git buradan.” demişler. Kız hemen koşa koşa evine gitmiş. Kızlar: “kapını sıkıca kilitle.” demişler. Kız evine varır varmaz hemen kapıyı kilitlemiş ve her eşyasını kapının ardına koymuş. Dev karısı kızın kapısına gelmiş ve kapıyı çalmış. Kız başta hiç seslenmemiş. Dev karısı: “uzat elini Nardane yüzük takıvereceğim.” demiş. Kız da serçe parmağını kapının deliğinden uzatmış. Dev karısı kızın serçe parmağından kanını eme eme kızı bayıltmış ve parmağına yüzüğü takmış gitmiş. Kızın kardeşleri gelmiş: “aç kapıyı Nardane” diye bağırılmışlar. Hiç ses gelmemiş. O zaman kardeşlerden biri bacadan inmiş. Bir baksa Nardane baygın bir halde yatıyormuş. Nasıl yapalım diye düşünürken doktora götürelim demişler. Kızı deveye bindirmişler ve ovada yol almaya başlamışlar.

Giderlerken küçük kardeşleri kızın parmağındaki yüzüğü görmüş ve: “bunun parmağında yüzük var.” demiş. Bu yüzüğü çıkarırsak dirilir belki demişler ve kızın

parmağından yüzüğü çıkartmışlar. Kız kendine gelmiş ve olanları kardeşlerine anlatmış. Bunun üzerine kardeşleri dev karısını öldürmeye gitmişler ve onu bulmuş öldürmüşler. Sonra dev karısının evindeki üç kızı kurtarmışlar. Hepsi beraber mutlu mesut yaşamışlar. (KK1)

13.Üşenir

Bir varmış bir yokmuş iki kardeş varmış. Ağabeyi Üşenir'e: " Üşenir eşeklerin semerini vur. Ben yiyecek bir şeyler alayım geleyim de oduna gidelim." demiş. O da oturmuş ağabeyini beklemiş. Ağabeyi gelip baksa hiçbir şey yok ne eşek ne semer. Üşenir'i zorla evden çıkartıp oduna götürmüş. Ağabeyi Üşenir'e: " odunları topla, eşekleri otlat." demiş. Üşenir: " ben üşenirim." demiş ve ağabeyinin dediği hiçbir şeyi yapmamış. Her işi ağabeyi yapmış ve gitme zamanı gelmiş. Abisi: "kalk Üşenir gidelim." demiş. O yine: " ben üşenirim." demiş. O zaman ağabeyi kızmış ve Üşenir'i orada bırakıp gitmiş.

Biraz sonra bir kara yılan bir ak yılanı kovalayarak gelmiş. Ak yılan Üşenir'in pantolonun paçasından içeri girmiş ve orada saklanmış. Kara yılan bulamayınca gitmiş. Ak yılan gizlendiği yerden çıkmış ve Üşenir'e: "dile benden ne dilersen" demiş. Üşenir yine ben üşenirim demiş. O zaman ak yılan, başın ne zaman sıkışırsa: "ak yılanın dediği olsun de her istediğin olur" demiş. Gece olmuş ve kurtlar ulumaya baykuşlar ötmeye başlamış. O zaman Üşenir korkmuş ve: "ak yılanın dediği olsun da şurada kocaman bir ağaç bitiversin ben de dalına çıkayım" demiş. Üşenir'in dediği olmuş. Sonra acıkmaya başlamış ve bu seferde yemek istemiş. Bu dediği de hemen oluvermiş. Uykusu gelmiş ve yatak istemiş. Yatak da gelmiş. Üşenir bu şekilde günlerce durmuş. Sonra böyle durmaktan sıkılmış ve: "ak yılanın dediği olsun da bu ağaç buradan sökülün ve köyümüzün ortasına dikilsin." demiş. Dediği olmuş ve ağaç yerinden sökülmüş köye gelmiş. Herkes şaşkın şaşkın yürüyen ağacın üzerindeki Üşenir'e bakmaya çıkmışlar. Bir padişahın kızı varmış. Bu kızı babası hiç kimseye göstermez ve saraydan dışarı çıkartmazmış. Herkes öyle bağırsınca kız da duymuş ve pencereden bakmış. Üşenir kızı görmüş ve: "ak yılanın dediği olsun da padişahın kızı benden hamile kalsın." demiş. Dediği olmuş ve kız hamile olmuş. Ağaç köyün ortasına çeşmenin başına dikilmiş. Her gelen: "hadi in üşenir." demiş. Üşenir bir türlü ağaçtan inmemiş. Kızın karnı şiştikçe babası: "ne oldu kızım sana hasta mısın?" demiş. Kız babasına olanları anlatmış. O

zaman padişah: “seni kızım ile evlendireceğim in Üşenir.” demiş. Üşenir yine inmemiş. Ağacı kesmeye karar vermişler. Üşenir düşerim diye korkmuş ve ağaçtan inmiş.

Sonunda Üşenir ile padişahın kızı evlenmişler ve evlerine gitmişler. Gece olmuş kız: “hadi üşenir yatalım.” demiş. Üşenir: “ben üşenirim.” demiş. Kızın canı sıkılmış ve pekmez küpünü kazanın içine doldurmuş. Üşenir’i soymuş kazanın içine atmış. Yine: “hadi üşenir çık yatalım.” demiş. Üşenir yine çıkmamış. Kız bu sefer de bir kazan sıcak su koymuş ve Üşenir’i yıkamış temizlemiş. Sonra çocukları da doğmuş ve üçü yaşamış gitmişler. (KK1)

14.Minik serçe

Bir varmış bir yokmuş bir minik serçe varmış. Çalılıklarda eşinirken bir oyuncak bulmuş. Sevinçle onu ağzına almış ve uçmuş. Uçarken oyuncakını çalıya düşürmüş.

“Çalı arkadaş oyuncakını ver.” demiş. Çalı da: “ben oyuncak falan vermem.” demiş. O zaman serçe: “dur ben sana bir ateş alıp geleyim de seni yakayım.” demiş. Ateşe gitmiş ve: “ateş arkadaş şurada bir çalı var. Onu bir yakıver benim oyuncakımı vermedi.” demiş. Ateş: “ben burada güzel güzel yandığım yerde senin yaş çalını mı yakayım.” demiş. O zaman serçe: “dur sana bir su alıp geleyim de seni söndüreyim.” demiş. Suyun yanına gitmiş ve: “su arkadaş şurada bir ateş var. Gidelim de o ateşi bir söndürüver.” demiş. Su: “ben burada güzel güzel aktığım yerde senin kaynar ateşini mi söndürecek.” demiş. Serçe: “dur sana bir inek alıp geleyim de seni hep içsin.” demiş. İneğin yanına gitmiş ve: “inek arkadaş gidelim de şuradaki çayı bir sömürüver de bitsin gitsin bir daha akamasın.” demiş. İnek: “burada güzel güzel yayıldığım yerde senin suyunu mu sömüreyim. Ben gitmem.” demiş. Serçe ineğe: “dur sana bir canavar alıp geleyim de seni yedireyim.” demiş. Canavarın yanına gitmiş ve : “canavar arkadaş şurada bir inek var. Bana suyu içivermedi. Gidelim de onu bir yiyiver.” demiş. Canavar: “ben burada taze taze koyun etlerini yediğim yerde gidip senin kart ineğini mi yiyeceğim. Ben gitmem.” demiş. Serçe: “sana bir köpek alıp geleyim de kovalasın.” demiş. Köpeğin yanına gitmiş ve: “köpek arkadaş şuradaki canavarı kovalayıver.” demiş. Köpek: “burada güzel güzel durduğum yerde senin canavarını mı kovalayacağım.” demiş.

Bunun üzerine serçe tüm çabalarının boşuna olduğunu ve oyuncakını alamayacağını anlamış. Hepsine de küsmüş ve oradan uçup gitmiş. Oyuncakını da alamamış. (KK1)

15.Tozlu bey

Bir varmış bir yokmuş bir evde bir tane oğlan varmış ve bir de bu oğlanın ağası varmış. İkisi de bekarmış. Küçük kardeş: “ağa ben sana bugün kız istemeye gideceğim.” demiş. Ağası: “kimi isteyeceksin bana kimse gelmez.” demiş.

Bir köyde bir tane ağa varmış. O ağanın da bir tane kızı varmış. O ağanın yanına gitmiş ve şinik istemiş. Ağa: “sen şiniği ne yapacaksın.” demiş. O da: “ağamlar altın bölüşecekler onun için.” demiş. Şiniği alıp gitmiş. Bir tek altınları varmış. O altını şiniğe yapıştırıp geri götürmüştü. Ertesi gün yine ağanın evine gelip: “bu sefer de gümüş bölüşecekler. Şiniği ver.” demiş. Şiniği götürmüştü. Bir tek gümüşleri varmış. Onu da şiniğe yapıştırıp ağaya vermiş.

Sonra o ağanın yanına gitmiş. Fakirlermiş. Üstü yırtık pırtık halde gitmiş ve: “yolda gelirken çamaşırlar üstümü çamur etti. Bana bir takım elbise ver.” demiş. Ağa elbiseyi vermiş ve: “neden geldin?” demiş. Çocuk: “kızını ağama ver.” demiş. Ağa da bunlar zengin diyerek kabul etmiş ve kızını vermiş. Ağa: “evinizi gezeceğim.” demiş. O da gel gez demiş, fakat evleri de berbat bir haldeymiş. Çok uzak bir dağda devlerin evi varmış. Çocuk ağayı da almış ve yola çıkmış. Yolda giderken önlerine bir çoban çıkmış. Çocuk arabadan inmiş ve çobana: “jandarmalar geliyor bu sürüyü hep alacaklar. Bu sürü kimin derlerse siz tozlu beyin deyin.” demiş. Ağa arabayla gelirken çobana: “bu sürü kimin.” demiş. O da tozlu beyin demiş. Yine giderlerken önlerine bir inek sürüsü gelmiş. Ağa: “bu sürü kimin.” demiş. Tozlu beyin demişler. Giderlerken önlerine bir deve sürüsü denk gelmiş. Ağa yine sormuş: “bu sürü kimin?” demiş. Yine tozlu beyin tembihiyle onun demişler. Ağa bunlar çok zengin diye gururlanarak yola devam etmiş. Sonunda dağ başında bir ışık yanıyormuş oraya varmışlar. Bu evde devlerin eviymiş. Onlar da masaları donatmışlar tam yemeğe oturacaklarmış. Kapıyı çalmışlar. Tozlu bey devleri de kandırmış. Onlar da yeraltına inmişler. Tozlu bey tam onların indikleri yere ağasına taşları attırmış. Devler de orada ölmüş. Ağayı getirmiş. Yedirmiş içirmişler. Ağa: “tamam ben razı oldum. Kızımı ağama vereceğim.” demiş. Ağayla kız evlenmişler. Bunların bir de panileri varmış. Ağanın kızı almasında o da çok yardımcı olmuş. Pani bir gün kıza: “ağama pani hasta de. Bakalım ağam bana iğne yaptıracak mı.” demiş. Pani ağanın karşısına geçmiş ve inleyerek yatmış. Kız kocasına: “pani hastalanmış. Ona bir iğne yaptırırım.” demiş. Kocası: “hastaysa ölsün ne iğnesi yaptıracacağım.” demiş.

Pani bu sözlere duymuş ve emeklerinin boşuna olduğunu anlayıp intikam almaya karar vermiş. Gece kimse yokken ağasının yanına gitmiş. Ağası uyuyormuş. O uyurken her tarafını ısırarak ve ağasını öldürmüştü.

Ağanın karısı öylece kalmış. Paniye: “neden öldürdün?” demiş. Pani kızı: “ben onu ne zorluklarla evlendirdim de bana bir iğne yaptırmadı.” demiş. Sonunda devlerin evleri ve bütün malları kızı, paniye ve tozlu beye yani küçük kardeşe kalmış. Üçü de zenginlik içinde yaşamışlar. (KK19)

16.Ebran gübran

Ebesiyle kızı oduna gitmiş. Kızın sarındığı odunun içine bir ayı girmiş. Kız geride kalmış. Ayı saklandığı yerden çıkmış ve kızı mağarasına kaçırmış. Orada kız ile evlenmiş. Sonra kız ile ayının üç tane çocukları olmuş. Kızın kardeşleri kızı aramış ama bir türlü bulamamışlar.

Kız çocuklarının adını elek, gözer ve kalbur koymuş. Ayının adı ise ebran gübranmış. Kızın kardeşleri kızın yerini bulmuşlar. İzini süre süre bir dağ başına gelmişler. Orada bir ev görmüşler. Evin bacası tütüyormuş. Kadın ekmek yapıyormuş. Kardeşleri bacaya çıkmış ve kızı çağırmışlar ama duyuramamışlar. Bacadan işemişler. Kadın oğlunun birine: “elek git bacaya bir bak. Damda “kim var?” demiş. Elek gitmiş. Tam dama çıktığında kardeşleri onu öldürmüştü. Kadın: “elek gitti. Gelmedi. Kalk kalbur bir de sen bak.” demiş. O da gitmiş. Onu da aynı şekilde öldürmüşler. Kadın: “elek gitti gelmedi. Kalbur gitti gelmedi. Kalk gözer bir de sen bak gel.” demiş. Gözer de gitmiş. Onu da öldürmüşler. Kadın telaşlanmış ve ayıya: “elek gitti gelmedi. Gözer gitti gelmedi. Kalbur gitti gelmedi. Kalk ebran gübran bir de sen bak gel.” demiş. Ayı da gümrüdenerek kalkmış gitmiş. Kardeşleri onu da yakalamış ve bağlamışlar. Kadın çıksa baksa kardeşleri gelmiş. Onlara: “ayıyı öldürmeyin. Ben ayının karısı oldum. Gidin ben gitmem.” demiş. Kardeşleri de: “seni illa götüracağız.” demişler. O zaman ayı: “beni öldürecekse eğer beni kesin. Kanım nereye akarsa orada benim hazinem var. Onu alın.” demiş. Kızın kardeşleri ayıyı kesmişler. Kanının aktığı yeri kazmışlar. Oradan bir sürü altın küpü çıkmış. Bu altınları üleşmişler. Kıza: “seni de götüracağız.” demişler. Kız: “ben gitmem. Bana ayının artığı derler. Beni de öldürün.” demiş. Kardeşleri kızı dinlememiş ve onu da alıp köye gitmişler. Kardeşleri köyde zengin olmuşlar. Köyde bir dedikodu gitmiş ve kızı ayının artığı demeye başlamışlar. Kız kardeşlerine: “bana ayının artığı diyorlar. Beni illa öldürün. Yoksa ben kendi kendimi öldüreceğim.” demiş.

Kardeşleri öldürmemiş. Kız çeşmeye gitmiş. Oraya da iki tane atlı yabancı gelmiş. Bu atlılardan biri kıza aşık olmuş ve evlenmek istemiş. Kız ne kadar istemese de oğlan kızı atının arkasına bindirip köyüne götürmüştü.

Sonra ay geçmiş yıl geçmiş kız kardeşlerini görmüş. Onlara olanları anlatmış. Kardeşleri de buna sevinmişler. Kızın kocasını yanlarında işe almışlar. Çocukları olmuş ve mutlu mesut yaşamışlar. (KK1)

17.Deli oğlan

Bir varmış bir yokmuş bir deli oğlan bir de akıllı abisi varmış. Bir gün abisi: “anneme iyi bak. Ben oduna gideceğim.” demiş ve gitmiş. Annesi deli oğlana: “yavrum hastalandım. Bana ilaçlarımı ver.” demiş. Deli oğlan da annem hastalandı diye ilaçlarla bir kazan sıcak suyu getirip annesini içine oturtmuş ve abisi gelene kadar kaynar kazanda annesini öldürmüştü. Sonra annesine : “anne kalk demiş.” demiş. Annesinin kalkmadığını görünce kendi kaldırmış ve eline bir kirman verip ölmüş kadını merdivenin başına oturtmuş. Abisi odundan gelmiş ve : “annem nasıl?” diye sormuş. Deli oğlan da: “annem çok iyi kirman eğirip durur.” demiş.

Bunun üzerine abisi sevinmiş ve gönül rahatlığıyla getirdiği odunları çekmiş. İş bitince eve çıkıp bir baksa annesi ölmüş. Deli oğlana bağırarak çağırmış ve kavga etmişler. Sonra: “sen burada dur. Ben gidip mezar kazdırayım. Hoca bulayım da annemi defnedelim.” demiş. Abisi gittikten sonra deli oğlan annesinin ölüsünü ipe bağlamış ve sürüye sürüye mezara doğru götürmüştü. Yolda giderken hocanın karısı onları görmüş ve: “sen ne yapıyorsun böyle cenaze hiç öyle gider mi deliii!” diye bağırarak. Bunun üzerine deli oğlan bir taşa hocanın karısına atmış ve onu da orada öldürmüştü. İpin bir tarafına da onu bağlamış. Mezara götürmüştü. Abisi mezarı kazmış gelirken: “ağa mezarı iki kaz.” diye bağırarak. Abisi: “ne oldu?” diye sorunca : “hocanın karısı da öldü.” demiş Abisi sen ne yaptın diyerek deli oğlanı kovalamış. Sonra elinden iki ölüyü de alıp usulünce gömmüşler. Abisi eve gelmiş ve deli kardeşine : “ben senden ayrılacağım. Sen benim başıma bir sürü bela açtın. Annemi öldürdün.” demiş. Ayrılmaya karar vermişler. Bir eski bir de yeni evleri varmış. Koyunları, keçileri, tavukları varmış. Evleri almışlar. Deli oğlan: “hayvanları nasıl üleşeceğiz?” demiş. Abisi de: “kapıları açacağız. Hangisi kime giderse o onun olacak.” demiş. Sadece bir tane koca öküz deli oğlanın evine girmiş. Diğer bütün hayvanlar akıllı olanın evine girmişler. Deli oğlan da o öküzü kesmiş ve etini bir çuvala doldurmuş. Her mahallenin

kedisine ve köpeğine dağıtmış. Hiçbir şeyi kalmamış. Abisi kıyamamış ve : “madem bunu da böyle ettin git şu tavukları güt gel.” demiş. Tavuklarla beraber sulak bir yere gitmiş. Tavuklar yemiş yemiş ve susamışlar. Su içmeye başlamışlar. Onların su içme şeklini görüp: “bana ilenmeyin.” demiş. Onlar da su içmeye devam etmişler. Bunun üzerine bana ileniyorsunuz diyerek bütün tavukları boğazından kesmiş. Sadece bir tane kalmış. Onu eve almış götürmüş. Abisi bir baksa tek bir tane tavuk var. Deli oğlana: “hani diğer tavuklar nerede?” demiş. O da: “bana ilendiler. Ben de hepsini kestim. Bir tane bu kaldı.” demiş. Bunun üzerine akıllı oğlan: “sen ancak keçileri güdersin. Madem git keçileri güt gel.” demiş. Keçileri almış götürmüş. Tarlada bir ağacın dalına çıkmış. Keçilere aplakları çırpılmış ve: “bana bu aplakları toplayın. Sakın yemeyin.” demiş. Keçi laftan anlar mı hiç hepsini de yemişler. Sadece bir tane keçinin boynuzuna üç tane aplak takılmış. Sen topladın tek diyerek onun dışındaki bütün keçileri hep kesmiş kesmiş atmış.

Tek bir tane keçiyle evine gitmiş. Abisi bir baksa yine tek bir tane keçi kalmış. Bunun üzerine deliye dönmüş ve sen beni bitirdin diyerek deli oğlanı kovalaya kovalaya köyün dışına sürmüş gitmiş. Deli oğlan da kaybolmuş gitmiş. (KK18)

18.Canavar ile tilki

Bir canavar ile tilki arkadaş olmuş. Bir mağaraya durmuşlar ve yağ ile peynir tuluğu çalıp mağaraya koymuşlar.

Bir gün tilki canavara: “bizim kızın bir oğlu olmuş. Ben adını koyayım da geleyim.” demiş. Canavar: “tamam git ama sakın tulukları yiyeyim deme.” demiş. Tilki gitmiş tuluğun ağzını yemiş gelmiş. Canavar sormuş: “adını ne koydun?” demiş. O da tuluğun ağzını yediği için : “ağızlama koydum.” demiş. Ertesi gün yine : “bizim diğer kızın çocuğu olmuş ben gidip onun da bir adını koyayım geleyim.” demiş ve gitmiş. Bu kez tuluğun beline kadar yemiş gelmiş. Canavar: “bunun adını ne koydun?” demiş. Tilki: “bunun adını da belleme koydum.” demiş. Sonra yine gitmiş ve bu seferde tuluğun altını yemiş gelmiş. Canavar yine sormuş. Tilki: “bunun adını da altlık koydum.” demiş. Canavar: “hadi gidip şu tulukları yiyelim artık şimdiye kadar durdukları yeter.” demiş. İkisi de mağaralarına gitmişler. Canavar bir baksa ortada tuluk falan yok. O sen yedin o sen yedin diyerek kavga etmişler. Canavar: “yürü gidip güneşe yatalım. Hangimiz pislerse o yemiş demektir.” demiş. Gitmiş ikisi de güneşe yatmışlar. Canavar güneşte uyuyakalmış. Tilki kalkmış ve pisliğini canavarın tarafına dökmüş.

Canavara: “kalk da bak işte sen yemişsin tulukları.” demiş. Canavar da : “ben yemedim. Sen tilkiysen ben de kuyruğuyum.” demiş ve kavga etmişler. Sonra tilki bir üzüm bağına girmiş. Orada üzümleri yemiş, yemiş en sonunda iki tane üzümü iki burun deliğine takınmış ve canavarın yanına gitmiş. Canavar : “nerden yedin sen bu üzümleri.” demiş. Tilki de: “ filancanın bağından yedim. Bir sürü var. Buralarıma da böyle takındım geldim.” demiş. Canavar da : “aman bir de ben gidip yiyeyim. Beni de götür.” demiş.

Tilki canavarı alıp götürmüş. Canavar ile biraz daha yemiş ve kaçmış. Canavar yemeye devam etmekteymiş. Tam o sırada bağın sahibi gelmiş ve canavarı sopayla döve döve öldürmüş. Tilki kurnazlığıyla yine kazanmış. Canavar ise saflığıyla ve tilkiye tekrar güvenmesiyle canından olmuş. (KK1)

19.Tilki ile yılan

Bir tilki ile yılan arkadaş olmuş. Bunların durdukları yerde bir vadi varmış. Ortasından kocaman bir çay akarmış. Bu tilki ile yılan bir tarafın kuşlarını, yumurtalarını bütün yiyeceklerini bitirmişler. Öbür tarafa geçmeye karar vermişler.

Yılan tilkiye : “nasıl atlayacağız?” demiş. Tilki: “ne var atlamaya çok kolay.” demiş. Yılan: “senin için kolay olabilir fakat ben nasıl atlayayım beni su alır gider.” demiş. Tilki : “benim boynuma sarıl. Ben seni atlatayım.” demiş. Yılan tilkinin boynuna sarılmış ve çayın öbür tarafına atlamışlar. Yılan tilkiye : “ben arkadaş falan anlamam. Seni sokup öldüreceğim. Buradaki tüm yiyecekler benim olacak.” demiş. O zaman tilki: “ madem beni öldüreceksin şu güzel boynunu uzat da son kez bir öpeyim.” demiş. Yılan tam boynunu uzattığı vakit tilki yılanın boynunu koparmış atmış. Yılan da boynunu uzattığı zaman onu sokmayı düşünmüş ama tilki yilandan hızlı çıkmış.

Tilki yılanın ölüsünü oraya uzatmış ve: “ben dosdoğru arkadaş isterim. Öyle eğri büğrü arkadaş istemem.” demiş. Sonunda oranın bütün yiyecekleri tilkiye kalmış. Tilki orada yemiş yemiş yaşamış yani yine kurnazlığıyla işini halletmiş. (KK1)

20.Ağa kızıyla çoban

Bir ağa sürüsünü güttürmek için bir çoban tutmuş. Bu çobanla ağanın kızı birbirlerine aşık olmuş. Ağadan çekindikleri için birbirlerine aşık olduklarını söyleyemezlermiş.

Bir gün hırsızlar koyunları bölmeye gelmişler. Çoban bir çağılın dibinde otururken hırsızlardan ikisi onu oyalamaya çobanın yanına gelmişler. Öbür ikisi de koyunları çalmaya gitmiş. Hırsızlar kavalla haberleşiyorlarmış. Koyunları çalacak olan hırsız kavalla çobanın yanındakine: “ağam hangisini nasıl çalalım?” demiş. Çobanın yanındaki hırsız da çobanın kavalını almış ve yine kavalla: “Hasan Hasan yünlüyü tut yünlüyü. Kılıyı tutma. Yünlüyü tut da dereyi aşağı dolaniver.” demiş. Hırsızlar bu şekilde kavalla haberleşiyorlarmış. Çoban da kavalı bildiği için bunların hırsız olduğunu ve kavalla haberleştiklerini anlamış. Hırsızlara fark ettirmemiş. Bu sefer çoban kavalı almış eline ve çalmaya başlamış : “ağam ağam koyunumu böldüler. Ala köpeğimi vurdular. Yetiş ağam yetiş yetiş.” demiş. Ağanın kızı çobana aşık olduğu için çobanın kavalını duymuş ve ne söylediğini anlamış. Babasına : “baba çoban dardaymış. Seni çağırıyor.” demiş. Babası nasıl yani kızım demiş. Kız o zaman babasına: “koyunumuzu bölmüşler. Ala köpeğimizi vurmuşlar. Çoban dardaymış. Yetişecekmişsin baba.”demiş. Bunun üzerine babası adamlarını alıp çobanın yanına gitmiş. Ağa gelse bir baksa gerçekten de koyunun yarısı yokmuş. Köpek de vurulmuş. Çoban olanları ağasına anlatmış. Ne tarafa gittiklerini de söylemiş. Ağa adamlarıyla hırsızların peşine düşmüş. Ancak koyunlarının yarısını kurtarabilmiş. Bir kısmını hırsızlar yine alıp götürmüşler.

Ağa köye gelmiş ve kızıyla çobana: “siz nasıl bu kavalla anlaştınız?” demiş. Çoban: “bilmiyorum ağam kızınız anlamış.” dese de ağa bunların birbirlerine aşık olduklarını anlamış ve kızını çobana vermiş. Ağanın bütün malı mülkü onların olmuş. Çoban da zengin olmuş ve mutlu mesut yaşamışlar. (KK17)

21.Sırtlan

Gediklerden bir kadın varmış. Bu kadın ötüyüz köyüne gitmiş. Döneceği zaman hava kararmış. Yolda gelirken belin tarafına yaklaştığında arkasına bir sırtlan takılmış.

Kadın hızlı hızlı gediklerin eve gelmiş. Sırtlan da peşinden gelmiş. O evde düğün yapıyorlarmış. Kadın oraya girmiş. Bir süre orada durmuş. Sırtlan da kadını beklemiş. Bir süre sonra kadın evine gitmek için çıkmış. Sırtlan da yine kadının peşine düşmüş. Her taraf karanlıkmış. O zaman ışık yokmuş. Kadın eline bir eğsi almış. Sırtlan tam kadını ısırarak için yanaştığında kadın eğsiyi tutuverirmiş. Sırtlan da kaçarmış. Öyle öyle kadın evine varmış. Hemen eve girmiş. Oğlu evde yatıyormuş. Oğluna: “İbrahim kalk sırtlan beni yiyordu. Peşimden buraya kadar geldi.” demiş. Oğlu hemen yattığı yerden kalkmış ve eline bir tüfek almış. Sırtlanı vurmaya çıkmış, fakat aramış

taramış bir türlü sırtlanı bulamamış. Sırtlan çocuğu elinde tüfekte görünce kadının ahır deliğinden içeri atmış ve ahırlarına saklanmış. Orada sabaha kadar kadının bütün keçilerinin kafasını koparmış, koparmış atmış. Sabah olmuş kadın keçilere yem vermek için ahıra girmiş. Bir baksa tüm keçilerin kafası kopmuş ve hepsi de telef olmuş. Sadece bir tane kalmış. Kadın hemen oğluna çağırılmış. Oğlu hemen tüfeği almış ve sırtlanın peşine düşmüş.

Sırtlan yine girdiği delikten atmış ve bağ deresine doğru kaçmış. Çocuk da peşinden gitmiş. O yaklaştıkça sırtlan dişlerini şakırdatmış. Kadın korkmuş ve oğlunu geri çağırılmış. Orada başka iki kadın da eşeklerini kaybetmişler. Onu aramaktalarmış. Sırtlanın sesini eşeğin sesi zannetmişler ve çağırmaya başlamışlar. Sonra onun sırtlan olduğunu anlamışlar ve kaçmışlar. O kadınların köpekleri varmış. Köpekler sırtlanı kovalaya kovalaya kaçırmışlar. (KK1)

22.Şahmeran

Üç arkadaş oduna gitmişler. Kocaman bir meşeyi devirmişler ve bir sürü odun sarmışlar. Devirdikleri meşenin altından bir sürü bal çıkmış. Kütüğün altındaki balı kesmiş kesmiş ikişer üçer teneke almışlar. Arkadaşlardan biri bal çıkaracağım diyerek en aşağıya doğru inmiş. Balı almış almış arkadaşlarına vermiş. Onlar da en sonunda adamın girdiği deliğin üstüne kocaman bir taş koymuşlar. O adam orada kalmış. Dışarıya bir türlü çıkamamış. Orada bir yol bulmuş ve o yol boyunca yürümeye başlamış.

O yoldan gide gide en sonunda yılanların evine varmış. Orada bir baksa bir kız yüzü parıl parıl parlıyormuş. Yüzü insan diğer tarafları yılan şeklindeymiş. Şahmeran çocuğu görünce şok olmuş ve çocuğa sormuş : “sen de kimsin nerden buldun burayı nasıl geldin?” demiş. Çocuk Şahmeran’a olanları anlatmış ve: “bal keserken arkadaşlar girdiğim deliği kapattılar. Ben de içeride kaldım. Bir yol buldum ve o yolu izleye izleye buraya kadar geldim. “ demiş. O zaman Şahmeran : “şimdi nasıl olacak sen beni gördüğün için tenin pul pul olur. Beni sana buldururlar.” demiş. Ama yine de Şahmeran çocuğa kıyamamış ve yanındaki yardımcılara: “gidin bu çocuğa eşlik edin ve yolu gösterin çıksın gitsin.” demiş. Çocuğa da : “beni gördüğünü sakın kimseye söyleme.” demiş. Çocuk köyüne gitmiş fakat teni pul pul olmuş. Aradan on yıl geçmiş. Padişah Şahmeran’ı bulmak için bütün ülkeye haber salmış ve tüm halkı huzuruna çağırılmış. Bunun üzerine herkes padişahın huzuruna çıkmış. Çocuk Şahmeran’a ihanet etmemek

için köy köy saklanmış ama yine onu da bulup padişahın huzuruna çıkartmışlar. Padişah çocuğu soymuş. Bir baksalar çocuğun teni pul pul olmuş. O zaman onun Şahmeran'ı gördüğünü ve yerini bildiğini anlamışlar. Çocuk ne kadar inkar etse de türlü eziyetler ederek çocuğu razı etmişler ve: “git Şahmeran'ın zehrini al gel.” demişler. Çocuk mecburen Şahmeran'ın yanına gitmiş. Şahmeran çocuğu görünce : “ne oldu neden geldin ben zaten sana beni bulduracaklarını biliyordum.” demiş. Çocuk: “ellerinden tam yedi sene kaçtım ama beni yine buldular ve benimden seni gördüğümü bildiler.” demiş. O zaman Şahmeran çocuğa: “artık seni rahat bırakmazlar. Şimdi beni dinle ellerimi kes kanını bir şişeye kat. Ayaklarımı kes kanını bir şişeye kat. Başımı da kes onun kanını da bir şişeye kat. Kafamı kendin iç. Ellerim ile ayaklarımı da bana seni bulduranlara ver. Bundan sonra senin sırtın yere gelmez. Ötekiler de geberir gider.” demiş. O zaman çocuk Şahmeran'ı kesmiş ve üç ayrı şişeye katıp padişahın yanına gelmiş. Padişah: “önce Şahmeran'ın zehrini sen iç.” demiş. Çocuğun aklına Şahmeran'ın dediği gelmiş ve onun kafasının olduğu şişeyi içmiş. Çocuğa bir şey olmadığını görünce hemen ellerini ve ayaklarını da onlar içmiş. Hemen içer içmez onlar ölmüş. Çocuk da çok zeki birisi olmuş ve halka lokman hekim olmuş. Tüm şifalı bitkiler dillenmiş ve: “ben şu derde dermanım.” diyerek çocuğa yol göstermiş.

Uzak köyde bir hasta adam varmış. Bu lokman hekimin ününü duymuş ve son çare olarak çocuğun yanına varmış: “ben çok hastayım. Derdimi hiç kimse bilemedi. Son çare ününü duydum ve derdime derman olasin diye sana geldim.” demiş. Lokman hekim bu hasta adamın derdinin çaresini bilmekteymiş ama onları bulmanın imkanı yok diyerek adama söylememiş ve: “nereden bulayım sarı yılanı nereden bulayım sarı ineği” demiş sadece. O zaman adam tüm umutları tükenmiş bir şekilde köyüne dönmek için yola düşmüş. Yolda giderken bir sarı yılan görmüş. Bu yılan sarı bir ineğin memesine yapışmış. Sütünü içmiş içmiş sonra da kusmuş. Adam bu yılanın zehri bunu içeyim de öleyim bari nasıl olsa iyileşemeyeceğim diyerek onu yemiş. Köyüne varmış. Adam biraz zaman sonra iyileşmiş ve eski sağlığına kavuşmuş. Herkes adama nasıl iyileştin. Lokman hekim mi iyileştirdi diyerek sormuşlar. Adam olanları anlatmış. Bunun üzerine herkes lokman hekimin yanına giderek: “hani sen herkesi iyileştirirdin bu adamı neden iyileştiremedin. Adam kendi iyileşti.” demişler. O zaman lokman hekim: “ben bu adamın derdinin dermanını biliyordum fakat onları bulmanın imkanı yok diyerek

nereden bulayım sarı yılanı, nereden bulayım sarı ineği dedim ya. Şans bu ya adam yolda bunları bulmuş ve iyileşmiş işte.” demiş. (KK1)

23.Üç cüce

Bir varmış bir yokmuş yoldan gelip geçen bir yolcu varmış bir de üç cüce varmış. Bu cüceler yola çıkmış. Gelen hocaya nereye gidiyorsun yükünde ne var diye sormuşlar. Hoca da onlara: “bir köye gidiyorum. Fakat benim bu eşek çok doymuş herhalde her yer altın oldu. Benim eşek altın pisler.” demiş. Cüceler bir baksa gerçekten de yollarda ve heybede altınları görmüşler. Hocadan eşeği satın almışlar.

Hoca cücelere: “benim bu eşek her gün pislemez. Haftada bir kere pisler. Siz bunu bir ahıra kapatın önüne bir kazan arpa bir kazan da su koyun sonra üstünü örtün bir hafta sonra tekrar açın ahır ağzına kadar altın ve gümüşle dolar.” demiş. Cüceler de tamam demişler. Adamın dediğini yapmışlar ve bir hafta sonra ahıra gitmişler; fakat kapıyı bir türlü açamamışlar. Eşek ölmüş ve nallarını kapıya dikmiş. Bu yüzden kapı açılmamış. Son çare büyük sevinçle kapıyı kırmışlar. Bir baksalar eşek çok yemekten ölmüş. Ortada ne altın var ne gümüş. Hocayı bulmaya gitmişler. Sora sora yerini bulmuşlar. Hoca karısını önceden tembihlemiş şu yemekleri yap, ahırları temizle, tavşanları ahıra koy ve evden git demiş. Kadın kocasının dediklerini yapmış ve gitmiş. Cüceler hocanın evi bulmuş ve gelmişler. Hocaya: “bizi kandırdın senin eşek öldü.” demişler. Hoca yine bir kurnazlık düşünüp cüceleri kandırmak amacındaymış. Öküzleri salmış ve yavşanları çifte koşmuş. Cüceler: “sen bu çifti bunlarla mı sürdürdün adam sen de tavşan çift sürer mi hiç.” demişler. Hoca: “evet ben bu çifti bunlarla sürdürdüm. Bir bu değil daha benim tavşanlarımın ne hünerleri var. Bunlar çift sürer. Biri yemeğimi yapar. Diğeri ahırları temizler. İnanmazsanız gelin benimle eve bakın.” demiş. Hoca önceden karısını tembihlediği için her şey hazır ve bunların başlarında birer tavşan bulunmaktaymış. Cüceler hocayla gelse bir baksalar hocanın dediği gibi biri yemek yapmış öteki ahırları temizlemiş hocayı beklemektelemiş. Cüceler bunları görünce hayran kalmışlar ve hocaya: “bize bu tavşanları sat.” demişler. Hoca: “satmam bunlar bana böyle para kazandırıyor.” demiş. Sonunda hoca cüceleri yine kandırarak tavşanları satmış. Cüceler tavşanlarla beraber çift sürmeye gitmişler. Bir denemişler. İki denemişler tavşanlar çifti sürmemiş. Bunlar bugün çift sürmeyecek en iyisi gidip evin işini halletsinler diyerek bir tavşana: “sen git biz gelene kadar yemek yap.” demişler.

Ötekine de: “sen de git ahırları temizle ve bizi bekle.” demişler ve tavşanları salmışlar. Onlar da biri bir tarafa öteki de bir tarafa kaçmışlar.

Cüceler yine kandırıldıklarını anlamışlar ve hocayı aramaya başlamışlar. Hocanın başka bir köye gittiğini duymuşlar ve o köye gitmişler. Orada her köylüye hocayı sormuşlar. Köylüler de ne hocası ne tavşanı ne eşeği siz ne saçmalıyorsunuz diyerek cüceleri bireyce dövmüşler. Cüceler de kandırıldığıyla ve dolandırıldığıyla kalmışlar. (KK16)

24.Tilki ile kirpi

Tilki bir gün kirpiye: “ben bir bağ buldum. Her gün gidip o bağdan üzüm yiyip geliyorum. Hadi seni de götürüyüm.” demiş. Kirpi başta gitmek istemese de tilki onu ikna etmiş ve o bulduğu bağa götürmüş.

Bağa gelmişler. Tilki hemen atlayıp içeri girmiş fakat kirpi uğraşmış ama bir türlü girememiş. Sonunda yerin altını eşe eşe girmiş. Tilki : “burnumuzdan gelene kadar yiyeceğiz. Hangimizin burnundan önce gelirse üzüm o ilk olarak bu bağdan çıkıp gidecek.” demiş. Tilki yine kurnazlığıyla kirpiyi kandırmış. Biraz üzümlerden yedikten sonra burnunun iki deliğine de birer cıngıl üzüm takınarak kirpinin yanına varmış ve : “ben yedim yedim bak benim burnumdan geldi artık ben gidebilirim.” demiş. Kirpi: “ama daha benim burnumdan gelmedi.” demiş. Tilki: “o zaman sen daha burada kalacaksın ve burnundan gelene kadar yemeye devam edeceksin. Ben gidiyorum.” demiş. Tilki böyle dedikten sonra yolunu bulmuş ve bağdan kaçmış gitmiş.

Kirpi benim daha burnumdan gelmedi diyerek yemeye devam etmiş. Kirpi öyle diyerek yemeye devam ededursun bağın sahibi bizim bağı bozmuşlar bunu kim yaptı diyerek aramaya başlamış. En sonunda kirpiyi üzümleri yerken yakalamış ve demek benim bağı mı sen mi bozdun diyerek döve döve kirpiyi öldürmüş. Sonunda tilki kurnazlığıyla yine kazanmış. (KK7)

25.Gelin

Bir adamın oğlu askere gitmiş. Üç dört yıl olmuş gideli fakat daha geri dönmemiş. Bu aile her gün başka çeşme olmadığı için çok uzak bir çeşmeden evlerine su taşırlarmış. Bir gün oraktan gelmişler. Yine suya gitmişler. Gelinin kaynanası da başında gitmiş. O tepede bir yerde dururken gelin bardakları almış ve çeşmenin olduğu yere inmiş gitmiş. Hava da tam kararmış. Bu gelinin elleri de kınalıymış. Gelin

bardakları tam doldurmuş ve gitmeye döndüğü an gelinin sırtına bir canavar ardılmış. Sonra bir tane daha gelmiş ve o da karnına sarılmış. O gelini orada yemişler. Kaynanası tepeden gelinine çağırırırır fakat ses seda gelmezmiş. Gelini de meğer kaynanasına canavarlar yerken:

Çağırırım da zalim anam duymadı

Yedi canavarlar yedi de benim etimi doymadı

Diye bağırmış fakat kaynanası duymamış. Kaynanası gelini bulamayınca koşarak eve gitmiş ve kocasına olanları anlatmış. Adam tekrar bakmaya gitmiş. Çeşmenin yanına inmiş. Bir baksa gelinin olduğu testiler dolu orada durmaktaymış. Gelinini de canavarlar yemiş. Sadece gelinin kınalı tırnakları ve parçalanmış elbisesi orada durmaktaymış. (KK7)

26.Uçar kuş döner taş

Bir varmış bir yokmuş bir adamın karısı ölmüş. Ölen karısından yedi yaşında bir kızı varmış. Adam yine evlenmiş ve bu karısından da iki tane daha kızı olmuş.

Adam evde durmazmış hep çalışmış ve eve yiyeceği içeceği hep o getirmiş. Üvey anne de kıza babası evde durmadığı için hep eziyet edermiş. Yiyeceklerin iyisini kendi kızlarına çürüğünü, bozulmuş, kötüsünü de üvey kızına verirmiş. Kız da her gün ağlarmış. Bir gün kızın yanına bilgili bir kadın gelmiş ve : “kızım senin durumunu biliyorum. Sen her gün böyle ağlıyorsun. Üvey annen sana neden böyle davranıyor?” demiş. Kız : “bilmiyorum bana hep kötü davranıyor, her şeyin kötüsünü veriyor. Babama da söyleyemiyorum.” demiş.

O zaman kadı kıza: “kızım sana bir sır vereceğim. Gecenin şu saatleri hacet kapıları açık olur. O zaman çık dışarı ve Allaha dua et. Duan kabul olur.” demiş. O zaman kız kadının dediği saatte dışarı çıkmış ve ellerini açarak: “Allah’ım beni bu üvey annenin elinden kurtar. Ya bir uçar kuş ya da bir döner taş et.” demiş. O zaman kızın duası kabul olmuş ve kız bir uçar kuş olmuş. Kız her gün evinin çelenlerinde : “hep büyük dert büyük, hep büyük dert büyük.” diyerek ötermiş. Bunun üzerine üvey anne kocasına: “her gün bu kuş gelip burada ötüp ötüp gidiyor. Sen bu kuşu illa öldür.” demiş. Adam kızı öldürmeye gittiğinde kız kuş dili ile babasına kızı olduğunu ve üvey annesinin ettiklerini bunun için kuş olduğunu anlatmaya çalışmış. Adam bunun üzerine bu kuşun kendi kaybolan kızı olduğunu anlamış ve onu vurmamış. Kuşu uçurmuş evine gelmiş.

Kuş yine oradan hiç gitmemiş ve hep ötmeye devam etmiş. Bunun üzerine kadın kocasına: “illa bu köyden başka bir köye gidelim.” demiş. Adam da artık olanları bildiği için benim kızımı böyle kuş edip benden uzaklaştırdığın yetmedi de şimdi bana buradan gidelim diye emir mi veriyorsun diyerek karısını vurmuş öldürmüş. (KK15)

27.Bakır diş

Bir varmış bir yokmuş bir bakır diş varmış. Bu bakır diş tarlada çift süren adamın yanına gitmiş. Adam misafir diye onu almış evine götürmüş. Meğerse bu ölü yiyen bakır dişmiş. Bu adamın üç tane kızı varmış. Kızlar babasına ve bakır dişe yemek hazırlamışlar. Bakır diş yemiş. Sonra adamdan kızlarının birini istemiş. Bu bakır diş zenginmiş. Evinin bir odası altın bir odası gümüş bir odası da ölü doluymuş. Çiftçiye bir heybe altın vermiş ve kızının birini almış. Bunlar evlenmiş ve bakır dişin evine yerleşmişler.

Bakır diş dışarıya giderken karısına tembihlemiş ve : “şu odayı sakın açma.” demiş. Kız tamam demiş ama bakır diş gittiğinde o odayı bir açmış bakmış ki odanın içi ölü doluymuş. Öbür odaları da açmış ve altınları, gümüşleri hep görmüş. Kız korkmuş ve hemen babasının yanına gitmiş. Fakat babasına gördüklerini anlatmamış. Aradan bir ay geçmiş. Bakır diş yine bir heybe altınla adamın evine gitmiş. Adam altınları görünce kızını bakır diş ile tekrar göndermiş. Bakır diş eve gittiklerinde sen benim sırrımı öğrendin diyerek kızı kesmiş ve yemiş. Sadece bir tek kolunu bırakmış. Sonra bir heybe altınla yine adamın yanına gelmiş ve: “bana ortanca kızını da ver. Ablası tek başına sıkılıyor. İki beraber dursunlar.” demiş. Adam ortanca kızını da vermiş. Bakır diş bu kızı da almış gitmiş. Eve geldiklerinde ablasının kolunu göstermiş ve: “ben gelene kadar bu kolu yiyeceksin yoksa senin sonunda böyle olur.” demiş. Bakır diş eve gelmiş ve kıza: “hani kolu yedin mi?” demiş. Kız kolu yüklüğe saklamış ve bakır dişe yedim diyerek yalan söylemiş. Bunun üzerine bakır diş: “elim elcik çık da gel kolcuk.” demiş. Kol: “sıcacık yüklükteyim.” demiş. Bunun üzerine bakır diş ortanca kızı da kesmiş ve yemiş. Onun bir kolunu da bırakmış. Yine bir heybe dolusu altın ile adamın evine gitmiş ve küçük kızını da istemiş. Adam küçük kızını da vermiş. Bakır diş kızı alıp evine gitmiş ve kıza kolu göstererek: “bu ablanın kolu eğer bunu yemez isen seni de ben böyle kesip yerim ben gelene kadar bu kolu ye.” demiş. Bakır diş gitmiş. Kız ne yapsam diye düşünürken aklına bir fikir gelmiş ve kolu karnına sarmış. Bakır diş gelmiş ve yedin mi diye sormuş. Kız: “yedim.” demiş. Bakır diş kola yine: “elim elcik çık da gel

kolcuk.” demiş. Kol: “sıcacık ablamın karnındayım.” demiş. Bakır diş bu cevabı duyunca kızın ablasının kolunu yediğine inanmış ve kıza sahip çıkmış. Bakır diş bir gece mezardan ölüyü çıkarmış gelmiş. Kız korku içinde olanları seyretmiş. Ertesi sabah kahvaltayı yapıp çıkmış. Civar köyde ölü ölmüş onu almaya gitmiş. Kız bakır diş evde yokken odaların hepsini açmış ve içinde olanları görmüş. Korkmuş hemen altın ve gümüşleri doldurmuş ve babasının evine kaçmış. Babasına olanları anlatmış.

Bakır diş gelse baksa kız yok. Odalarının hepsi boşalmış. Hemen kızın evine gitmiş. Kızı götürmek istemiş. Babası: “durun hele yemek yiyin sonra gidersiniz.” demiş. Adamın kafasında bir plan varmış. Bu adamın aslanla kaplanı varmış. Bu aslanla kaplana bakır diş yedirme niyetinde imiş. Bakır diş kandırmış ve: “tamam kızım seninle gelecek hadi al karını da git ama merdivenlerden önce sen in.” demiş. Bakır diş tam merdivenlerden indiği sırada bu aslanla kaplanı koyuvermiş. Bu aslanla kaplan orada bakır diş yemişler. Bakır dişten kurtulan adam ve kız onun evine gidip tüm altın ve gümüşlerini almışlar ve zengin olmuşlar. İki kızını da kaybeden adam küçük kız ile zenginlik içinde yaşayıp gitmiş. (KK1)

28. Altın saçlı kız

Bundan yıllar önce saraylarda padişahların yaşadığı güzel bir bahçenin tam ortasında kurulu bembeyaz bir ev varmış. Bu evde altın sarısı saçları olan güzel mi güzel, al yanaklı, güzel dudaklı, boylu poslu Bukle adında bir genç kız annesi ile birlikte oturmuş. Güzeller güzeli Bukle her sabah babaannesinden kalma bir kemik tarak ile saçlarını taramayı pek severmiş. Saatlerce hiç bıkmadan tarar da tararmış. Sonrada tarağın dişlerine takılan ve yere dökülen telleri itina ile toplarmış. Bu saç tellerini pembe ipek mendilinin içine sarar ve bir çekmeceye saklarmış. Oturdıkları beyaz evin bahçesi öyle güzel çiçeklerle bezeliymiş ki siz deyin on mahalle ben diyeyim yirmi mahalle öteden duyulmuş. Renkleri o kadar canlı o kadar başkaymış ki bahçenin önünden her geçen durup bakar ve hayran kalırmış bu güzelliğe. Bukle'nin annesi Menzile bu güzel çiçekleri bir çocuk gibi severmiş. Bu çiçekleri okşar ve öpermiş. Her akşam güneş batınca dağların gerisine ay ışığı altında tek tek sularmış bu çiçekleri.

Laleler onu gördüklerinde daha dik durmaya başlarmış. Menekşeler kokularını her köşeye yaymaya ve güller ise iri iri açmaya çalışırlarmış. Hepsi birden güzellik yarışına girişirlermiş. Çiçeklerle yaşamak öyle kolay değişmiş. Çabuk küser,

abuk solar ve boyunlarını çabuk bakerlermiş. Pek nazlı, hassas ve kırılğan imişler. Onları besleyip büyüten sevgiyemiş. Menzile haftada bir kez karanlık ker kmez Bukle'nin altın sarısı saçlarından bir tel alıp bahçedeki güzel çiçeklerden seçtiğinin içine koyarmış. Ertesi sabah da aynı iek bir altın verirmiş. Bunu kimseye duyurmadıkları bir sırmış. Anne kız öyle yaşar giderlermiş. Kimseye zararları yokmuş. Kimseye de muhtaç değillermiş. Ancak insanlar çeşit eşitmiş. Kötüler de çokmuş. İyiler de çokmuş. Kiminin iyi olduğunu kiminin kötü olduğunu bilebilmek ise pek zormuş.

Günlerden bir gün kadının biri nasıl olduysa bir köşede durur iken Menzile'nin çiçekten aldığı altını grvermiş. Bu durum karşısında hayretler içine girmiş. Hemen aklında türlü fikirler dolaşmaya başlamış. zerinde eski püskü kıyafetler varmış. O güzel beyaz evin kapısından Menzile çıkmış bu perişan görünen kadının karşısına. Kadını evine davet etmiş. Yedirirmiş, içirmiş ve dinlenmesi için kadını yatırmış. Kadın uyanınca tekrar yemek istemiş. Menzile ve annesi bu yaşlı kadına sahip çıkmış ve evlerinde misafir etmişler. Kadın onlara dualar etmiş. Bukle ve annesi daha da zenginleşerek hep beraber mutlu mesut yaşamışlar. (KK1)

29.Keloğlan ile keleynak kuşu

Vakti zamanında ülkenin birinde en güzel kel yaşışması düzenlenmiştir. Çok sayıda kelin katıldığı bu yaşışmada keloğlan ile kelaynak finale kalmış. Keloğlan, keleynağın güzel olduğuna inanıyormuş. Yaşışmayı onun kazanacağını sanıyormuş ama buraya gelirken anasının: “birinci olmadan dl almadan sakın gelme yoksa seni eve koymam bilmiş ol.” demesini de hiç unutmamış. Ne yapıp edip yaşışmayı kazanmalıymış.

Keloğlan ile keleynak geceyi geçirecekleri handa odalarına çekilmişler. Daha sonra Keloğlan keleynağın odasına gitmiş. Bakmış keleynak aynanın karşısına geçmiş kel kafasını kaşıyor. Keloğlan sen güzelsin, sen en güzelsin diye laflar etmiş kelaynağa. Kelaynak şişmiş, kabarmış ve sonunda ayna atlamış. Kelaynak patlamış.

Keleynaktan kurtulan keloğlan gidip odasına yatmış. Ertesi gün rakibi gelmediği için birinci seçilen keloğlan yüz akçe dln alıp evinin yolunu tutmuş. Annesine parayı vererek ihtiyaçlarını karşılamışlar ve onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine. (KK3)

30.Bal Arısı

Bal arısı vız vız uçarken bir evin duvarına çapıp yere düşmüş. Bir süre baygın kaldıktan sonra kendine gelmiş. Sağ tarafında büyük bir acı hissetmiş. Kanadı yerinde yokmuş. Kopmuş kanadını arayıp bulmuş ama yerine takamamış. Bu duruma çok üzülmüş. Kopan sağ kanadını sol kanadının altına kıştırılmış. Ormana doğru yürümüş. Onu bu halde gören birkaç arı yanına gelmiş. Vız vız kanadım derken arılar da kanatçı baba diyerek cevap vermiş. Kanatçı baba karşı dağda yaşar. O dağa git ve onu bul, Kanadını yerine takar demişler. Vız vız dağa çıkmış kanatçı babayı bulmuş, Kanatçı baba bir bal arısıymış. Bal arısı vız vızın kanadını yerine takmış. Vız vız çok sevinmiş. Kanatçı babayı öpmüş ve sevincinden yerinde duramamış ve tekrar kanadına kavuştuğu için havalara uçmuş. (KK3)

31.Üç kız kardeş

Bir varmış bir yokmuş günün birinde bir padişah yürürken evin birinden bir ses geldiğini duyar. Sessizce onların konuşmalarını dinler. Burada ise üç kız kardeş halı dokurmuş. En büyükleri: “ben padişahın hanımı olsam ona yedi metre halı dokurum bir gecede.” demiş. Ortanca kardeş: “ben padişahın hanımı olsam yedi günde ucu görünmeyen halı dokurum.” demiş. En küçükleri ise: “ben padişahın hanımı olsam biri kız biri erkek ikiz çocuk yaparım. Oğlumun alnında ay, kızımın alnında ise güneş olur.” der.

Bunları duyan padişah en büyüğünü çağırarak: “bana bu gece yedi metre halıyı doku. Seni prensesim yapayım.” der. Kız halıyı dokuyamaz. Padişah ceza olarak ona bulaşık yıkamaya verir. Sıra ortanca kıza gelir. Padişah ortanca kıza: “bana yedi günde ucu bucağı bulunmayan bir halı doku. Yoksa sana da çamaşır yıkama cezası veririm.” der. Ne yazık ki ortanca kız da dokuyamaz ve ona da çamaşır yıkama cezası verir. Sıra en küçük kıza gelir ve padişah ona: “bana bir erkek bir kız çocuk verirsen seni prensesim yaparm.” der. Kız hamile olur ve doğum yapar. Bir erkek bir kız çocuğu olur. Birinin alnında ay diğerinin alnında ise güneş olur. Bunu gören ablaları kıskanır ve padişah görmeden çocukları alıp bir sepete koyarak nehre bırakırlar. Padişaha çocuklar ölü doğdu derler. Bunu duyan padişah küçük kızı ceza olarak zindana atar.

Aylar, yıllar geçer. Padişah hiç gitmediği ormana gider. Orada oynayan çocukları görür. Annelerine çocuklara nasıl bakıyorsun diyerek sorar. Babalarının nerede olduğunu sorar. Kadın başlar anlatmaya: “yıllar önce nehirde giden bir sepet

buldum. İçinden çocuk sesi geldi. Birinin altında ay, birinin altında güneş vardı.” demiş. Bunu duyan padişah şaşırır. Çocukların kendinin olduğunu öğrenince karısını zindandan çıkarır. Gerçekleri anlatan iki ablasını zindana attırır. Küçük kız kardeş ablalarına kıyamaz ve padişahı onları affetmelerini ister. Padişah ise çocukları Ay ve Güneşi ve karısını alarak saraya götürür. Orada hep beraber mutlu, mesut yaşarlar. Bu masal da burada mutlu sonla biter. (KK2)

32.Dünyanın en güzel gülü

Bir varmış bir yokmuş bir zamanlar yaşlı bir kraliçe varmış. Kraliçe güçlü dediği dedik bir insanmış. Kimse bir dediğini iki etmezmiş. Kraliçe bütün mevsimlerde bütün dünya ülkelerinde yetişen güllerden güzel güller yetiştirmiş. Ama sarayda acı ve keder kol geziyormuş. Çünkü kraliçe çok ağır hastaymış. Doktorlar da çok yakında öleceğini söylemiş.

Bir bilgin: “kraliçenin kurtulması için tek bir umut var. Eğer dünyanın en güzel, en soylu gülünü bulup getirirseniz kraliçe uzun yıllar yaşar.” demiş. Yaşlı, genç kraliçenin iyileşmesi için dünyanın dört bir yanında en güzel gülü aramaya koyulmuş. Ama bulamamışlar. Kraliçenin küçük oğlu annesine seslenmiş ve beni dinle diyerek başlamış okumaya. Kitapta cennetin görünmeyen bir köşesinde açan yapayalnız bir gülden söz ediliyormuş. Bu gül kendisini derinden görmek isteyeneye görünürmüş. Beyaz bir gülmüş ama güneşin batışında pembeleşen o kızılık yansıdığı vakit büyüleyici bir renge bürünen bu gül gerçek sevginin ve güzelliğin simgesi imiş.

Kraliçenin yanağına birden tatlı bir pembelik yayıldı. Gözleri büyüdü. Bir güneş gibi parladı. Kitabın yaprakları arasında pembe bir gül, dünyanın en güzel gülü beliriverdi. Kraliçe: “onu görüyorum.” diye bağırdı. O andan itibaren kraliçe iyileşmiştir. B u gülü her kim görürse bir daha hiç mutsuz olmaz ve ölümsüzleşirmiş. (KK2)

33.Kurnaz tilki ile koca ayı

Bir gün iki arkadaş yola çıkmışlar. Tabi bu arkadaşlar tilki ile ayıymış. Yolda bir bağ görmüşler. Bunlar anlaşımlar ve burnumuzdan gelesiye kadar yiyelim demişler. Yemeye başlamışlar. Tabi bu tilki de diğer tilkiler gibi kurnazmış. Burnunun deliklerine iki tane üzüm sokmuş. Ayıya demiş ki: “hadi artık gidelim. Bak benim burnumdan

geldi. Yeter bu kadar üzüm.” demiş. Ayı da tilkiye hemen inanarak hadi madem öyle olsun diyerek evin yolunu tutmuşlar.

Ertesi gün tilki tekrar bağın yolunu tutmuş. Giderken de oh! Şu saf ayıyı da atlattık. Bütün bağ bana kaldı. Karnımı iyice doyurayım diyerek kendi kendine söyleniyormuş. Yemeye başlarken bağın sahibi gelmiş. Bir bakmış ki bağındaki üzümleri tilki yiyip bitiriyor. Bağın sahibi hemen tilkiyi kovalamaya başlamış. Sen benim bağımdaki üzümleri nasıl yersin diyerek kendi kendine söylenmiş.

Ayı da tam o sırada bağın oradan geçiyormuş. Ayı tilkiyi görünce seni kurnaz seni beni kandırdın da bütün bağı kendin yiyecektin. Beni saf yerine koymak ne demek sen görürsün gününü diyerek ayı ile bağın sahibi başlamışlar tilkiyi pataklamaya. Tilki neye uğradığını şaşırılmış. Bir daha böyle kurnazlıklar yapmayacağına söz vermiş. Tüm orman halkı da buna şahit olmuş. Tilki bir daha kurnazlık yapmamış. (KK5)

34.Değirmenci keloğlan ile arap

Bir varmış bir yokmuş eski zamanlarda Keloğlan yaşarmış. Keloğlan tembellikten sıkılmış. Arap'ın biriyle ortak olmuş ve değirmen almış. Keloğlan kısa zamanda değirmencilğe alışmış. Gelen buğday, arpa ve mısırı değirmende öğütüp un yapar ve para kazanırmış. Müşterilerin bazıları para yerine tahıl bırakıyormuş. Keloğlan ile Arap gün boyu geziyor ve akşamüstü gelip satılanların parasını alıyormuş.

Bunlar öğütülen tahılı arabaya yükleyerek pazarda satıyorlarmış. Arap gitgide zenginleşmiş ama Keloğlan fakir kalmış. Aradan aylar geçmiş. Arap kazancın hepsini alıyormuş. Keloğlan bir bakmış iki bakmış olacak gibi değilmiş. Arap'a oyun oynamaya karar vermiş. Arap geldiği zamanlar bugün müşteri gelmedi kazan olmadı diyerek kazanılan parayı eve götürüp anasına vermiş. Öğütülen tahılı ambara saklamış. Bir yıl sonra Arap değirmenden umudu kesmiş. Arabistan'a gitmiş. Keloğlan değirmende çok çalışarak zengin olmuş. Padişahın kızıyla evlenerek mutlu olmuş. (KK5)

35.Kuş avcısı

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde bir köyde kuş avcısı varmış. Bu avcı gibi yetenekli başka bir avcı daha yokmuş. Kurduğu tuzaklarla en kurnaz en çevik kuşları bile yakalarmış. Bu köylü bazen ayna ile kuş avlarmış.

Yine bir gün aynasını kurmuş ve bir tarla kuşu gelmiş. Parlaklığına dayanamayarak aynanın karşısında durmuş. Bu kuşu göklerde uçmakta olan bir doğan görmüş. Bu doğan minik tarla kuşunu yakalamış. Zavallı kuş çok çırpınmış ama kurtulamamış. Sonrasında ise doğan avcının tuzağına yakalanmış. Doğan kuş avcısına yalvarmış ve: “ne olur bana bir kötülük etme gideyim.” demiş.

Kuşçu ben seni asla bırakmam diyerek cevap vermiş. Doğan ben sana bir kötülük yapmadım diye cevap vermiş. Bunun üzerine doğan yalvarmanın, yakarmanın çaresiz olduğunu anlamış ve başına geleceklere razı olarak beklemeye başlamış. Avcı doğanı evine getirmiş ve öldürüp yemeğini yaparak afiyetle yemiş. Bu masaldan da anlaşılacağı gibi kötülük eden kötülük bulur. (KK14)

36.Zalim padişah ve nur yüzlü adam

Eski zamanlarda ülkenin birinde bir padişah varmış. Astığı astık kestiği kestikmiş. Bir kişiyi beğenmesin alın bunun kellesini alın dermiş. Zalim hükümdar yardımcılara demiş ki: “bana beş altı çeşit elbise getirin. Halkı selamlamaya çıkacağım.” demiş. Yardımcıları elbiseyi getirmiş Padişah elbiseleri beğenmemiş. Yardımcılarına: “siz benimle dalga mı geçiyorsunuz. Bunlar nasıl elbiseler böyle demiş.” Bunun üzerine yardımcıları gidip beş altı çeşit elbise daha getirmişler. Padişah nasıl olduysa birini beğenmiş ve: “ bunu giyeceğim haydi halkı selamlamaya gidelim.” demiş. Kral atın üzerinde adamları yerde halkı selamlamışlar. Halk ise başı yerde krallarının selamını almışlar. Olur da kralımız beğenmez yüzümüzü ve bizi astırır diye başlarını kaldırmaya cesaret edememişler. Öyle bir durumda krala on metre mesafede eski giyimli biri selamın aleyküm demiş. Herkes o adama bakmışlar ve cesaretini anlayamamışlar. Adam : “kralım sana bir mazeretim var.” demiş. Padişah da şaşırmış adamın cesaretine ve kellesinin gideceğini bile bile nasıl cesaretle konuştu diye düşünmeye başlamış. Padişah ne diyeceğini merak etmiş ve adamı yanına çağırılmış. Adam padişahın yanına gitmiş.

Hükümdarım benim sana söyleyeceğim şey sır diyerek mırıldanmış adam. “Bunu bir sen bir de ben bileceğiz.” demiş. Bu nedenle bu sırrı kulağına söylemek istemiş adam. Padişah çok sinirlenmiş ama adamın ne söyleyeceğini de merak ettiği için eğilmiş. Adam padişahın kulağına eğilmiş ve demiş ki: “ben ölüm meleğiyim. Senin dünyadaki aldığın nefes tükendi. Ömrün yetti. Vaden bitti.” demiş. Ben senin canını almaya geldim deyince padişahın beti benzi atmış. Padişah: “dur bana biraz müddet ver.

Benim canımı alma. Eşimle dostumla vedalaşayım. Mal taksimi yapıp çocuklarıma vereyim.” demiş. Ölüm meleği: “sen öleceğini bilmiyor muydun? Kimse öleceğini hatırlatmadı mı sana?” deyinceye kadar kral atın dibine yığılmış kalmış. Ölmüş. Oradan ayrılan eski giyimli kişi gitmiş gitmiş ve Yalvaç’ın bahçesinin birinde çalışan nur yüzlü bir ihtiyarın yanına varmış.

Adam yaşlı, nur yüzlü, beyaz saçlı, beyaz sakallı Allah’a olan vazifelerini yapan hayırlı bir kulmuş. Eski giyimli kişi yaşlı adama selamın aleyküm kolay gelsin diyerek yanına gelmiş. Adam da selamın aleyküm diyerek yanına çağırılmış. Ne istediğini sormuş. Bunun üzerine eski giyimli kişi: “ bir şey istemem ama benim bir mazeretim var.” demiş. Yaşlı adam şaşırılmış ve: “buyur söyle o zaman.” demiş. Eski giyimli kişi: “ben ölüm meleğiyim. Senin dünyada aldığın nefes tükendi. Ömrün yetti. Vaden bitti. Ben senin canını almaya geldim.” demiş. Yaşlı adamın yüzünde tebessümle birlikte bir sitem oluşmuş. Ölüm meleğine ben seni bekliyordum diyerek cevap vermiş. Ben hazırım niye geç geldin diyerek meleğe gülümsemiş. Ölüm meleği de: “ne geç ne erken tam vaktinde geldim.” demiş. Yaşlı adam Azrail’e senden bir isteğim var diye seslenmiş. Azrail nedir söyle diye cevap vermiş. Yaşlı adam: “abdest alayım, namaza durayım. Secdeye vardığımda benim canımı o zaman al.” demiş. Çünkü bir kulun Allah’a en yakın olduğu an secde anıymış. O sebeple Azrail de adamın söylediğini kabul etmiş. Adam abdest alıp secdedeyken Azrail onun canını almış. (KK6)

37.Kız kızcağaz

Bir varmış bir yokmuş bir anne kızı ile beraber bir evde yaşarlarmış. Kızı her gün inekleri otlatmaya gidermiş. O kıza bir kuş kız kızcağaz dermiş. Kız gelmiş annesine: “kuş bana kız kızcağaz diyor.” demiş.

Annesi de: “ne diyorsun kuş kuşcağaz.” de demiş. Ertesi gün kız o kuşa: “ne diyorsun kuş kuşcağaz?” demiş. Kuş da kıza: “kırk gün kırk gece meyit bekleyeceksin.” demiş. Eve gelmiş annesine söylemiş. Annesi de kızım buraları terk edip başka diyarlara gidelim diye cevap vermiş. Yola çıkmışlar. Çantalarına yuvarlak ekmek almışlar. Ekmek çantanın içinden yere düşmüş. Kız da arkasından koşmuş. Ekmek bir evin kapısından içeri girmiş. İçeride bir meyit yatıyormuş. Başına varmış ve oturmuş.

Otuz dokuz gün beklemiş. Kırkıncı gün meyit uyanacağı zaman kapı çalmış. Kız kapıyı açmış. Dilenen bir kadın hayır istemiş. Kadın hayrı isterken meyitin başına oturmuş. Meyit de o anda uyanıvermiş. “Sen misin beni bekleyen?” diye sormuş. O da

benim diyerek cevap vermiş. Onunla evlenmiş. Meyit inanarak o isteyici kadınla evlenmiş. O bekleyen kızı da eve hizmetçi olarak tutmuşlar. Bir gün evliler çarşıya gideceklermiş. Kıza “sana ne alalım?” diye sormuşlar. Kız da “bana bir sabır bıçağı ile bir testi alın.” demiş. Çarşıdan alınacakları getirmişler. Kız bir odaya girip “ey! Sabır bıçağımla testim ben söyleyeyim siz de dinleyin.” demiş. O anda meyitte olan biteni dinlemiş. Kız başından geçenleri anlatmış. Bıçağı tam karnına saplayacakken meyit hemen elinden bıçağı kapmış. “Sen miydin beni bekleyen?” diye sormuş kız da bendim diye cevap vermiş.

Gerçekleri anlayan meyit ve kız o yalancı kadını bir kazana oturtmuşlar. Kazanı da at arabasına koymuşlar. Ata bir dipçik vurmuşlar. At koştukça kadın pinçe pinçe olmuş. Meyitle kız tekrar evlenerek kırk gün kırk gece düğün etmişler. (KK4)

38.Şık şık değirmenci

Bir varmış bir yokmuş bir değirmenci ile tilki arkadaş olmuş. İkisi geçinip gidiyorlarmış. Tilki değirmenciye: “ben seni evlendireyim mi?” diye sormuş. Değirmenci: “her tarafım un ve sakal, bıyık berbatım. Bana kim kız verecek?” demiş. Tilki sen düş arkama ben seni evlendiririm diye cevap vermiş. İkisi beraber yola düşmüşler. Bir padişahın evinin yanına varırken bir dere akarmış.

İkisi o dereden atlarken tilki değirmenciye itmiş. Sudan çıkartıp kirli çamaşırlarını çıkarmış. Tilki bir koşu giderek padişahın bir adet takım elbise isteyerek değirmenciye giydirmiştir. Padişahın evine varıp kızını istemişler. Padişah da vermiş. Düğünü yaptıktan sonra gelini eve getireceklermiş ki değirmencinin evi yokmuş. Tilki düşünmüş. Mahallede zengin birinin evini göze almış. Hemen o eve varı kapıyı çalmış. “Çıkın çıkın düşman geliyor” diyerek ev sahiplerini başka ilçeye göndermiş. Gelini o eve indirmiş.

Değirmenci, tilki ve gelin o evde geçinip gidiyorlarmış. Bir gün tilki kurnazlık yapıp yalandan ölmüş. Değirmenci “atın şunu dışarı!” demiş. Tilki de hemen kalkmış: “ben seni pislikten kurtarıp evlendirdim. Sen bana böyle mi yapacaktın!” demiş. Bir süre sonra tilki gerçekten ölmüş. Yine oyun yapıyor diye cesedini hala evde bekletmeye devam etmişler. (KK13)

39.Aln yazısı

Bir karı koca varmış. Kadın altı aylık hamile olmuş. Bir gün yatakta yatıyorlarken bebek annesinin karnında ben bu yazıya razı değilim diyerek ağlamış. Babası bebeğin ağlayışlarını duymuş. Bebek doğmuş. Büyümüş ve yirmi yaşında çok güzel bir kız olmuş. Babası her gün ama her gün kızının yüzüne bakar bakar kahrolurmuş. Annesinin karnında yazısına ağlayan kızımın bu yazısı nedir diyerek düşüncelere dalarmış. Bir gün adam abdest alırken yoldan kara Arap bir adam atıyla geliyormuş. Kızı da un elermiş. Hemen atlıyı görünce elleri unlu unlu koşmuş ve o atlıyı durdurmuş. Hemen ata o da binmiş. Atlı şaşırılmış ve: “sen kimsin. Neden benim atıma bindin?” demiş. Kız: “ ne sen sor ne de ben söyleyeyim. Bu benim alnımın yazısıdır. Ben seninle geleceğim.” demiş. O zaman atlı sürmüş atını ve kızı da almış gitmiş. Annesi kızın ardından bağıra bağıra koşmuş fakat babası annesine: “gel hanım bu kızımızın yazısıdır. Ben bunu tam altı aylıkken karnında ağlarken duydum. Ben bu yazıya razı değilim diye ağladı. Demek ki alnının yazısı buymuş. Kızımız gitmek zorunda geri dön.” demiş. Annesi biraz daha arkalarından koşmuş. Sonra ağlayarak bir yere yığılmış kalmış. Kızı götüren Arap oğlan kıza neden geldin benimle diye yine sormuş. Kız: “ben seninle gelmek zorundaydım. Bu benim aln yazımdır. Tam altı aylıkken ben bu yazıya razı değilim bu yazıyı silin diye ağladım. Ama silinmedi. Ben bunu yaşamak zorundayım.” demiş. Böylece Arap oğlu kıza kırk gün kırk gece düğün etmiş. Böylece Dünyalar güzeli kızı bir Arap oğlu almış. (KK12)

40.Kardeş Sevgisi

Bir tavşan ailesi varmış. Bu aile yedi kişilikmiş. Anne, baba ve kardeşler hep birlikte yaşarlarmış. Anne tavşan işe gidiyormuş. Ailesinin karnını doyurmak için. Baba ise bahçıvanmış. Yavruları için her gün tarladan havuç toplarmış. En büyük tavşan evin işlerini ve kardeşlerinin işlerini yaparmış. Küçük kardeşleri de ablalarını hep dinlerlermiş. Ablalarını hiç üzmezlermiş.

Günlerden bir gün ablaları çocukların canı sıkılmıştır diyerek onları parka götürmüş. Orada o kadar kötü bir anne varmış ki yavrusuna çok kötü davranıyormuş. Abla tavşan çok üzülmüş. Anneye öyle davranmaması gerektiğini söylemiş. Anne de yaptığından pişman olarak bir daha öyle yapmamaya çalışmış. Tavşanların yaşadığı bu

ormanda hiç anaokulu yokmuş. Herkes bu abla tavşanın çocukları çok sevdiğini duyunca ona yavru tavşanların öğretmeni olmalarını istemiş.

Abla tavşan çok sevinmiş ve kabul etmiş. Anne ve babası kızlarıyla gurur duymuşlar. Abla tavşan yavru tavşanlara her şeyi öğretmiş. Ayrıca kardeşlerine de mesleği konusunda örnek olmuş. Hem kardeşlerine hem diğer yavru tavşanlara yardımcı dokunmuş. Böylece birlik, beraberlik ve huzur içinde yaşayıp gitmişler. (KK10)

41.Tilki ile tavşan

Bir varmış bir yokmuş bir tilki ile tavşan arkadaş olmuşlar. Ne bulursak paylaşarak beraber yiyelim demişler. Az uz gitmişler. Yolda bir adam bisiklete bir sepet ekmek sarmış ve öyle gidiyormuş. Tavşan ile tilki biz bunu nasıl alırız diye düşünmüşler. Tilki her zaman kurnaz olur. Tavşana “senin etini severler, sen bisikletin önüne ölü gibi yat. O seni görünce bisikleti yere koyar ve sana koşar. Ben de sepeti alır, kaçırım, Sonra ikimiz yeriz.” demiş. Tilki sepeti almış. Başka yöne gitmiş. Tavşan da dirilip koşmuş ama tilkiyi bulamamış. Tavşan tilkiyi bulana kadar tilki ekmeği hep yemiş bitirmiş. Tilki yedim sen aç kaldın ne yapalım şimdi diyerek sormuş. Tavşan da “göle inelim. Senin kuyruk uzun onu göle batıralım. Balıklar kuyruğu ısırınca çekeriz ve balıkları tutmuş oluruz. Onları yeriz.” demiş. Tilkinin kuyruğunu göle sokmuşlar. Kuyruk tam buza sıkışmış. Buz tuttukça ısıyor sanmış. Tavşan da “gölün buzu çözesiye bekle” demiş. Tavşan oradan uzaklaşıp dağlara çıkıp gitmiş ve böylece tilkiden intikamını almış. (KK2)

42.Padişah ve oğulları

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir padişah varmış. Bu padişahın üç oğlu varmış. Bir gün oğlanlarını çağırmış. Oğullarım beni ne kadar seviyorsunuz diye sormuş. En büyüklere “ben bal gibi seviyorum.” demiş. Ortanca “ben şeker gibi seviyorum.” demiş. En küçük oğlan ise “ben de tuz kadar seviyorum.” demiş.

Hizmetkarlarını çağırmış padişah. En küçük oğlunu ormana götürün kesin ve kanlı gömleğini bana getirin diyerek emretmiş. Hizmetkarları götürüp kesememişler. Orada bir tavşan bulmuşlar. O tavşanı kesmişler. Oğlanın gömleğine o tavşanın kanını sürmüşler ve oğlanı ormanda bırakarak o kanlı gömleği padişaha getirip vermişler. Ormanda yaşlı bir kadın onu bulmuş ve besleyip büyütmüş. Bir gün padişahlık seçilme

zamanı gelmiş. Dellal ferman çağırılmış. Kadın çocuğu götürmüş. Bir talih kuşu salmışlar. Talih kuşu gelmiş çocuğun başına konmuş. Talih kuşu kimin başına konarsa o padişah olurmuş. Çocuk padişah olmuş. Aradan uzun bir zaman geçmiş. Hizmetkarlarını toplamış ve ona yemek verelim demiş.

Yemeklerin içine hiç tuz koymayın demiş. Eski padişahı yemeğe çağırılmışlar. Padişah gelmiş ve yemekleri yemeye başlamışlar. Çocuğun babası olan eski padişah neden bu yemeklerde tuz yok diye sormuş. Yeni padişah cevap vermiş “padişahım yıllar önce sen çocuklarını toplamıştın. Beni ne kadar seviyorsunuz diye sormuştun. Küçük oğlun seni tuz kadar seviyorum demişti. Sen de onu kesmeye karar verdin. Sen de bu yemekleri tuzsuz yiyebilecek misin? İşte o oğlun benim.” demiş. Padişah o zaman her şeyi anlamış ve yaptıklarına pişman olmuş. (KK9)

43.Keloğlan ve annesi

Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde Keloğlan ve annesi varmış. Annesi Keloğlan’a eşeği al ve oduna git diyerek seslenmiş. Keloğlan öflemiş püflemiş ve gönülsüz bir şekilde ormanın yolunu tutmuş. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş ve ormana varmış.

Başlamış odunu kesmeye ve eşeğe kestiği odunları saracağım diye uğraşmış. Ama bir türlü saramamış odunları eşeğe. Boyu da ulaşamamış. Boyum ulaşsın diye eşeğin ön bacağını kesmiş. Ulaşamamış yine. Bu sefer diğer ön bacağını kesmiş ama yine ulaşamamış eşeğe. Kendi kendine söylenmiş ki öbür bacaklarını da kessem tam dengeli olur diye düşünmüş. Bu sefer de eşek tamamen yıkılmış. Eşeğin kalkamayacağını görünce baltasını omuzlamış ve evin yolunu tutmuş. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş ve evine ulaşmış. Annesi oğlum geldi diyerek koşmuş ama baksa ortada ne eşek var ne de odun. Annesi Keloğlana sormuş “keloğlum keltoroş oğlum hani eşek hani odun.” demiş. Keloğlan yaptıklarını bir bir anlatmış. Annesi bunları duyunca seni bir daha gözüm görmesin diyerek onu evden kovmuş.

Keloğlan yeni bir eşek bulmak için yola koyulmuş. Yolda karşısına yeni bir eşek çıkmış. Eşeği tutmuş ve evine getirmiş. Annesi çok sevinmiş. Keloğlan bir daha öyle hatalar yapmayacağına dair annesine söz vermiş. Annesi de oğlunu affetmiş. Keloğlan ve annesi mutlu mesut yaşamaya devam etmişler. (KK3)

B. Efsaneler

“Efsanenin başlıca niteliği inanış konusu olmasıdır. Onun anlattığı şeyler doğru, gerçekten olmuş diye kabul edilir. Bu niteliği ile efsane masaldan ayrılır. Hikaye ve destana yaklaşır. Başka bir niteliği de düz konuşma diliyle ve her türlü üslup kaygısından yoksun hazır kalıplara yer vermeyen kısa bir anlatı oluşudur. Bir destan parçası karmaşık ve uzun soluklu anlatı bütününden kopup kendine özgü üslup niteliklerini, sanatlık süslemeleri yitirince sadece olağanüstü yönleriyle bir kişiyi ya da bir olayı bildirme göreviyle sınırlanınca efsane olur.” (Boratav, 1969: 106)

Efsanenin birden fazla çeşidi vardır. Efsaneler de kendi içinde konulara ayrılmıştır.

“I.Yaradılış efsaneleri – Oluşum ve dönüşüm efsaneleri. – Evrenin sorunu (mahşer ve kıyamet günlerini) anlatan efsaneler.

II.Tarihlik efsaneler.

III.Olağanüstü kişiler, varlıklar ve güçler üzerine efsaneler.

IV.Dinlik efsaneler”. (Boratav, 1969: 108-109)

Yöremizde derlediğimiz efsane türleri aşağıda verilmiştir:

1.Sağır ismi

Karamık beli savaşı yani Miryokefalon savaşı Yalvaç yakınlarında geçmiştir. Bu savaş köyümüze de yakın yerde gerçekleşmiştir. Bizi yurdumuzdan atmaya çalışan düşman birlikleri saldırıya geçerek ordumuza saldırmış. Hem askerlerimiz hem de askerlere yardım eden köyümüzden gençler ile düşman askerleri arasında kıran kırana bir savaş yapılmış. Türk askerleri yurdunu düşmana teslim eder mi hiç. Birçok kayıplar vererek canı ve kanı pahasına savunmuşlar yurtlarını. Bu savaş bizim buralarda köyümüze yakın belki de köyümüz topraklarında geçmiştir. Savaş devam ettiği sıralarda askerlerimizin desteğe ihtiyacı olmuş. Gönüllü iki genç ateş çemberi etrafında köye gelip yardım istemek için yola çıkmışlar. Bu iki genç yolda gelirlerken vurulmuşlar. Yaralı halde bile olsa köye ulaşıp yardım çağırmaya ve askerlerimizin imdadına koşmaya çabalamışlar. Bağırarak dağlarda köylüye seslerini duyurmaya çalışmışlar. Vuruldukları için daha fazla gelemeyerek köyün dağlarında şehit olmuşlar. Bunlardan biri Baba Sultan diğeri ise Sağır aşıkmiş. Şehit oldukları yere türbeleri yapılmış. Oralar artık köylünün gidip dualar ettikleri, kurbanlar kestikleri yerlerdir. Onca sese ve çabaya

rağmen hem yardıma gelen fedakar gençleri hem de savaşı duymayan ve hiçbir şeyden haberi olmayan öyle kendi halinde yaşamaya devam eden bu köye de bu sebeple Sağır köyü adı verilmiştir. (KK3)

2.Kurt efsanesi

Eskilerden olduğuna inanılan ve anlatılagelen efsaneye göre, baba oğlunu merak etmiş bu nerde kaldı diyerek kendi kendine meraklanmaya başlamış. Çöpçatan da demiş ki: “karısı doğum yapıyor birazdan gelir. Oğlu olacak ve oğlunu gerdekte kurt yiyecek demiş.” Oda sahibi onlara yemek getirmiş ve neyin oldu diye sormuş. Babası da oğlum oldu diye cevap vermiş. O zaman adam: “hayırlı ömürlü olsun ama oğlun büyüdüğünde beni kesinlikle düğününe çağıracaksın.” demiş. Babası da tabi çağırırız diye cevap vermiş.

Oğlan büyümüş ve onun evlilik çağı gelmiş. Düğün yapmaya karar vermişler ve onu da düğününe çağırmışlar. Eskilerin anlattığına göre adam askerlerle beraber gelmiş ve o askerleri her yere nöbet için sıralamış. Sırf doğduğunda gerdekte kurt yiyecek dendiğinden çocuğu bundan kurtarmak için yapmış. Düğün bitmiş ve askerler nöbet tutarken gelinle damat gerdek odasına girmiş. Gelin kurt olmuş damadı yemiş ve kemikleri oraya sıralanmış kalmış. Evdeki herkes kapıyı açmaya çalışmış ama bir türlü açamamışlar. Kapıyı kendileri açamayınca devlet adamlarını çağırılmış gelmişler.

Devlet adamları gelmiş ve kapıyı açmışlar. Kapı açılınca görseler damadın kemikleri çizilmiş kalmış. Kurda dönüşen gelin tekrar insan olmuş ve sandığın üzerinde oturmaktaymış. Geline odada neler olduğunu sorduklarında gelin şöyle cevap vermiş: “o koyun oldu ben kurt oldum da onu ben yedim.” demiş.

Yani alınına yazılan ne olursa olsun değişmez gelir başa diyerek eskilerden olduğuna inanılan bir efsane olarak köy halkı arasında anlatılagelmiştir. (KK3)

3.Gelincik ana efsanesi

Eskiden köyde kaya önünde yaşandığına inanılan bir efsaneye göre gelinin birine köyde sürekli iftiralar atılmış. Reise herkes gelinin şununla bununla konuşuyor diye söylemeye gelirmiş. Reis ilk başlarda söylenenlere kulak asmamış. Hepsi de gelinime iftira atıyorlar diye düşünürmüş.

Bu söylentiler tüm köyü sarınca ve herkesin diline dolanınca adam bu iftiralara daha fazla dayanamamış. Gelinini köydeki kaya önüne götürmüş. Götürürken de giydirip al pullu örtmüş. Amacı orada gelinini asıp bu söylentilere son vermekmiş. Geline orada işimiz var diye götürmüş. Oraya varınca gelin kayınpederinin kendini asacağını anlamış ve kaçışının olmadığını düşünerek buna boyun eğmiş. Bu noktada iki şey rivayet edilir. Birinci rivayete göre kayınpederi orada gelini asmış ve köye dönmüştür. Orada asıldığı için de oranın adı o gün bugündür gelincik ana olarak kalmıştır. İkinci bir rivayete göre ise kayınpederi gelinini tam asacakken gelin ata binip dağların arasında sır olmuş gitmiş. Bir daha kimse bulamamıştır. Orada gelin sır olup kaybolunca gelincik ana olarak kalmıştır.

Sonrasında pişman olan kayınpederi köye geldiğinde hala gelininin konuşulduğunu görünce de ;

Aşıl önüdür gelinin evi

Aşıl önu

Hiç bitmez mi yıkılası

Bu Sağırın kovu

Diyerek gelinini astığına pişman olarak ardından böyle ağlamış kalmıştır. (KK30)

4.Kanlı dere efsanesi

Köyümüzde anlatılan ve yaşandığına inanılan efsanelerden biri de kanlı dere efsanesidir. Efsaneye göre çok eski zamanlarda köyde bir savaş yaşanmıştır. Bu savaş çok büyük ve şiddetli geçmiştir.

Sağır köyünde belin ardında yaşanan savaşta askerlerimiz ile düşman askerleri çok çetin bir savaş vermişlerdir. Bütün askerlerimiz bu savaşa katılmıştır ve tüm imkanlar bu savaşı kazanmak için seferber edilmiştir. Çok şiddetli geçen savaşta düşman askerlerine de ağır kayıplar verdirilmiştir. Tam o belin ardındaki derede meydana gelen vuruşmada tam altı yüz askerimiz şehit olmuştur. Orada akan kanlardan toprak kan kırmızı rengine bürünmüştür. Altı yüz askerimizin can verdiği dere o günden sonra kanlı dere olarak zihinlere kazınmış ve ismi öyle kalmıştır. (KK30)

C. Fıkralar

“Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle hisse kapmayı hedef tutan ve temelinde az çok nükte, mizah, tenkid ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikayelere fıkra denir.” (Elçin, 2004: 566)

“Kaşgarlı Mahmut’un küg deyimi ile karşıladığı fıkra, Batı Türkçesinde “hikaye, masal, kıssa, nükte, mizah, latife” gibi adlarla anılmaktadır. Kırım’da, Kazan’da, Türkmenistan’da, Özbekistan’da ve Uygurlar arasında “latife” sözü yaygındır. Kazaklarda “erteği”, “anız”, Türkmenlerde ayrıca “yomak”, “değişme” ve “şorta söz” gibi deyimlere rastlanır.” (Elçin, 2004: 566)

Fıkralar günlük hayattan konuları içerir. Konu çeşitliliği fazladır. Halkı güldürürken düşündürmeye sevk eder. Mensur şekilde yazılırlar. Kısa anlatılardır.

Yöremizde derlenen fıkra metinleri:

1.Çay isteyen adam

Adamın biri bir akrabasına misafirlğe gitmiş. Orada bir hafta kalmış. O zaman diliminde adama çok iyi davranmışlar ve çok iyi bakmışlar. Börekler, çörekler, köfteler, kebablar vb. ikram etmişler. Öyle öyle bir hafta sonra adam: “ben artık gideceğim” demiş. Ev sahibi: “birkaç gün daha kalsaydın ne diye acele ediyorsun.” demiş. Bunun üzerine adam şöyle demiş: “bir haftadır buradayım da hani bir çay mı ikram ettiniz?” demiş. Meğer adama her şeyi ikram etmişler. Çok iyi bakmışlar fakat çay ikram etmeyi unutmışlar. (KK3)

2.Köylü ile padişah

Bir gün bir padişah bir köylünün evine misafir olmuş. Köylü padişaha sofraya hazırlattırılmış. Sofraya çok güzel çeşit çeşit bir sürü ekmek koymuş. Padişah bu ekmekleri çok beğenmiş. Padişah köylüye: “bu undan sende daha var mı?” demiş. Köylü: “evet bende çok var bu undan.” demiş. O zaman padişah: “yarın bana bu undan gönder. Parasını vereyim.” demiş. Köylü unları padişaha göndermiş. Padişahın hanımı bu unlardan ekmek yapmış fakat bu ekmekler köylünün ekmeği gibi olmamış. Bunun üzerine padişah: “niye bana başka un verdin.” demiş. Köylü karısını da alıp padişahın yanına gitmiş ve: “aynı undan getirin bir de benim hanım pişirsin.” demiş. Padişah unu getirmiş ve köylünün hanımı aynı undan yine çeşit çeşit ekmek yapmış. Bunun üzerine

köylü padişaha: “ağam ben sana un verdim. Karımı vermedim. Senin karın beceriksizse ben ne yapayım.” demiş. (KK3)

3.Ağa ile yaşlı fakir adam

Bir gün ağanın birisi hizmetçisine: “git bu akşam eğlenmek, yemek, içmek için bir şeyler al gel.” demiş. Bunun üzerine hizmetçisi çarşıya gitmiş ve ağanın dediklerini almış gelmiş. Ağa hizmetçisine yine: “git nerede fakir kötü durumda biri varsa bul al gel.” demiş. Hizmetçisi fakir birini bulmak için çarşıya çıkmış. Gezerken gezerken önüne fakir, yaşlı, üstü başı yırtık biri çıkmış. Bunun üzerine kız: “amca seni ağa çağırıyor.” demiş. Yaşlı adam herhalde ağa bana yardım edecek düşüncesiyle kızla ağanın evine gitmiş. Yaşlı adam gelse bir baksa sofralar kurulmuş ağa ve yandaşları içip içip eğleniyorlarmış. Biraz zaman geçtikten sonra bunlar sarhoş olmuş ve yaşlı adamla eğlenmeye başlamışlar. Üstünü başını yırtıp bir o yana bir bu yana itelemeye başlamışlar. Biraz sonra yaşlı adam ağaya: “bana bir sorar mısın benim yaşım kaç diye.” demiş. Ağa kendi yaşını, nerede doğduğunu sormuş. Yaşlı adam ağanın hakkındaki her şeyi bir bir anlatmış. Ağa baksa adam hepsini de doğru bilmiş. Bunun üzerine ağa yaşlı adama: “sen benim hakkımdaki her şeyi, yaşımı nasıl bildin?” demiş. Yaşlı adam aynı şekilde hizmetçisinin yaşını da bilmiş ve ağaya: “ağam benim babam eşek baytarıydı. Eşeklerin dişine bakıp yaşlarını bilirdi fakat beni öyle bir eğitti ki ben eşeklerin dişlerine bakmadan yaşlarını bilirim.” demiş. (KK5)

D. Kalıplaşmış Sözler

1. Dualar

Halk kültüründe özellikle de köylerde dua ve beddualar sıkça karşımıza çıkmaktadır. Özellikle köylü kadınlar arasında sıkça kullanılır. Dualar iyi dileklerdir. Karşıdaki insanın iyiliği, mutluluğu, başarısı ve sağlığı için güzel dilekler edilir. Buna alkış da denmektedir. Beddualar ise kötü niyetli dileklerdir. Karşıdaki insanın başarısızlığı, kötü olması, uğursuzluğa uğraması için yapılır. Buna da kargış denilir. Sağırda kadınlardan derlenip aktarılan dua ve beddua örnekleri şunlardır:

Allah razı olsun.

Allah huzur ve sağlık versin.

Allah zihin açıklığı versin.
Allah kesene bin bereket versin.
Allah kimseye muhtaç etmesin.
Allah ne muradın varsa versin.
Allah dert tasa vermesin.
Allah kötülerin şerrinden korusun.
Allah utandırmasın.
Allah bereketli eylesin.
Allah hayrınızı kabul etsin.
Allah acil şifalar versin.
Allahım seni korusun.
Allah yolunu bahtını açık etsin.
Allah bir yastıkta kocatsın.
Allah tuttuğunu altın etsin.
Allah Halil İbrahim sofrası versin.
Cenabı Allah daha çok versin.
Ellerin dert görmesin.
İşin gücün rast gitsin.
Kesene bereket olsun.
Sofranıza bereket olsun inşallah.
Su gibi aziz ol yavrum. (KK16)

2. Beddua

Allah beter etsin.
Allah belasını versin.
Allah bildiği gibi yapsın.
Allahtan bul.

Beter ol.
Boyun devrilsin.
Boyunu kara yer yesin.
Boynun altında kalsın.
Boğazında kalsın.

Cehenneme gidesice.
Canın çıksın.

Dilin kopsun.
Dillerin söylemesin.

Ellerin kırılısın.
Ettiğim iyilikler gözüne dizine dursun.
Evinde baykuşlar ötsün.
Evin barkın yerle bir olsun.
Ellerime kalasın.

Gözün çıksın.
Gözüne dizine dursun.
Gözünü toprak doyursun.
Geber inşaallah.
Gidişin olsun dönüşün olmasın.
Günyüzü görmeyesice.
Gözünün yaşı kurumasın.

Kuşlara kurtlara yem olsun.
Kara haberlerin eksik olmasın.
Kan kussun inşaallah.

Onma inşaallah.
Ocağın kapansın.
Ocağında duman tütmesin.
Ocağın batsın.

Rahat yüzü görmesin.
Teneşir olasıca.
Yüzünü şeytan görsün. (KK17)

3. Tekerleme

Tekerlemelerin belirli bir konusu yoktur. Birbirini tutmayan hayaller ve düşünceler söz konusudur. Manzum, yarı manzum ve mensur tekerlemeler mevcuttur. Ses oyunları ve çağrışımlarla bağlanarak hayaller ve düşüncelerin sıralanmasından oluşur. Diğer nazım türlerine nazaran kararsız ve tutarsızdır. Aliterasyon ve secilerle örülüdür.

“Tekerlemeler masal, hikaye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir.” (Elçin, 2004: 589)

“Söz oyunları olarak değerlendirebileceğimiz tekerlemeler, sadece nesir türünde görülmezler. Değişik motiflere bürünerek halk şiirinde de ortaya çıkarlar. Hasret çekilen bol nimetleri, büyütülmüş ölçülerle ve bir şaka edasıyla anlatma geleneği, halk şiirinde günümüze kadar süregelmiştir. Kaygusuz Abdal’dan başlayarak her çağda aşıkların şiirlerinde tekerlemelerde rastlanan motiflerin işlendiği görülür.” (Artun, 2004: 211)

Sağır köyümüzde derlediğimiz tekerlemeler eskilerden söylenen yöresel özellikte manzumlardır. Uzun ve kısa farklı şekillerde derlenmiştir. Yöremize ait derlenen tekerleme örnekleri şöyledir:

İlli milli
Tohum tüfek fişek
Sarı kızın sarısı
Kara koyun derisi
Engine mengine
Vur şunu çek şunu (KK18)

Eveleme develeme
Çengi çember
Miski amber
Taze tuze
Mili gılı
Çıkarama sümbül
Biren biren
İken iken

Kara diken
Gam çubuğu
Sere sekiz
Serçe dokuz
Toramana tortopalak
Çıkabere kaşı kara (KK2)

Yuvalana yuvalana yumak buldum
Yumağın içinde tarak buldum
Tarağı ebeme verdim
Ebem bana civciv verdi
Civcivi çobana verdim
Çoban bana koyun verdi
Koyunu bey oğluna verdim
Bey oğlu bana at verdi
Atım kişir kişir kişiyor
Arpa buğday istiyor (KK1)

Sıçan eder tıklar mıklar
Ben de sandım nallı katır
Aman avrat palta getir
Öldürelim şu sıçanı
Sıçan değil katır idi
Dağdan odun getirirdi
Hepimize yetirirdi
Öldürelim şu sıçanı (KK1)

Dağdan gelir dak gibi
Kolları budak gibi
Eğilir bir su içer
Beğirir oğlak gibi (KK1)

4. Bilmeceler

“Bilmeceler, tabiat unsurları ile bu unsurlara bağı hadiseleri; insan, hayvan, bitki gibi canlıları; eşyayı ve akıl, zeka veya güzellik nev’inden mücerred kavramlarla dini konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde yakın-uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir.” (Elçin, 2004: 607)

Bilmeceler çeşitli söz oyunları ile örülerek içine cevabını gizleyen ve karşı taraftan cevabı bulması istenen, manzum ve mensur yazılabilen türlerdendir.

Yöremizde derlediğimiz bilmece örnekleri:

Başı yeşil emir değil
Sırtı kara kömür değil
İçi ak yoğurt değil
Kuyruğu var fare değil

KARA TURP (KK2)

Üstünde pamuk biçilir
Altı çeşme içilir

KOYUN (KK2)

Dolu gider
Boş çıkar

KAŞIK (KK2)

Şekerden beyazdır
Tadı yok
Havada uçar
Kanadı yok

KAR (KK2)

Boş gider dolu gelir

KUYU KOVASI (KK2)

Yer altında kilitli sandık

ÖLÜ (KK2)

Yer altında yağlı kayış

YILAN (KK1)

Ben giderim o gider

Ardımda tin tin eder

GÖLGE (KK1)

Biz biz biz idik

Otuz iki kız idik

Ezildik büzüldük

Bir sıraya dizildik

DİŞ (KK1)

Pazardan aldım bir tane

Eve geldim bin tane

NAR (KK1)

Yüklükte bir yuğrum hamur

KEDİ (KK1)

Kalede kalbur asılı

İçinde helva basılı

YULAF (KK5)

Soluğu var canı yok

Bıçaklasan kanı yok

KÖRÜK (KK3)

Gece yapılır
Gündüz yığılır
YÜKLÜK (KK3)

Gece serilir
Gündüz dürülür
DÖŞEK (KK2)

Yer altında püsküllü derviş
PIRASA (KK1)

Yerde gezer
Yedi gelinden güzel
SABAN DEMİRİ (KK1)

Kat kat döşek
Bunu bilmeyen eşek
KELEM (KK3)

Dağdan gelir dak gibi
Kolları budak gibi
Eğilir bir su içer
Böğürür oğlak gibi
KAĞNI ARABASI (KK1)

Benim iki kızım var
Biri oturur biri kalkar
TERAZİ (KK7)

Benim bir tas yoğurdum var
Yarısı ak yarısı kara

GECE-GÜNDÜZ (KK2)

Altı mermer
Üstü mermer
İçinde bir gelin oynar

DİL (KK5)

Aslan gibi bıyıklı
Arşın gibi ayaklı

ARPA (KK6)

Bir vururum
Bin dökülür

ELEK (KK6)

Dam üstünde takır tukur
Sandım kızlar kilim dökür

YAĞMUR (KK6)

Dam başında kadı gibi
Göğe çıkar cadı gibi

BACA (KK6)

Akşam kapanır
Sabah açılır

PERDE (KK2)

Dağdan gelir sekerek
Kuru üzüm dökerek

KEÇİ (KK2)

Bir küçücük kumbara

Ekin taşır ambara

KAŞIK (KK2)

Zıplayarak yürür

Çıtlayarak ölür

PİRE (KK1)

Dal üstünde kitli sandık

CEVİZ (KK4)

Alaca bulaca

Çıkar gider ağaca

FASULYE (KK4)

El kadar mezar

Dünyayı gezer

AYAKKABI (KK3)

Dağa varır yazılır

Eve gelir büzülür

URGAN (KK3)

Ateşe girer yanmaz

Suya girer ıslanmaz

GÜNEŞ (KK3)

Gece olur dizilir

Gündüz olunur silinir

YILDIZ (KK2)

Ezan okur namaz kılmaz

Karı alır nikah kıymaz

HOROZ (KK2)

Kapıları açar

Kapatmadan kaçar

RÜZGAR (KK5)

Gökte açık pencere

Kalaylı bir tencere

AY (KK5)

Ağız açık alamet

İçi kızıl kıyamet

FIRIN (KK7)

Kat kat katmer değil

Yenir ama elma değil

SOĞAN (KK7)

Yer altında dedem başı

TURP (KK14)

Yol üstünde ağız kara

FIRIN (KK14)

Yer altında kırmızı kazık

HAVUÇ (KK8)

Çekerim ip gibi

Gelir küp gibi

KABAK (KK8)

Mendile koyulmaz

Tadına doyulmaz

UYKU (KK4)

Hanım içerde saçı dışarda

MISIR (KK4)

Dağa gider seslenir

Eve gelir yaslanır

BALTA (KK12)

Min min ayaklı

Mintan kulaklı

Dokurcan gözlü

Doğan ayaklı

KEDİ (KK14)

Dağdan gelir

Taştan gelir

Bir yularsız aslan gelir

SU (KK13)

Yer altında kırmızı bardak

MANCAR (KK11)

Dam başında teke yatır

Bir ucu dike yatır

YUVGU (KK11)

Dam başında geri yazılı

Bir ucu geri yazılı

KIRAğI (KK15)

Bir oğlum var
Bir oğlum var
Bir ayağının üstünde varır gelir

KAPI (KK15)

Bilmece bildirmece
El üstünde kaydırmaca

SABUN (KK15)

III.SAĞIR KÖYÜNÜ TANITICI GÖRSELLER

Çalışmamızın sonunda Sağır köyüne ait tanıtıcı görsellere yer verilmiştir. Resimlerle birden fazla duyu organına hitap ederek daha somut, kalıcı, canlı olmasını sağlamaya çalıştık. Köyümüze ait önemli yerlerden resimler aşağıda gibidir:

Resim 26 : Sağır köyü camisi

Resim 27 : Yukarı çeşme

Resim 28 : Köy okulu

Resim 29 : Aşağı çeşme

Resim 30 : Eski evlerden bir görünüm

Resim 31 : Köy konağı

Resim 32 : Sağır köyü

Resim 33 : Yukarı harmanda nohut hasadı

SONUÇ

Bizim yaptığımız Sağır köyü monografisi çalışmamızda giderek kaybolan değerleri yok olmaktan kurtarmak, elde edebildiğimiz kadar malzemeye ulaşmak, atalarımızdan gelen kültürel, folklorik ve yöresel ürünler derlenerek gün ışığına çıkarılmaya çalışılmıştır. Köyün bilinen veya unutulmaya yüz tutmuş folklorik ürünlerine ulaşılarak çalışmada yer verilmiştir.

Sağır köyünde derlenen malzemelerle yapılan köy monografisi çalışmamız yöreye ait elde edilen bilgilerden, derlemelerden yararlanarak yapılmıştır. Eskilerden gelen ürünlere de halen kullanılmaya devam eden ürünlere de yer verilmiştir. Öncesinde köyde araştırma yapılmıştır. Kaynak şahıslar belirlenmiş ve onlarla görüşülerek derleme çalışması yapılmıştır. Derlenen ürünler ya ses kaydıyla yapılmış ve kayıtlar tek tek dinlenerek ayrıştırılmış ve yazıya geçirilmiştir. Ses kaydına yanaşmayan kaynak şahıslarımız için de not alma yöntemi kullanılarak malzemeler derlenmiş ve çalışmaya aktarılmıştır. Kaynak şahıslardan bildikleri bütün malzemeler derlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde geçiş dönemleri, halk bilgisi ve halk mutfağı alt başlıkları ile ele alınmıştır. Geçiş dönemi yani doğum, ölüm, evlenme gelenekleri ele alınmıştır. Köyümüzde derlenen halk bilgisi alt başlığı altında ise sülale isimleri, seslenme – hitap isimleri, halk inanışları, bayramlar, ziyaret yerleri, yöreye ait yerler, yörede yetişen bitkiler, halk hekimliği, halk veterinerliği ve köye ait diğer gelenekler derlenerek yazıya geçirilmiştir. Halk mutfağı alt başlığı altında ise yöremize ait yöresel lezzetlere yer verilmiştir ve bu lezzetleri daha somut hale getirmek için görsellerden yararlanılmıştır. İkinci bölüm de ise halk edebiyatı konuları altında ele alınmıştır. Köyde derlenebilen malzemeye göre ürünler türlere ayrılmıştır. Manzum ürünlerden mani, ninni, türkü mensur ürünlerden masal ve efsane, manzum ve mensur ürünlerden ise tekerleme ve bilmece türlerinde derleme yapılmış ve bu bölüm oluşturulmuştur.

Günümüzde yapılan köy monografileri köyde unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri, görenekleri, örf ve adetleri gün ışığına çıkarmak için yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar yerinde ve doğru şekilde yapıldığında çok değerli birer miras olarak kalabilmektedir. Günümüzde özellikle teknolojiye yaşanan gelişmeler eskiye olan ilgiyi azaltmış ve eski geleneklerin unutulmasını hızlandırmıştır. Bu sebeple yapılan derleme çalışmaları daha fazla artırılarak devam ettirilmelidir. Yöresel

alışmalar ğrencilere teşvik edilmelidir. Bu sayede hızla gelişen teknolojiye ve eski geleneklere olan ilginin azalmasına inat yöresel değerler gelişerek, gün ışığına çıkarılarak yaşamaya devam ettirilmelidir. Biz de bu çalışmamızı yaparak Sağır köyünde uygulanan ya da unutulmaya başlamış ürünleri, malzemeleri elimizden geldiğince derlemeye çalışıp yaşatmaya ve unutulmasına engel olmaya çalıştık.

KAYNAK KİŞİ LİSTESİ

SIRA NO	ADI-SOYADI	D.TARİHİ	MESLEĞİ	TAHSİLİ
KK1	Cevriye Çelik	1951	EV HANIMI	İLKOKUL
KK2	Teslime Çelik	1951	EV HANIMI	İLKOKUL
KK3	Rabiya Çelik	1934	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK4	Emsal Şeker	1939	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK5	Fatma Karaca	1944	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK6	Fadime Karabacak	1946	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK7	Kezban Çelik	1941	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK8	Yeliz Çelik	1979	EV HANIMI	İLKOKUL
KK9	Münevver Çelik	1952	EV HANIMI	İLKOKUL
KK10	Dudu Çelik	1959	EV HANIMI	İLKOKUL
KK11	Emine Çelik	1944	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK12	Hanım Çelik	1942	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK13	Eşe Uçar	1954	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK14	Güler Demirtaş	1959	EV HANIMI	İLKOKUL
KK15	Güllü Çelik	1939	EV HANIMI	İLKOKUL
KK16	Sebahat Kırılı	1959	EV HANIMI	İLKOKUL
KK17	Vahri Akbaş	1949	ÇOBAN	İLKOKUL
KK18	Ali İhsan Demirtaş	1954	ÇOBAN	İLKOKUL
KK19	Selahattin Çelik	1957	ÇOBAN	İLKOKUL

SIRA NO	ADI-SOYADI	D.TARİHİ	MESLEĞİ	TAHSİLİ
KK20	Lütfiye Karaca	1961	EV HANIMI	İLKOKUL
KK21	Kezban Kırılı	1964	EV HANIMI	İLKOKUL
KK22	Şerife Akbaş	1944	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK23	Efil Karaca	1969	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK24	Elif Şeker	1951	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK25	Eşe Çelik	1943	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK26	Zeynep Akbaş	1957	EV HANIMI	İLKOKUL
KK27	Osman Akbaş	1952	ÇOBAN	İLKOKUL
KK28	Gülizar Çelik	1939	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK29	Güllü Çelik	1934	EV HANIMI	TAHSİLİ YOK
KK30	Medine Çelik	1959	EV HANIMI	İLKOKUL

KAYNAKÇA

- AKMAN, Ayşe, “Artvin’in Bazı Yerlerinde Evlenme Gelenekleri Üzerine”, Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1999, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 1 – 40, 2002
- ALPTEKİN, Ali Berat, Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002
- ARSLAN, Mustafa, Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme- Metinler, Zirve Yayınları, Denizli, 2008
- ARTUN, Erman, Türk Halk Edebiyatına Giriş, Kitabevi, İstanbul, 2004
- BORATAV, Pertev Naili, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1969
- BORATAV, Pertev Naili, 100 Soruda Türk Folkloru, Bilgesu, Ankara, 2016
- ÇETİNDAG, Gülda , “Kazak Türklerinde Evlenme Geleneğine Bağlı Olarak Gerçekleştirilen Hediye Alışverişi Üzerine Bir İnceleme”, Milli Folklor Dergisi, 76. Sayı, s.218-231, 2007
- ÇEVİRME, Hülya, SAYAN, Ayşe, “Alkarısı İnanmaları ve Bilim”, Milli Folklor Dergisi, 65.sayı, s. 67-72, 2005
- DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016
- DOĞRAMACIOĞLU, Hüseyin, Kilis Masalları Derleme ve İnceleme, Kilis Kültür Derneği Yayınları, Ankara, 2011
- ELÇİN, Şükrü, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004
- GÖDE, Halil Altay, Yalvaç Masalları, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2010
- GÖDE, Halil Altay, “Kına Türküleri Üzerine”, Folklor/Edebiyat, c.16, 64.sayı, s.163-180, 2010
- GÜNAY, Umay, Elazığ Masalları İnceleme, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1975
- HUFFORD, David J. , “Halk Hekimleri”, çev. Mustafa Sever, Milli Folklor Dergisi, 73.sayı, s.73-80, 2007
- KIRAÇ, Ekrem, Türkiye Sahası Türk Halk Edebiyatı, Gökçe Yayınevi, Denizli, 2013
- ÖRNEK, Sedat Veyis, Türk Halk Bilimi, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2000
- SAKAOĞLU, Saim, Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002

ÖZÇELİK, Mehmet, Afyonkarahisar Masalları, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004

SANTUR, Alparslan, “Afyon’da Hıdrellez Geleneği”, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1990 Hıdrellez Özel Sayısı, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Neyir Matbaası, Ankara, s.131, 1990

SEYİDOĞLU, Bilge, Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar, Baylan Matbaası, Ankara, 1975

İnternet Kaynakları

[Http://monografi.nedir.org/](http://monografi.nedir.org/) , Erişim 15 Mart, 2019

[Http://biruni.tuik.gov.tr/medas/](http://biruni.tuik.gov.tr/medas/), Erişim 13 Temmuz, 2019

[Https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tunceli/kulturatlası/krvelk](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tunceli/kulturatlası/krvelk), Erişim 30 Eylül, 2019

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı: Arife ÇELİK

Doğum Yeri ve Yılı: Isparta-Yalvaç. 28/07/1992

Medeni Hali: Bekar

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı

Yabancı Diller ve Düzeyi

1.İngilizce (Başlangıç)

İş Denevimi

1.Ahmet Koyuncu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar

1.“Sağır Köyü Monografisi” Yüksek Lisans Tezi

2.“Masallardaki Değişim ve Dönüşümler” Yüksek Lisans Seminer